חוברת לתלמיד
במקצוע אזרחות

8 – 10 שנות לימוד

תשפ״ז

כותבי התוכנית : כהן אילנית
ד״ר איווט תלחמי

תוכן עניינים

הקדמה 4
מבוא 6
יחידה 1 – מרכיבים למדינה 8
מהם המרכיבים ההכרחיים לקיומה של מדינה?..... 10
מה כולל שטח המדינה? 12
המרכיב השני הכרחי למדינה הוא: אוכלוסייה..... 19
המרכיב השלישי ההכרחי הוא: שלטון 22
המרכיב הרביעי ההכרחי למדינה הוא: ריבונות..... 25
סיכום 27
יחידה 2 – סוגי משטרים..... 30
סוגי משטרים 33
תרגול 37
יחידה 3 - עקרונות הדמוקרטיה..... 42
עקרון שלטון העם 44
עקרון שלטון החוק 50
עקרון הפלורליזם 51
עקרון הסובלנות..... 56
עיקרון הכרעת הרוב..... 59
עקרון הגבלת השלטון..... 60
יחידה 4 – זכויות טבעיות וזכויות האדם..... 75
זכויות האדם/זכויות טבעיות 77
הזכות לחיים ולביטחון..... 79
הזכות לקניין (רכוש)..... 80
חירות..... 82
הזכות להליך הוגן..... 84
הזכות לכבוד..... 88
הזכות לשוויון..... 88
תרגול זכויות האדם/זכויות טבעיות..... 88
יחידה 5 – הדרכים לקבלת אזרחות 95
שבע הדרכים לאזרחות ישראלית..... 98
תרגול..... 101
יחידה 6 - לאומיות 103
מנתינים של מלך לאזרחים בני אומה..... 104
תרגול..... 106
יחידה 7 – גישה כלכלית חברתית..... 109
גישה כלכלית חברתית..... 114
תרגול..... 115
יחידה 8 – רשויות השלטון..... 119
הרשות השופטת..... 126
תרגול..... 127
יחידה 9 - הרקע ההיסטורי להקמת המדינה מגילת העצמאות..... 131
הרקע ההיסטורי להקמת המדינה..... 132
הצהרת בלפור..... 132
כ"ט בנובמבר..... 134

הדרמה שמאחורי הקמת המדינה..... 135
הכרזת העצמאות – ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948)..... 139
מבנה מגילת העצמאות..... 140
החלק ההיסטורי..... 141
פניות לגורמים שונים..... 145
תרגול..... 146
תוצר..... 151
יחידה 10 - המאפיינים היהודים של מדינת ישראל..... 154
פעילות פתיחה: "הסמל מספר סיפור"..... 155
דגל מדינת ישראל..... 158
סמל מדינת ישראל..... 159
המנון מדינת ישראל..... 160
תרגול סמלי מדינת ישראל..... 164
חוקי המדינה – ביטוי למדינה יהודית..... 164
תרגול חוקים..... 165
תוצרים..... 169

בס״ד.

הקדמה:

חוברת למידה זו מיועדת לתלמידים במסלול 8-10 שנ״ל.

נושאי הלימוד הם בהלימה לתוכנית הלימודים הבסיסית.

בחוברת ההתקדמות מתבצעת בצעדים קטנים, צעד אחר צעד, שלב אחר שלב.

בחוברת **10 יחידות לימוד**.

כל יחידה מחולקת למספר חלקים:

פתיחה/ טריגר באמצעות אירוע אקטואלי או רקע היסטורי

משימה / שאלת חשיבה

פעילות

מידע / מושגים והגדרת המושג

תרגול

רפלקציה

תלמידי מסלול 8 שנ״ל ילמדו את יחידה: 1- 5

תלמידי מסלול 9 שנ״ל ילמדו את יחידה: 1- 7

תלמידי מסלול 10 שנ״ל ילמדו את יחידה: 3- 10

החוברת נועדה לעודד את התלמידים לחשוב, לשאול ולהתווכח.

בכל פרק תמצאו הסברים בשפה פשוטה, דוגמאות מהחיים, מקרים לדיון ושאלות שיזמינו אתכם להביע עמדה ולנמק אותה ושאלות לתרגול .

מספר יחידה	נושא יחידת הלימוד	מושגים	מספר שעות הוראה
1	מרכיבים למדינה	טריטוריה אוכלוסייה שלטון ריבונות הכרה בינלאומית	7
2	סוגי משטר	דיקטטורה דמוקרטיה אנרכיה מונרכיה	7
3	עקרונות הדמוקרטיה	עקרון שלטון העם עקרון שלטון החוק עקרון הכרעת הרוב פלורליזם סובלנות עקרון הגבלת השלטון	12
4	זכויות אדם טבעיות	חיים ובטחון שיווין הליך הוגן כבוד חירות קניין	12
5	הדרכים לקבלת אזרחות	שיטת הקניית אזרחות בעולם התאזרחות שבע הדרכים לאזרחות ישראלית	4
6	לאומיות	לאומיות אתנית תרבותית לאומיות אזרחית	4
7	גישה כלכלית חברתית	גישה ליברלית גישה סוציאל דמוקרטית	4
8	רשויות השלטון	הרשות המחוקקת הרשות השופטת הרשות המבצעת	7
9	מגילת העצמאות	הצהרת בלפור המנדט הבריטי תוכנית החלוקה ההצדקות להכרזה מדינה יהודית ודמוקרטית הפניות במגילה	12
10	המאפיינים היהודים של מדינת ישראל סמלים וחוקים	דגל ישראל המנון התקווה סמל המדינה חוק-יסוד : ישראל-מדינת הלאום של העם היהודי חוק השבות חוק איסור גידול חזיר חוק חג המצות חוק בתי דין רבניים חוק יום השואה והגבורה חוק שעות עבודה ומנוחה	7

מבוא:

למה לומדים אזרחות?

שאלה שכדאי לשאול.

בטח כבר שמעתם את המשפט "מה זה משנה? בכל מקרה אף אחד לא שואל אותי." אבל האמת היא שחיי היומיום שלכם מלאים בהחלטות שקיבלו אחרים: באיזו שעה מתחיל בית הספר, מי רשאי לנהוג ובאיזה גיל, מה מותר לפרסם ברשתות החברתיות, ואיך מתחלק התקציב שמממן את הכיתה, את הכביש ואת בית החולים. מישהו החליט על כל אלה, ואפשר לשאול בעצם: מי? על סמך מה? ומה אפשר לעשות אם לא מסכימים?

על השאלות האלה עונה מקצוע האזרחות.

מה זה אזרחות?

המילה "אזרחות" מתארת את הקשר בין אדם למדינה שהוא חי בה. להיות אזרח פירושו להיות חבר בקהילה גדולה, שיש בה חוקים, מוסדות, זכויות וחובות.

אזרחות עוסקת בשאלות כמו:

- איך המדינה מתנהלת? מי מחוקק חוקים, מי מבצע אותם ומי שופט כשיש מחלוקת.

- מהן הזכויות שלי? חופש הביטוי, השוויון, ועוד.

- מהן החובות שלי? כיבוד החוק, תשלום מסים, ובמדינת ישראל גם שירות צבאי או לאומי.

- איך אפשר להשפיע? בבחירות, בהפגנות, בעתירות, בפעילות התנדבותית ובשיח ציבורי.

- איך חיים יחד? בחברה שבה יש דעות, דתות, תרבויות ואינטרסים שונים, ואיך מתמודדים עם מחלוקות בלי אלימות.

אזרחות איננה רק "לימוד על ממשלה". היא כוללת גם מושגים כמו דמוקרטיה, צדק, שוויון וחירות, ושאלות ערכיות שאין להן תשובה אחת קלה.

למה חשוב ללמוד אזרחות?

1. כדי להכיר את הזכויות שלכם ולדעת להגן עליהן.

אדם שאינו יודע מהן זכויותיו, אינו יכול לדרוש אותן. הכרת החוק והזכויות נותנת לכם ביטחון ומגינה עליכם, ועל אחרים, מפני פגיעה.

2. כדי להבין את העולם שסביבכם.

כשאתם קוראים חדשות, שומעים ויכוח פוליטי או רואים סרטון ויראלי, הידע האזרחי עוזר להבין מה באמת קורה, מי אומר מה, ומה ההבדל בין עובדה לדעה ובין מידע לתעמולה. בעידן של פייק ניוז ושל אלגוריתמים שמזינים אותנו במה שרוצים שנראה, זו יכולת קריטית.

3. כי דמוקרטיה לא מתקיימת מעצמה.

דמוקרטיה היא לא מתנה שקיבלנו פעם אחת ולתמיד. היא תלויה באזרחים שמבינים אותה, משתתפים בה ושומרים עליה. מדינות דמוקרטיות רבות נחלשו כשאזרחיהן חדלו להתעניין ולהיות מעורבים.

4. כדי להיות מוכנים לחיים כבוגרים.

בעוד כמה שנים תצביעו בבחירות, תתגייסו או תצאו לשירות לאומי, תעבדו, תשלמו מסים, תחתמו על חוזים ותקימו משפחות. האזרחות נותנת לכם כלים להתמצא בעולם הזה.

5. כדי ללמוד לחיות עם אנשים שחושבים אחרת.

החברה בישראל מגוונת מאוד: יהודים וערבים, דתיים וחילונים, ותיקים ועולים חדשים, ובני מגזרים ועדות שונים. האזרחות מלמדת להקשיב, להתווכח בכבוד ולחפש פתרונות משותפים גם כשאין הסכמה.

לסיכום

אזרחות היא לא רק מקצוע לימודי אלא עוסקת בחיים האמיתיים שלכם כאן ועכשיו , אזרחות היא כלי לחיים. היא עוזרת להבין את הכללים שמסדירים את חיינו, לדעת מה מגיע לנו ומה מצפים מאיתנו, וללמוד איך אפשר לשנות את מה שלא נראה לנו. אתם כבר אזרחים של המדינה, גם אם עוד לא הגעתם לגיל ההצבעה. החוברת הזאת נועדה לעזור לכם להיות אזרחים ששואלים שאלות טובות, מכירים את זכויותיהם ומשתתפים בעיצוב העתיד.

יחידה 1

מרכיבים למדינה

האב שקנה לבתו מדינה

(סיפור אמיתי שהתפרסם בעיתון ידיעות אחרונות 31.12.14 הסיפורים הכי מטורפים של השנה)

אב, שבתו בת ה-6 שאלה אותו, האם תוכל להיות נסיכה אמיתית מימש זאת. הוא חיפש באינטרנט אזורים שאינם שייכים לאיש ומצא שטח של 2000 קמ"ר על גבול מצרים וסודן. לאחר שהשקיע מאמצים דיפלומטיים רבים, ותרם כספים למצרים וסודן, קנה את השטח ושינה את שמו מביר-טאוויל ל"ממלכה של צפון סודן" הכתיר עצמו למלך, מה שהפך את בתו לנסיכה אמילי.

לממלכה יש גם דגל: כחול עם כתר זהב וארבעה כוכבים.

לאחרונה, פנה האב לאיחוד מדינות אפריקה לקבל אישור רשמי לקיומה של המדינה.

משימה

מה דעתכם, האם כל אחד יכול להקים מדינה ?

_____

_____

האם לדעתכם, הממלכה של צפון סודן היא מדינה "אמיתית **?"אילו מרכיבים לדעתך דרושים לקיומה של מדינה? בדוק האם הם מופיעים בקטע**.

_____

_____

ציינו הסבר אחד, לשם מה אנשים רוצים לחיות במדינה?

_____

_____

מהם המרכיבים ההכרחיים לקיומה של מדינה?

1. **<u>טריטוריה</u>:**

שטח מוגדר, בעל גבולות ברורים ומוכרים, בתחומי היבשה, האוויר והים וכן התחום התת-קרקעי.
שטח מדינה בגבולות מוגדרים.
השטח אינו חייב להיות רצוף. שטחים אלה מוגדרים או מתוחמים באמצעות גבול, בין אם הוא טבעי (נהר, הר) או מלאכותי, ובין אם הגבול הוא גבול מוסכם המקובל בהבנות והסכמים בינלאומיים, או גבול זמני.

מפת איטליה: גבולות ימיים ויבשתיים

2. **<u>אוכלוסייה</u>:**

כלל האנשים החיים במדינה ומקיימים בה שגרת חיים: אזרחים, תושבי קבע ותושבים זמניים.
{**תושב זמני** הוא אזרח זר שקיבל מעמד חוקי מאת המדינה להתגורר ולעבוד בתחומיה לתקופה מוגדרת מראש ולמטרה מסוימת (כגון לימודים, עבודה או סיבות הומניטריות)}
האוכלוסייה מורכבת ברובה מציבור של אזרחים וממיעוט של לא-אזרחים. כל מדינה קובעת בחוקיה מי זכאי לאזרחות ומה הן זכויותיהם וחובותיהם של האזרחים.

3. **<u>שלטון</u>**:

הגוף המנהל את ענייני המדינה. בעל סמכות לכפות את מרותו על השטח ועל האוכלוסייה באמצעות חקיקה, קביעת מדיניות, ביצוע ושיפוט.

4. **<u>ריבונות</u>:**

<u>עצמאות</u>, המדינה היא <u>בעלת הסמכות העליונה לקבלת ההחלטות</u> בנושאי פנים וחוץ, והיא אינה כפופה (לא תלויה) לשום גורם זר או מדינה אחרת.

<u>הכרה בינלאומית</u>: על מנת שמדינה תוגדר כמדינה ריבונית, עליה לקבל הכרה בינלאומית מצד העולם.

בהתאם למגילת האו״ם כדי להתקבל כמדינה חברה באו״ם על המועמדת לזכות קודם כל בתמיכה של רוב מיוחס מהחברות במועצת הביטחון וכן לזכות ברוב של שני שלישים בהצבעה בעצרת הכללית.

*מימוש הריבונות של המדינה ויכולתה לתפקד כראוי, מתאפשרים ככל שיש הכרה בינלאומית רחבה יותר במדינה כישות עצמאית. ההכרה הרחבה והמלאה ביותר, היא- קבלת המדינה כחברה באו״ם. [ללא הכרה בינלאומית לא מתממש כראוי תנאי הריבונות של מדינה כגון: העדר יחסים דיפלומטיים רשמיים– קושי בניהול יחסי חוץ עם מדינות אחרות]

<u>כל אחד</u> מארבעת התנאים הללו, מהווה תנאי <u>הכרחי</u> לקיומה של מדינה ריבונית, אך תנאי אחד אינו <u>מספיק</u> .

כדי שמדינה תיחשב ריבונית, היא צריכה לקיים בה את <u>כל</u> ארבעת התנאים כאחד.

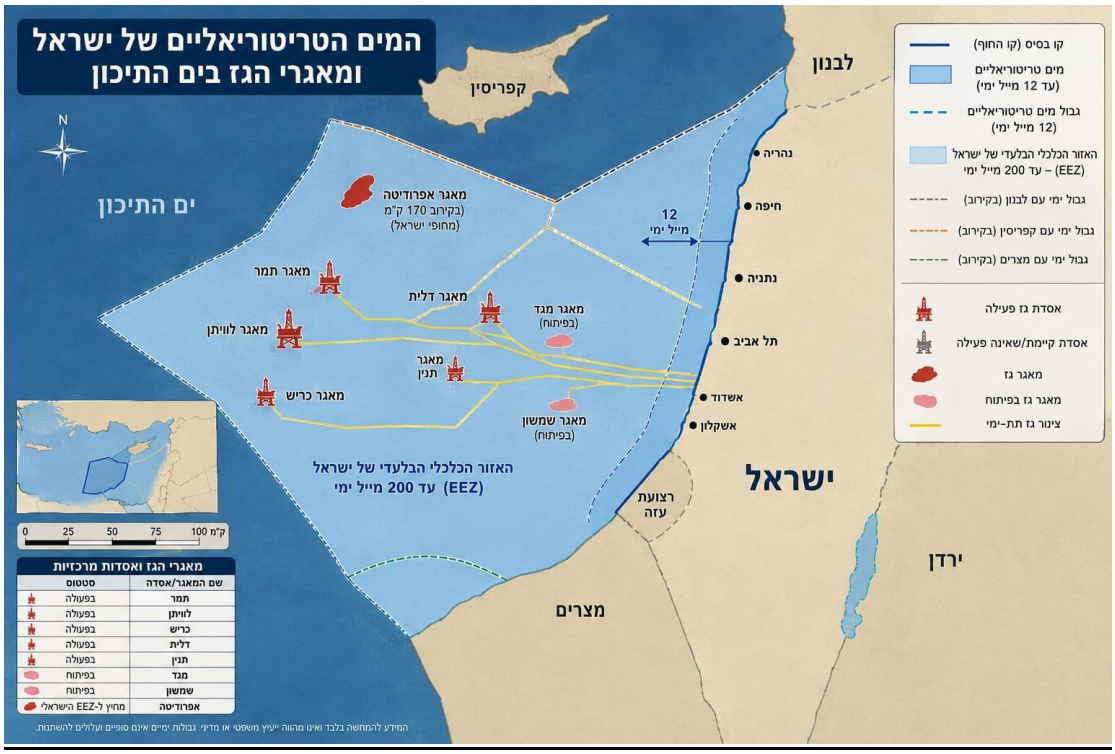
1. מה כולל שטח המדינה/ הטריטוריה של מדינה?

השטח היבשתי – פני הקרקע (היבשה שעליה אנו חיים) ומקורות המים שעליה: ימות, אגמים, נהרות ותעלות .

תחום תת-קרקעי – כל מה שנמצא מתחת לפני הקרקע. (מחצבים ואוצרות טבע)

חופים– מים טריטוריאליים (אם המדינה שוכנת לחוף ים) – רצועת הים הפתוח, הסמוכה לחופי המדינה.

<u>הגבולות הימיים של ישראל – המים הטריטוריאליים והכלכליים</u>

<u>המפה היא להמחשה כללית ולא מפה משפטית מדייקת נוצרה ע"י בינה מלאכותית.</u>

מים טריטוריאליים - לפי אמנת האומות המאוחדות של משפט הים משנת 1982, זוהי רצועה המשתרעת לכל היותר 12 מייל ימי, שהם כ-22 קילומטרים, כלפי חוץ מחופה של המדינה השוכנת לחוף ים. אזור זה נחשב כשטח תחת ריבונות של אותה המדינה, אך המעבר בו אפשרי לספינות זרות (צבאיות ואזרחיות).

המדף היבשתי – חלק מקרקע הים, הנמצא סמוך ליבשה מתחת למי החופים.

הכולל את קרקעית הים ותת הקרקע של השטחים התת ימיים שסמוכים לחופי ישראל ונמצאים מחוץ למים הטריטוריאליים, זאת עד לעומק שבו ניתן לנצל אוצרות טבע בשטחים האמורים.

גבול ימי בים התיכון-

לישראל גבול ימי ארוך בים התיכון המבדיל בין המים הטריטוריאליים שלה (12 מייל ימי מהחוף) למים בינלאומיים. מיקומו של הקו המפריד בין תחום השליטה האזרחית הישראלית לבין התחום הבינלאומי נקבע בהתאם לאמנות בינלאומיות, אולם ישראל מפעילה פיקוח צבאי גם על אזורים

בים התיכון הנמצאים מעבר לקו הזה. חיפוש גז טבעי ונפט בים התיכון הצריך התייחסות לגבולות האזור הכלכלי הבלעדי של ישראל - אזור הים שהזכויות למשאבי טבע בו הן בידי ישראל, ומשתרע עד למרחק של 370 ק״מ מחופיה ב-17 בדצמבר 2010 חתמו ישראל וקפריסין על הסכם תיחום בין שתי המדינות. הסכם זה מהווה למעשה הגבול בין מדינת ישראל לבין האיחוד האירופי, שכן קפריסין חברה באיחוד האירופי.
חיל הים הוא האחראי על הגנת הגבולות הימיים ועל הפיקוח הצבאי שמטילה ישראל מעבר לגבולות האלה. הפיקוח על הנעשה בתוך תחום המים הטריטוריאליים של ישראל נמצא בסמכות יחידות השיטור הימי של משטרת ישראל.

מים כלכליים

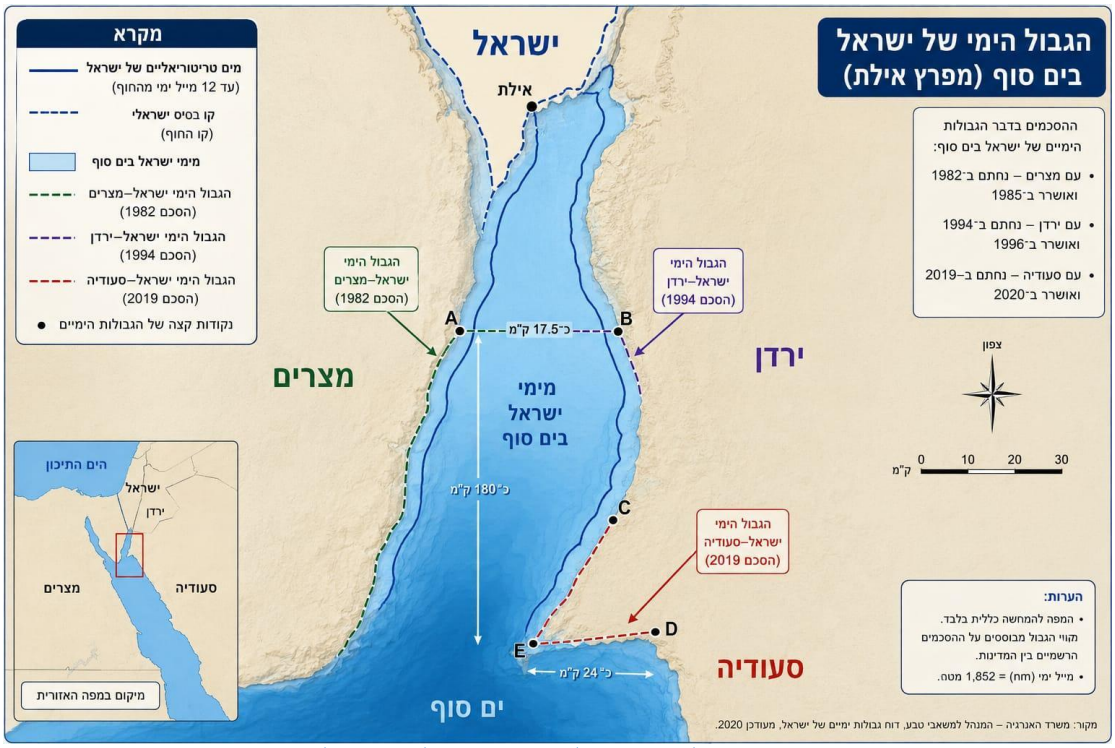
באופן כללי, האזור הכלכלי הבלעדי של מדינה משתרע עד למרחק של 200 מיילים ימיים (370 ק״מ) מקו החוף. מרחק מקסימלי כזה מתרחש כאשר קווי החוף של המדינות הסמוכות נמצאים יותר מ-400 מיילים ימיים (כ-740 ק״מ) זה מזה.
למדינה גם יש זכויות על קרקעית הים של המדף היבשתי עד 350 מיילים ימיים (כ-648 ק״מ) מקו החוף, תחום שנמצא מעבר לאזור הכלכלי הבלעדי, אך מקומות כאלה אינם נחשבים לחלק מהאזור הכלכלי הבלעדי.

גבול ימי בים סוף

לישראל גבול ימי קצר במפרץ אילת עם מצרים וירדן כאשר חלק מתחום המים הטריטוריאליים המצרים באזור מוגדר כניתן לכניסת ישראלים ללא דרישה לדרכון. הגבול הימי בין ישראל לירדן נקבע ב-1996 בעקבות הסכם השלום בין המדינות מ-1994.
הגבול הימי בין ישראל למצרים נקבע בעקבות הבוררות הבינלאומית בנושא טאבה. הגבול הימי סומן בניצב לגבול היבשתי אך המצרים לא הסכימו לכך וקמה מחלוקת לגבי שטח קטן של כמה עשרות דונמים ימיים. לאזור זה, המכונה ״המשולש הימי״, הקפידו ספינות מצריות וגם ספינות חיל הים שלא להיכנס אליו.

גבול ימי בים המלח

לישראל גבול ימי בים המלח עם ירדן (השטח של צפון מערב ים המלח שנמצא מעבר לקו הירוק נמצא בשליטה ישראלית ישירה).
בנוגע לשטח הטריטוריאלי של המדינה, היא רשאית, למשל, להגביל כניסתן של כלי שייט עוינים בזכויות מלחמה. מנגד, חוק השטחים התת ימיים נוגע לזכויות הכלכליות של המדינה במים, אשר מתפרסות מעבר לתחומי המים הטריטוריאליים.

המפה להמחשה בלבד ונוצרה בכלי בינה מלאכותית

מרחב אווירי

ב- 29 באוגוסט 2025 הודיע שר החוץ הטורקי כי טורקיה החליטה לסגור את המרחב האווירי שלה בפני מטוסים ישראליים, כחלק מצעדים שנקטה נגד ישראל. המשמעות היא שמטוסים ישראליים אינם יכולים לעבור בשטח האווירי של טורקיה ונאלצים להשתמש בנתיבי טיסה חלופיים.

המרחב האווירי של מדינה מוגדר כאותו החלק של האטמוספירה אשר נמצא מעל שטחה הריבוני הכולל שטחים יבשתיים ומים טריטוריאליים, ונתון לשליטתה.

על פי החוק הבינלאומי, המרחב האווירי של מדינה כולל בתוכו גם את חלק האטמוספירה שמעל המים הטריטוריאליים שלה, כלומר עד למרחק של 12 מייל מהחוף. למרות זאת ועל פי הסכמים בינלאומיים מדינות שונות מעניקות שירותים של פיקוח על התעבורה האווירית גם בשטחים שהם מעבר לגבולותיה הטריטוריאליים.

הריבונות האווירית היא פועל יוצא מריבונותה של מדינה, ומשמעותה העיקרית קשורה לזכות של מדינה לקבוע חוקים ותקנות באשר לאופן התנהלות התעבורה האווירית בשטח המרחב האווירי שלה. על פי המוסכם באמנת התעופה האזרחית הבינלאומית, חדירה למרחב האווירי של מדינה על ידי כלי טיס אזרחי של מדינה אחרת, לא תחשב להפרת הריבונות, אך על כלי הטיס להישמע ולפעול על פי הנחיות הפיקוח האווירי של אותה המדינה אשר במרחב האווירי שלה הוא שוהה.

כנסו לגוגל מפות

דיון בכיתה:

- יוסי טס מישראל לרומניה. תסתכלו במפה ותגידו מעל איזה מדינות המטוס עובר בדרך לרומניה?
- עם הסגירה של טורקיה למרחב האווירי שלה, הטיסה של יוסי לרומניה, מתארכת או מתקצרת? תסתכלו במפה - תציגו 3 אופציות לטיסה לרומניה מהכי קצרה להכי ארוכה.

מה ניתן ללמוד מהקטע על **הריבונות של מדינה על המרחב האווירי שלה**? הסבירו כיצד באה ריבונות זו לידי ביטוי במקרה המתואר.

כיצד קובעים את גבולות המדינה?

משימה: "איפה עובר הגבול?"

הקבוצה מתחלקת לשתי קבוצות קטנות: מדינה א' ומדינה ב'

שתי המדינות נמצאות זו לצד זו, ועל המפה יש שטח שנוי במחלוקת ובו הר, אגם, אזור חקלאי, יער ונמל.

שלב א' – כל קבוצה מתכננת

כל קבוצה מקבלת את אותה מפה, אבל בלי גבול מסומן.

מדינה א' רוצה:

- גישה לאגם ומקורות המים.
- שטח חקלאי גדול
- גישה לנמל.

מדינה ב' רוצה:

- שהנהר יהיה הגבול בין המדינות.
- לשמור על היער שבאזור.

- לקבל גישה לנמל.

כל קבוצה מסמנת לעצמה על המפה היכן לדעתה צריך לעבור הגבול ומכינה נימוקים.

שלב ב' – משא ומתן

נציגי שתי המדינות נפגשים. עליהם להגיע להסכמה על:

- איפה עובר הגבול?
- למי שייך האגם?
- למי שייך אזור החקלאות?
- מי מקבל גישה לנמל?
- האם הנהר ישמש כגבול?

הם יכולים להתפשר ולשנות את הגבול , אבל בסיום חייב להיות גבול מוסכם בין שתי המדינות.

שלב ג' – חשיבה

לאחר המשא ומתן:

1. האם היה קל להגיע להסכמה?
2. על מה היה הכי קשה להסכים?
3. אילו שיקולים השפיעו על קביעת הגבול?
4. מה יכול לקרות כאשר מדינות אינן מצליחות להסכים על גבול?

בדרך כלל קביעת הגבולות נעשית באחת משתי הדרכים:

<u>בדרכי שלום</u>

- **התיישבות** – אנשים מתיישבים בשטח מסוים בטענה שאין עליו בעלות. גבולות המדינה יתחמו את השטח בו התיישבו המתיישבים.
- **קניית קרקעות** – המדינה יכולה להרחיב את גבולותיה על-ידי רכישת קרקעות ממדינות אחרות. לדוגמה: ארה"ב קנתה את אוהיו מהאינדיאנים. ולואיזיאנה מצרפת.
- **הסכמה בין מדינות** – הסכמה בין מדינות על שינוי קו הגבול ביניהן. 1922 צ'כוסלובקיה מתפצלת לשתי מדינות עצמאיות צ'כיה וסלובקיה.
- **היווצרות מדינות חדשות** – כאשר קמות מדינות חדשות נקבעים שטח המדינה וגבולותיה. מדינות קמו בעקבת התפוררות מעצמות (מדינות חבר העמים).

<u>בדרכי מלחמה</u>

כיבוש – שינוי גבולות בעקבות מלחמה.
המדינה הכובשת משנה את גבולותיה כך שהם כוללים גם את השטחים שנכבשו.
השטחים הנכבשים נתונים לפיקוח של **ממשל צבאי**.

הצבא מקבל את סמכויות הניהול מטעם הממשלה. הממשל הצבאי מופקד בעיקר על הסדר ועל הביטחון.

אם המדינה הכובשת **<u>מחילה את חוקיה</u>** על השטח הכבוש הרי שזו פעולת **<u>סיפוח</u>**.

מדינת ישראל סיפחה לשטחה את ירושלים המזרחית ורמת הגולן ואילו בשאר אזורי הכיבוש היא הפעילה ממשל צבאי.

<u>למדינת ישראל יש כיום שני סוגי גבולות:</u>

גבול מוסכם (מוכר) - גבול שהוסכם עליהם בין שתי מדינות בהסכמי שלום. גבול קבוע ואינו ניתן לשינוי. גבולות מסוג זה יש לישראל עם מצרים וירדן.

גבול זמני - גבול שאין הסכמה לגביו בין המדינות שכנות, גבול שהושג בהסכמי הפרדת כוחות או בהסכמים של שביתת נשק. גבולות מסוג זה יש לישראל עם סוריה ולבנון.

<u>אורך גבולות ישראל - גבולות חיצוניים</u>

גבול מצרים: 208 ק"מ (אורך גדר ההפרדה הוא 230 ק"מ)

גבול ירדן: 309 ק"מ (238 ק"מ, ללא הגבול בין יו"ש לירדן)

גבול סוריה: 92 ק"מ (גבול המבוסס על הקו הסגול)

גבול לבנון: 79 ק"מ

גבולות אזורים הנתונים במחלוקת

גדר רצועת עזה: 59 ק"מ יהודה ושומרון: 330 ק"מ רמת הגולן: 76 ק"מ

<u>חשוב לדעת!!!</u>

א. שטח המדינה אינו חייב להיות רציף.

ב. גודל שטחה של המדינה לא תלוי בגודל האוכלוסייה.

ג. גודל שטח המדינה שונה ממדינה למדינה.

משימה

התבוננו במפה בעמוד הקודם והשלימו:

1. מדינת ישראל גובלת בארבע מדינות:

מצפון לישראל - שוכנת המדינה _____.

מצפון מזרח לישראל - שוכנת המדינה _____.

מדרום ומדרום מערב לישראל - שוכנת המדינה _____.

ממזרח לישראל - שוכנת המדינה _____.

2. לישראל שלושה גבולות ימיים:

ים _____

ים _____

ומפרץ _____

3. ציינו עם איזו מדינה יש לישראל גבול ארוך _____

4. איזה מדינה בעולם הכי **גדולה בשטחה** _____ ?

5. איזה מדינה בעולם היא הכי **קטנה** בשטחה (רמז: מדינה בתוך מדינה)? _____

תרגול:

1. מה פירוש המילה "טריטוריה"?

א. אויר

ב. טרור

ג. סוג של דג ים

ד. שטח

2. שטח המדינה כולל בתוכו:

ה. שטח כפרי ועירוני.

ו. שטח פתוח.

ז. שטח יבשתי, ימי ואווירי.

3. כל מהמשפטים הבאים פרט לאחד מתארים פגיעה בתחום הטריטוריאלי של מדינה.

ציינו איזה משפט אינו מתאר פגיעה בתחום הטריטוריאלי?

א. דייגים בריטים דגו דגי סלומון בחופי נורבגיה.

ב. מטוס צרפתי נחת ברוסיה ללא אישור.

ג. מטוס ישראלי טס וצילם ללא אישור מעל שמי לבנון.

ד. נערכו קידוחים לחיפוש נפט של חברות ישראליות לאורך חופי המדינה

4. מה כולל המושג 'שטח המדינה' מעבר לאדמה היבשתית ?

א. רק את המרחב האווירי שמעל ליבשה.

ב. את כל המשאבים התת-קרקעיים, המים הטריטוריאליים והמרחב האווירי.

ג. את כל השטחים שבהם חיים אזרחי המדינה ברחבי העולם.

ד. רק את הנכסים השייכים לממשלה באופן רשמי.

2. המרכיב השני ההכרחי למדינה הוא: אוכלוסייה

<u>מי אזרח כאן?</u>

יום אחד הגיע תייר למדינה חדשה. הוא התפעל מהנוף, צילם תמונות ואמר:

"איזו מדינה יפה! נראה לי שאני נשאר כאן."

למחרת הוא נכנס למשרד ממשלתי ואמר לפקיד:

"שלום, באתי להצביע בבחירות. איפה הקלפי?"

הפקיד הסתכל עליו בתדהמה: "אבל אתה תייר!"

"נכון," אמר התייר, "אבל אני כבר כאן שבועיים. אפילו יש לי כרטיס לאוטובוס!"

הפקיד חייך: "זה עדיין לא הופך אותך לאזרח."

התייר חשב רגע ושאל: "אז מה כן הופך אדם לאזרח?"

הפקיד: ענה: "אזרחות היא מעמד משפטי שמקנה לאדם זכויות וחובות במדינה, כמו הזכות להשתתף בבחירות – לצד חובות כמו לציית לחוקי המדינה."

התייר: הנהן: "הבנתי. אז בינתיים אני רק אורח."

"בדיוק," אמר הפקיד.

"טוב," אמר התייר, "לפחות תן לי להצביע על המלון הכי טוב בעיר..."

<u>במושג אוכלוסייה</u> נכללים כל האנשים, הגרים בתחום המדינה באופן רצוף וקבוע.
תיירים אינם חלק מהאוכלוסייה במדינה.
אוכלוסיית המדינה מורכבת אם כך מתושבים אזרחי המדינה, ותושבים שאינם אזרחי המדינה:
תושבים קבועים ותושבים זמניים (ארעיים)

<u>אזרחות</u> היא סוג של סטאטוס (מעמד) פוליטי המוענק ליחידים או לקבוצות במסגרת המדינה.
לכל מדינה יש חוקים לפיהם היא קובעת מי הם אזרחיה ובאילו תנאים יכול אדם להיות אזרח המדינה.
כל תושבי המדינה, אזרחים , תושבי קבע ותושבים ארעיים, חייבים לציית לחוקי המדינה.

מהם ההבדלים בין אזרחי המדינה לבין תושבים שאינם אזרחים?

- אזרחי המדינה נהנים מזכויות אזרח.
- אזרחי המדינה חייבים למלא את החובות.
- אזרחי המדינה חייבים לגלות נאמנות למדינה.

<u>אוכלוסיית ישראל היא אוכלוסייה מגוונת:</u>

לפי נתוני הלמ"ס, בערב יום העצמאות 2026 (22 באפריל 2026) מנתה אוכלוסיית ישראל כ־10.244 מיליון נפש:

יהודים ואחרים 7.790 מיליון 76.0%

ערבים 2.157 מיליון 21.1%

זרים	296 אלף	2.9%
סה״כ	10.244 מיליון	100%

מיעוט הוא קבוצה של אנשים מתוך אוכלוסיית הרוב, הנבדלת במאפיינים לאומיים, אתניים, דתיים, תרבותיים, לשוניים ואחרים.

משימה: אלו קבוצות מיעוט אתה מכיר בישראל?

_____

_____

מעמד המיעוטים במדינת ישראל

- ישראל מעניקה לכל אזרחיה זכויות פרט מלאות ושוות.
- החוק אוסר אפליה בקבלה לעבודה על בסיס לאומי או דתי.
- ישנה אפשרות נרחבת לביטוי תרבותי ודתי במרחב הציבורי ובהיבטים מוסדיים.

היבט המרחב הציבורי והמוסדי: מאפייני המיעוטים וביטוי לתחומי השפה, התרבות והדת, מעמד וסטאטוס רשמי של מוסדות המיעוטים בתחומים: חינוך, מוסדות דת ובתי דין.

- לשפה הערבית מעמד מיוחד בישראל. חלק מפרסומי המדינה\שלטי הכוונה\תקנות שונות מחויבות להיכתב גם בערבית.
- ימי המועד של המיעוטים מוכרים להם כימי חופשה.
- בני העדות הלא יהודיות כפופים לשיפוט הדתי של בתי הדין על פי דתם בנושאי אישות.
- למיעוטים השונים קיימות מערכות חינוך נפרדות המתנהלות בשפתם.
- חוק החינוך הממלכתי קובע כמטרה לחנך כל אדם לכבוד למורשתו ולזהותו התרבותית.

היבט דמוגרפי-סוציולוגי: הכרת קבוצות המיעוט השונות

משימה:

1. הציגו שני ביטויים ל**מעמד המיעוטים במרחב הציבורי** במדינת ישראל.
2. הציגו את המעמד של **השפה הערבית** בישראל.
3. הציגו שני מאפיינים של **קבוצת הדרוזים** בישראל.

תרגול:

1. אוכלוסיית מדינה מורכבת מ-:

1. כל האנשים שחיים במדינה, חוץ מתיירים.
2. כל האנשים שנולדו במדינה.
3. רק האזרחים שנולדו במדינה וחיים בה.

2. אזרח מדינה הוא:

1. מי שמעורב מאוד בחיי המדינה.
2. מי שקיבל את אזרחותו על פי חוקי המדינה.
3. מי שנולד במדינה ולא עזב אותה לעולם.

3. מהו ההבדל המרכזי בין אזרח לתושב שאינו אזרח?

1. אזרחים נהנים מסל זכויות מלא (כמו בחירה) וחובת נאמנות, בעוד לתושבים זכויות מצומצמות.
2. תושב אינו חייב לציית לחוקי המדינה בניגוד לאזרח.
3. רק אזרחים משלמים מיסים למדינה.
4. אין הבדל מעשי, אלו שמות נרדפים לאותה קבוצה.

4. מדוע האזרחות נחשבת ל'חוזה' דו-סטרי?

1. כי המדינה נותנת זכויות (ביטחון, חינוך) ובתמורה האזרח נותן חובות (מיסים, צבא).
2. כי המדינה מחליטה על כל החובות והאזרח רק מקבל זכויות.
3. כי האזרח קונה את זכויותיו בכסף מהמדינה.
4. כי ניתן לבטל את האזרחות בכל רגע אם אחד הצדדים לא מרוצה.

3. המרכיב השלישי ההכרחי הוא: שלטון

שלטון = גוף השולט / המנהל את ענייני המדינה באמצעות מוסדותיו על הטריטוריה ועל האוכלוסייה. יש לו סמכות לכפות את מרותו באמצעות חקיקה, קביעת מדיניות, ביצוע ושיפוט.

<u>מי מנהל את העניינים?</u>

בבית הספר "אופק" החליטו להקים חצר משחקים חדשה.

המנהל הודיע: "מהיום התלמידים יחליטו בעצמם מה יהיה בחצר!"

כולם התלהבו.

ביום הראשון הציע יואב: "אני רוצה מגרש כדורגל!"

מאיה צעקה: "אני רוצה פינת ישיבה!"

אדם אמר: "אני רוצה מקום לשחק בו בפלייסטיישן!"

אחרי שעה של ויכוחים, אף אחד לא הצליח להחליט.

המנהל אמר: "כנראה צריך שמישהו יקבל החלטות."

התלמידים בחרו חמישה נציגים שייצגו אותם. הנציגים התכנסו, שמעו את ההצעות, קבעו סדרי עדיפויות והחליטו כיצד להשתמש בשטח ובתקציב.

אחרי שבוע הגיע תלמיד חדש ושאל: "מי החליט שיהיה כאן מגרש כדורגל?"

"נציגי התלמידים", ענו לו.

"ומי קובע את הכללים?"

"הנציגים, יחד עם הנהלת בית הספר."

"ומי דואג שהכללים יישמרו?"

"גם ההנהלה."

התלמיד חייך:

"אה... אז בעצם יש כאן שלטון."

המנהל שמע ואמר:

"בדיוק. שלטון הוא הגוף שמקבל החלטות עבור הקבוצה או המדינה, קובע כללים ודואג שהם ייושמו."

ואז הוא הוסיף:

ועכשיו נשארה רק שאלה אחת – מי החליט שאסור לשחק כדורגל בזמן השיעור?"

כולם הסתכלו עליו בשקט.

"השלטון!" צעק יואב.

כאשר קבוצת אנשים מתארגנת, היא זקוקה להנהלה.

למשל: בבית הספר יש הנהלה, לקבוצת כדורגל יש הנהלה, לעיר יש הנהלה (עירייה). גם במדינה יש הנהלה לצורך ארגון החיים הציבוריים בה .

כדי שהחיים במדינה יהיו **מסודרים ומאורגנים** יש צורך **בשלטון ובמוסדות השלטון**, כי אוכלוסיית המדינה אינה יכולה להתנהל בכוחות עצמה.

לשלטון יש מספר תפקידים:

- **קביעת מדיניות** - שמירה על ביטחון המדינה בפנים וכלפי חוץ, מתן חינוך לאוכלוסייה, ניהול הכלכלה והכספים של המדינה, קיום קשרים עם מדינות שונות.
- קיום **מערכת משפט**.
- **חקיקת חוקים.**

משימה:

מהם 3 רשויות השלטון במדינת ישראל ומה תפקידה של כל רשות?

_____

_____

_____

תרגול:

1. **מהו המאפיין המגדיר של 'שלטון' על פי הטקסט?**
   1. גוף המנהל את ענייני המדינה באמצעות מוסדותיו.
   2. גוף האחראי אך ורק על נושאי דת ותרבות.
   3. קבוצת אנשים הפועלת ללא סמכות אכיפה רשמית.
   4. ארגון שנועד לסייע לאוכלוסייה חלשה.
2. **מדוע הכרחי קיומו של 'חוק'?**
   1. כדי למנוע מצב של אנרכיה שבו כל אחד עושה כרצונו.
   2. רק כדי שיהיה ניתן להעניש אנשים באופן שרירותי.
   3. כדי לאפשר לשלטון לעשות כרצונו ללא ביקורת.
   4. כדי להבדיל בין מדינות דמוקרטיות למלוכניות.
3. **מהי הסיבה המרכזית לכך שהאוכלוסייה זקוקה למוסדות שלטון?**
   1. מכיוון שמוסדות השלטון מחליפים את החוק.
   2. האוכלוסייה אינה יכולה להתנהל בכוחות עצמה.
   3. כדי למנוע מהאזרחים לצאת מהמדינה.
   4. כדי שיהיה מי שישלם לאזרחים משכורות.

4. מה משותף לניהול עירייה, בית ספר ומדינה?

1. כולם כופפים לאותה הנהלת כדורגל.
2. בכולם יש צורך בהנהלה לארגון החיים המשותפים.
3. כולם מנוהלים ישירות על ידי האוכלוסייה ללא תיווך.
4. בכולם אין צורך בחוקים מחייבים.

4. המרכיב הרביעי ההכרחי למדינה הוא: ריבונות.

<u>מעבר בגבול</u>

הרכבת עצרה בתחנה האחרונה לפני הגבול. הנוסעים הביטו בחלון וראו שלט גדול:

"ברוכים הבאים למדינת אוריה".

אחד הנוסעים ירד מהרכבת וניסה לעבור את המחסום.

השוטר עצר אותו.

"אני רק רוצה לעבור. הדרך פתוחה, לא"?

"הדרך פתוחה," השיב השוטר, "אבל אתה נמצא עכשיו בגבול של מדינה אחרת".

"ומה זה אומר?" שאל הנוסע.

השוטר הצביע על הדגל שהתנופף מעל בניין הגבול.

"כאן המדינה קובעת את החוקים שלה. היא מחליטה מי רשאי להיכנס, מי רשאי לצאת ומה מותר לעשות בשטחה".

הנוסע הביט סביבו ואמר:

"אז מהרגע שעברתי את הגבול, הכללים יכולים להיות שונים"?

"בדיוק," חייך השוטר. "זה חלק מהריבונות של המדינה".

עצמאות/ שליטה.

הריבון הוא זה ששולט על המדינה. המדינה חופשית להחליט כיצד לנהל את ענייני הפנים וענייני החוץ שלה, להטיל מרות בענייני פנים ולפעול בחופשיות כלפי חוץ.

מהי ריבונות? היכולת של השלטון לבצע את תפקידו, להחליט מה תהיה מדיניות הפנים שלו ומה תהיה מדיניות החוץ שלו ולהפעילן.

למדינה ריבונית יש כוח לחוקק חוקים ולאוכפם, להגן על המדינה, לפעול באופן חופשי כלפי חוץ ולשמור על עצמאותה.

מידת הריבונות/ העצמאות כלפי חוץ היא יחסית ותלויה בגודלה של המדינה ביחס לאחרות. הצטרפות לארגונים בינלאומיים (או"ם לדוגמה) מגבילה את ריבונות המדינה.

גם כלפי פנים אין הריבונות כל יכולה. כלפי פנים מקבל השלטון על עצמו מגבלות חוקיות וחוקתיות, המרסנות את הפעלתו. ריבונות מתבטאת ביכולת לחוקק חוקים.

ייתכן כי מדינה תוגדר גם אם אינה עצמאית, אם היא לדוגמה תחת שלטון חיצוני כגון תקופת שליטת ארה"ב על עיראק. אך בכל מקרה, לשלטון בה ישנה עצמאות במידה זו או אחרת והשלטון הוא השולט על האוכלוסייה, על השטח ועל המשטר במדינה

ריבונות היא הזכות הבלעדית להפעיל סמכות עליונה על אזור גאוגרפי או קבוצת אנשים כדוגמת מדינה או שבט. ריבונות לרוב מוענקת לממשלה או לסמכות פוליטית. לעיתים, ריבונות תוענק לאינדיבידואלים, למשל במונרכיה, המונרך (מלך, שליט יחיד) נחשב לריבון.

הריבונות, בשל היותה זכות בלעדית לעם או מדינה, היא שליטה עצמאית על השטח ומתוך כך **קבלת אחריות מלאה על המתרחש** בו ומימוש הזכויות המלאות של המדינה או העם על השטח.
הנגזרות: ריבונותה של מדינה מחייבת אחריות מלאה על היבטיה השונים כלפי האוכלוסייה וכלפי השטח. הדברים באים לידי ביטוי בשמירת הביטחון, באכיפת הסדר והחוק, דאגה ליציבות כלכלית, שמירה על איכות סביבה, הגנה על זכויות אזרח ואדם, תנאי מחיה והגנת הטבע, וכן שורה ארוכה של היבטים נוספים.

תרגול:

1. מהי 'ריבונות'?

1. זכותם של תיירים לשמור על חוקי ארץ מוצאם בתוך המדינה.
2. היכולת של המדינה להשפיע על חוקים של מדינות אחרות.
3. מצב שבו השלטון יכול לעשות כל מה שהוא רוצה ללא שום מגבלה חוקית.
4. שליטה עצמאית על השטח, קבלת אחריות מלאה וניהול מדיניות פנים וחוץ ללא תלות.

2. כיצד הצטרפות לארגונים בינלאומיים (כמו האו"ם) משפיעה על ריבונות המדינה?

1. היא מבטלת לחלוטין את הריבונות של המדינה.
2. היא מגבילה את הריבונות, שכן המדינה מקבלת על עצמה כללים משותפים.
3. היא מחזקת את הריבונות המוחלטת ומונעת כל התערבות חיצונית.
4. אין לה שום השפעה על המושג ריבונות.

3. באילו מהמקרים הבאים מדובר בהפרת ריבונות של מדינה.

1. הטלת מכסים על סחורות מיובאות ממדינה שכנה.
2. מדינה מאפשרת למדינה אחרת פעילות מסוימת בתחומה.
3. הפעלת טיסות סיור צבאיות בשמיה של מדינה שכנה, ללא רשותה.

4. באיזה מצב עשויה ישות להיות מוגדרת כ'מדינה' למרות שהיא תחת שלטון חיצוני?

1. רק אם השלטון החיצוני הוא דמוקרטי.
2. כאשר לשלטון יש עצמאות במידה מסוימת.
3. רק אם המדינה אינה מחזיקה צבא.
4. מדינה כזו לעולם לא תוגדר כריבונית.

5. השלם את הטבלה - איזה מן האירועים מתאר התערבות בריבונותה של מדינה?

האירוע	האם מתקיימת התערבות בריבונות?	המדינה המתערבת	המדינה שהתערבו בענייניה
ארצות הברית אילצה מדינה א' להפסיק את המלחמה במדינה ב'	כן\לא		
משרד החוץ בישראל החליט לחדש את הקשרים עם רוסיה	כן\לא		
ביום חמישי תתקיים ישיבת ממשלה מיוחדת לדון בענייני כלכלה	כן\לא		
אחרי מלחמת המפרץ נשלחו נציגים מהאו"ם (האומות המאוחדות) לפקח על השמדת הכורים הגרעיניים בעירק	כן\לא		

<u>סיכום:</u>

צפה בסרטון המסכם את יחידת הלימוד: מהי מדינה ארבעת היסודות והשב על השאלות.

1. מהי המטרה המרכזית של סיפור הספינה והנוסע שקודח חור בחדרו?

1. להראות שהמדינה צריכה לספק שירותי הצלה בלב ים.
2. להסביר מדוע נדרשת מדינה כדי למנוע ממעשים של יחיד לפגוע בכלל.
3. להדגיש שכל אדם אחראי רק על השטח שעליו הוא שילם.
4. להדגים שזכות הקניין הפרטית היא מעל לכל שיקול אחר.

2. לפי הסרטון, מהן שתי הדרכים המרכזיות לקביעת גבולות המדינה?

1. על פי המקום שבו הצבא מחליט לעצור בכל יום נתון.
2. רק על ידי פנייה לבתי משפט בינלאומיים.
3. דרכי שלום (כמו הסכם או קנייה) או דרך מלחמה (כיבוש).
4. החלטה של האו"ם או הגירה המונית של תושבים.

3. כיצד מוגדר המושג 'ריבונות' במילה אחת ובשתי מילים לפי הסרטון?

1. במילה אחת: שטח. בשתי מילים: גבולות ברורים.
2. במילה אחת: שלטון. בשתי מילים: חוק וסדר.
3. במילה אחת: דמוקרטיה. בשתי מילים: שלטון העם.
4. במילה אחת: עצמאות. בשתי מילים: המדינה היא הבוס.

4. איזו פעולה של אזרח הושוותה בסוף הסרטון לקידוח חור בספינה?

1. עזיבת המדינה לטובת טיול בחו״ל.
2. אי הצבעה בבחירות לכנסת.
3. נהיגה בפרעות או העלמת מיסים.
4. שיפוץ הדירה הפרטית ללא אישור.

5. מתחת לקרקעית הים, סמוך לאחד מחופי הארץ, התגלה מאגר גדול של גז טבעי. חברה אירופאית החלה בהכנות לקידוח כדי להפיק גז במקום. בתגובה הודיע משרד התשתיות, שהיות שהמאגר נמצא בתוך תחומי ישראל, הזכות לקדוח במקום ולהפיק גז מהמאגר תינתן לחברה ישראלית ולא לחברה מחו״ל.
תנאי אחד לקיום מדינה שבא לידי ביטוי בהודעתו של משרד תשתיות.

1. שלטון
2. טריטוריה
3. ריבונות
4. אוכלוסייה

6. בסקוטלנד, רשאית האוכלוסייה הסקוטית לנהל את חייה כמעט בלי התערבות מצד השלטונות הבריטיים. יש בסקוטלנד בית נבחרים נפרד, ומערכות חוק, משפט, וחינוך מיוחדות. ממשלת סקוטלנד מוסמכת להכריע בכל ענייני האזור, פרט לענייני חוץ וביטחון שבהם היא כפופה לממשלת בריטניה. התנאי לקיום מדינה <u>שלא</u> מתקיים בסקוטלנד.

1. שלטון
2. טריטוריה
3. ריבונות
4. אוכלוסייה

7. בחצי האי גיברלטר הסמוך לספרד חיים כשלושים אלף תושבים. יש להם פרלמנט וממשלה משלהם, אך בריטניה אחראית להגנה על חצי האי, והיא מנהלת את מדיניות החוץ שלו. לאחרונה פרץ סכסוך בין בריטניה לספרד על הדַיְג בקרבת חוף גיברלטר. בעקבות סכסוך זה השליכו תושבי גיברלטר, בהסכמת הבריטים, אל תוך הים לבֵנים גדולות. לטענת דייגים ספרדים, בכך נמנעה מספינות הדיג שלהם האפשרות להתקרב לאזור ולדוג דגים למחייתם, כפי שעשו הדייגים בעבר.

התנאי לקיום מדינה שלא מתקיים בגיברלטר:

1. שלטון
2. טריטוריה
3. ריבונות
4. אוכלוסייה

אם היית צריך לבחור את אחד ממרכיבי המדינה

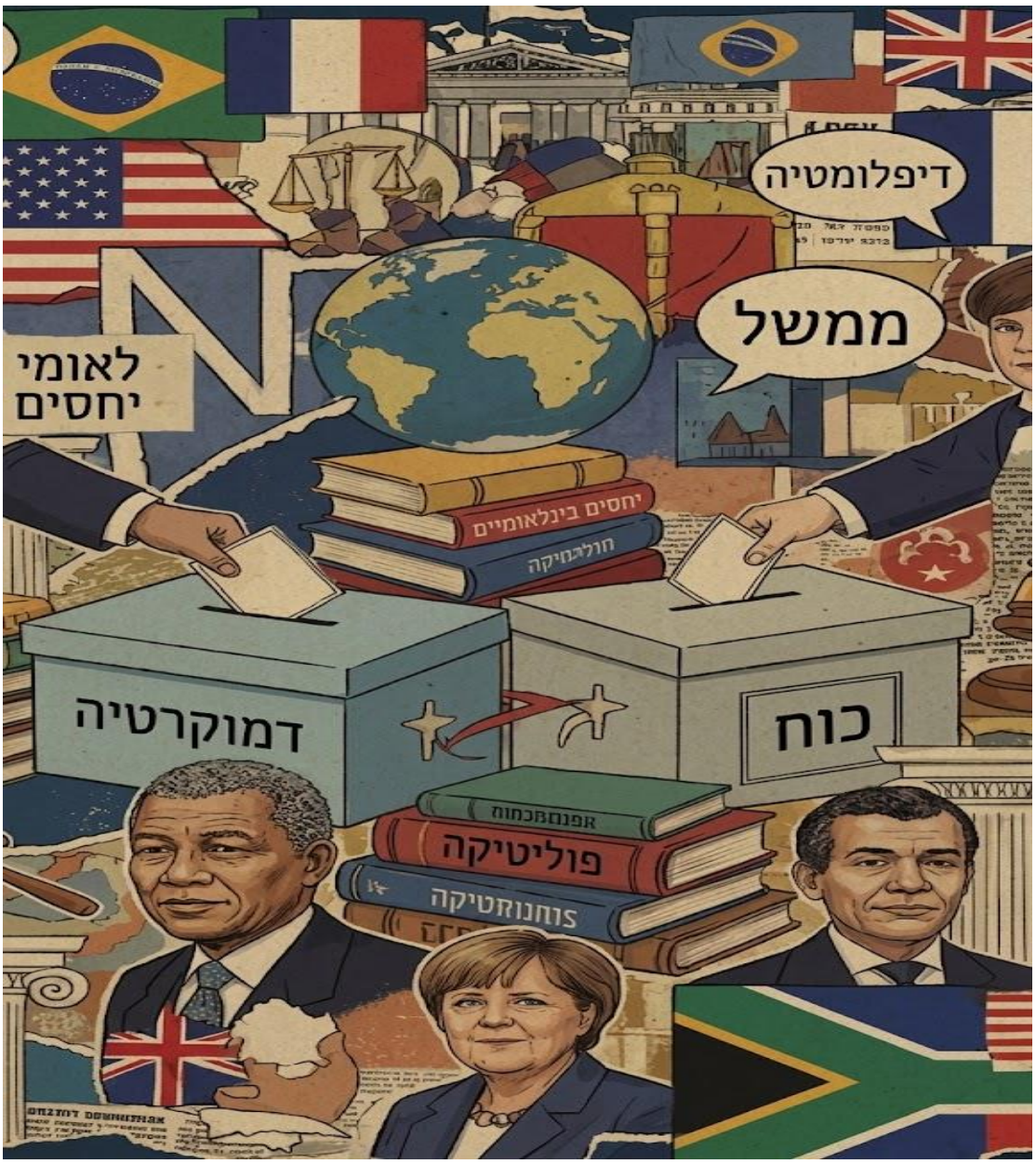
שלדעתך הוא המשמעותי ביותר לקיום היומיומי שלך כאזרח

במה היית בוחר ?

מדוע?

יחידה 2

סוגי משטרים

כך הוצאו להורג צעירים שצפו בסדרה דרום קוריאנית פופולארית

שלטונות צפון קוריאה הוציאו להורג בני נוער שצפו בסדרת טלוויזיה דרום-קוריאנית פופולרית, והאזינו למוזיקת קיי-פופ | בנוסף, תועדו מקרים של עבודת כפייה והשפלה פומבית על צריכת מדיה דרום-קוריאנית | "לקחו אותנו להוצאות להורג והראו לנו הכל", סיפרה תלמידה לשעבר

אריה רוזן כיכר השבת | כ"א בשבט08.02.26 |

שלטונות צפון קוריאה הוציאו להורג בני נוער שצפו בסדרת הטלוויזיה הדרום-קוריאנית הפופולרית "משחקי הדיונון", והאזינו למוזיקת קיי-פופ - ז'אנר שמקורו גם הוא בדרום קוריאה.

כמה נמלטים סיפרו לארגון זכויות האדם כי הם נדרשו להיות עדים להוצאות להורג פומביות בזמן לימודיהם בבית הספר, תוך כדי תיאור הפרקטיקה כחלק מהדרכה אידיאולוגית שמטרתה להרתיע חשיפה לתרבות זרה. קים אונג'ו, בת 40, אמרה: "כשהיינו בגיל 16–17, בבית ספר, לקחו אותנו להוצאות להורג והראו לנו הכל. אנשים הוצאו להורג על צפייה או הפצה של מדיה דרום-קוריאנית. זה חינוך אידיאולוגי: אם תצפה, זה יקרה גם לך"

משימה:

1. דמיינו: המדינה מחליטה שאסור לכם לשמוע יותר את הזמר שאתם הכי אוהבים, או לצפות בסדרה הפופולרית בנטפליקס. מי שנתפס נשלח לכלא.

איזה רגש עולה בכם כשאתם שומעים גזרה כזו?

_____

_____

2. אם הייתם חיים במדינה כזו, הייתם מסתכנים וצופים בסדרה בסתר, או מצייתים לחוק? נמק.

_____

_____

3. לפי הכתבה, בני נוער בצפון קוריאה קיבלו עונשים כבדים ואף הוצאו להורג רק כי צפו בסדרה 'משחקי הדיונון' או השמיעו מוזיקת קיי-פופ.

למה, לדעתכם, שליט של מדינה מפחד כל כך מתלמידי תיכון שצופים בסדרה?

_____

_____

4. בכתבה מסופר שתלמידי תיכון נלקחו לצפות בהוצאות להורג של חבריהם בתור 'חינוך אידיאולוגי'.

מה השלטון מנסה להשיג באמצעות הפרקטיקה הזו? כיצד שוטפות מוח ופחד מחליפים את הסכמת האזרחים?

_____

_____

<u>משטר:</u>

מערכת הכללים, המוסדות והנורמות שבאמצעותם מתנהלת השלטת הסמכות במדינה.

המשטר קובע מי מחזיק בכוח הפוליטי, מהיכן הוא מקבל את הלגיטימציה שלו, כיצד מקבלים החלטות ומחוקקים חוקים, ומהי מערכת היחסים המותרת או הנדרשת בין שלטון המדינה לבין האזרחים (כולל היקף זכויות האדם והאזרח).

<u>אנרכיה</u>

מצב של **היעדר משטר** ושלטון מרכזי.

באנרכיה אין גוף ריבוני שאוכף חוק וסדר, וכל אדם או קבוצה פועלים על דעת עצמם.

במדע המדינה, אנרכיה אינה נחשבת לסוג של משטר מוסדר, אלא למצב זמני (למשל בזמן מלחמת אזרחים קשה או קריסה מוחלטת של מוסדות המדינה).

סוגי משטר

• דרכים שונות לארגון השלטון במדינה •

דמוקרטיה

השלטון בידי העם

מה זה?

העם הוא מקור הסמכות והשלטון נבחר בבחירות חופשיות והוגנות. נשמרים זכויות האדם, חופש הביטוי והחוק שווה לכולם.

דוגמאות:
ישראל, ארצות הברית, קנדה

מאפיינים עיקריים

- בחירות חופשיות ושוות
- חופש ביטוי ועיתונות
- שלטון החוק
- הגנה על זכויות האדם
- ביקורת על השלטון ואופוזיציה חופשית

דיקטטורה

שלטון בידי אדם אחד

מה זה?

אדם אחד שולט ללא הגבלת זמן ובידיו מרוכזת כל הסמכות. אין בחירות חופשיות והאזרחים מוגבלים בחירויות שלהם.

דוגמאות:
צפון קוריאה, סוריה (בעבר), עיראק (בעבר)

מאפיינים עיקריים

- שליט יחיד עם כוח מוחלט
- אין בחירות חופשיות
- דיכוי חופש הביטוי
- שליטה ובקרה על האזרחים
- היעדר זכויות אדם בסיסיות

מונרכיה

שלטון בידי מלך/מלכה

מה זה?

השליט הוא בדרך כלל מלך או מלכה, והשלטון עובר בירושה במשפחה. הכוח יכול להיות מוחלט או מוגבל על פי חוקה וחוקים.

דוגמאות:
בריטניה, יפן, ירדן, ערב הסעודית

מאפיינים עיקריים

- שלטון בירושה
- יכול להיות מוחלט או חוקתי
- במדינות מסוימות יש פרלמנט
- סמלים ומסורת מלכותית

תיאוקרטיה
(משטר דתי)

שלטון בידי מנהיגים דתיים

מה זה?

המדינה מנוהלת לפי חוקים דתיים והמנהיגות הפוליטית היא בידי אנשי דת.

דוגמאות:
איראן, הוותיקן

מאפיינים עיקריים

- חוקים מבוססים על דת
- מנהיגות דתית בשלטון
- הדת מפיעה על כל תחומי החיים
- חירויות מוגבלות בהתאם לפרשנות הדת

אוליגרכיה

שלטון בידי מעטים

מה זה?

קבוצה קטנה של אנשים מחזיקה בכוח השלטון וההחלטות, בדרך כלל בשל עושר, כוח או מעמד.

דוגמאות:
רוסיה (בעבר), תאגידים גדולים בעלי השפעה

מאפיינים עיקריים

- כוח בידי קבוצה מצומצמת
- השפעה על משוכים וכלכלה
- קשרים בין בעלי כוח
- פחות או ללא שוויון בין האזרחים

חשוב לזכור: משטרים יכולים להשתנות לאורך זמן ואף לשלב מאפיינים שונים. המטרה היא לשאוף לחברה צודקת, דמוקרטית ושומרת זכויות אדם.

מונרכיה

משטר שבו המלך (או הסולטאן/אמיר) מחזיק בכוח שלטוני מלא, ריבועי ובלתי מוגבל, והסמכות עוברת בירושה בתוך משפחת המלוכה. המלך הוא הרשות המחוקקת, המבצעת והשופטת העליונה.

הערה :יש להבדיל זאת מ*מונרכיה חוקתית* (כמו בבריטניה או הולנד), שבה למלך יש תפקיד סמלי בלבד והשלטון בפועל הוא דמוקרטי.

- **דוגמאות:** ערב הסעודית, עומאן, אסוואטיני.

משטר טוטליטרי

זהו הערוץ הקיצוני ביותר של **שלטון יחיד או מפלגה אחת** .

במשטר זה, השלטון שולט באופן מוחלט ובלתי מוגבל **בכל תחומי החיים** של האזרח לא רק בפוליטיקה, אלא גם בכלכלה, בחינוך, בתרבות, בפנאי ואפילו במחשבה וביצירה.

- **מאפיינים**: אידאולוגיה רשמית אחת, מנגנוני טרור ופיקוח (משטרה חשאית), פולחן אישיות של המנהיג ושליטה מלאה באמצעי התקשורת.
- **דוגמאות:** צפון קוריאה כיום

  גרמניה הנאצית ובריתה המועצות הסטליניסטית בעבר.

דיקטטורה

משטר שבו כל סמכויות השלטון מרוכזות בידי אדם אחד - **דיקטטור** או קבוצה מצומצמת מאוד, מבלי שהם כפופים להגבלות חוקתיות, לחוק או למנגנוני פיקוח ציבוריים.

דמוקרטיה

שיטת משטר שבה **מקור הסמכות השלטונית הוא העם**.

במשטר דמוקרטי, האזרחים הם הריבון, הם אלו שבוחרים את מנהיגיהם באופן חופשי ושווה, והשלטון מחויב לפעול למען הציבור, להגן על זכויותיו ולהיות כפוף לחוק.

משטר דמוקרטי אינו מתמצה רק בקיומן של בחירות אחת לכמה שנים.

מדובר במערכת שלמה של ערכים, מוסדות וכללי משחק המבטיחים שהשלטון לא ינצל את כוחו לרעה, ושכל אזרחי המדינה ייהנו מחופש, משוויון ומביטחון.

כדי שמשטר יוגדר כדמוקרטיה אמיתית (דמוקרטיה ליברלית), חייבים להתקיים בו שני היבטים מרכזיים:

1. **ההיבט הפורמלי (הפרוצדורלי):** איך מקבלים החלטות? שלטון העם, בחירות, הכרעת הרוב.
2. **ההיבט המהותי (הערכי):** איזה ערכים מנחים את המשטר? זכויות אדם, חופש ביטוי, שוויון בפני החוק.

<u>בנוסף....</u>

משטר קומוניסטי

אידאולוגיה ושיטה כלכלית-חברתית.

משטר הדוגל בהתערבות ושליטה מוחלטים של המדינה בכלכלת המדינה , כשמטרתה ליצור שוויון כלכלי חברתי בין כולם.

מפלגות **קומוניסטיות** עלו לשלטון במאה ה-20, הן תמיד הקימו משטר מסוג **חד-מפלגתי טוטליטרי או אוטוריטרי אוליגרכי** (שבו מרכז הכוח נמצא בידי הוועד המרכזי של המפלגה)

משטר היברידי / דמוקרטיה חלולה

זהו אחד המשטרים הנפוצים ביותר במאה ה-21. מדובר במשטר "מעורב":

כלפי חוץ יש לו סממנים של דמוקרטיה (יש בחירות, יש פרלמנט, יש חוקה), אך בפועל השלטון משבש את כללי המשחק כדי להבטיח שהוא לעולם לא יפסיד. התקשורת מגויסת, מערכת המשפט נחלשת, ויריבים פוליטיים נרדפים.

- **איפה ומתי?**
  - **רוסיה** (תחת פוטין, בעיקר משנת 2010)

מוגדרת לעיתים קרובות כ"דמוקרטיה מנוהלת" או משטר היברידי שהפך לאוטוריטרי מלא.

  - **הונגריה** (תחת ויקטור אורבן, מ- 2010) אורבן עצמו מכנה זאת "דמוקרטיה א-ליברלית".

משטר חד-מפלגתי (Single-Party State)

משטר שבו החוק או החוקה אוסרים על קיומן של מפלגות פוליטיות מלבד מפלגת השלטון.

כל מוסדות המדינה, הצבא, הכלכלה והמשפט כפופים להחלטות המפלגה הזו.

זהו המודל שדרכו מיושם ה**קומוניזם** בפועל, אך הוא קיים גם באידאולוגיות אחרות (כמו פאשיזם).

- **איפה ומתי?**
  - **סין** (משנת 1949) נשלטת באופן בלעדי על ידי המפלגה הקומוניסטית הסינית (CCP).
  - **קובה** (משנת 1959) תחת פידל קסטרו, ראול קסטרו והמשכיהם.

פשיזם

אידאולוגיה שהפכה למשטר דיקטטורי-טוטליטרי קיצוני, המבוסס על לאומנות קיצונית, האדרה של המדינה מעל הפרט, פולחן כוח וצבאיות, ודיכוי אלים של כל התנגדות.

בשונה מהקומוניזם (ששואף תיאורטית לביטול הרכוש הפרטי והמעמדות), הפשיזם משאיר את הרכוש והתעשייה בידיים פרטיות, כל עוד בעלי ההון משרתים את מטרות המדינה והמנהיג.

- **איפה ומתי?**
  - **איטליה** (1922–1943) תחת הדיקטטור בניטו מוסוליני (שהמציא את המושג).
  - **ספרד** (1939–1975) תחת הגנרל פרנסיסקו פרנקו.

משטרי מנדט

מצב שבו מדינה אחת שולטת באופן ישיר או עקיף על טריטוריה רחוקה, ומנהלת את חייהם של התושבים המקומיים ללא מתן זכויות אזרח מלאות או ייצוג פוליטי, לרוב לשם ניצול משאבים כלכליים או מטרות אסטרטגיות.

- **איפה ומתי?**
  - **הודו הבריטית** (1858–1947) שלטון ישיר של האימפריה הבריטית (ה"ראג' הבריטי").
  - **ארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי** (1920–1948) ניהול של שטח על ידי מעצמה זרה בחסות חבר הלאומים.

<u>לסיכום:</u>

- **קומוניזם:** איך מחלקים את הכסף והרכוש - כולם שווים, המדינה מנהלת את הכלכלה.
- **פשיזם:** מה הכי חשוב בעולם - המדינה והלאום מעל הכל, הכוח הוא ערך עליון.
- **דמוקרטיה/דיקטטורה:** איך מקבלים החלטות ומי בוחר

דמוקרטיה - העם בוחר

לעומת

דיקטטורה - שליט יחיד/קבוצה קטנה שכופים את דעתם .

תרגול

1. השוואה בין דמוקרטיה לדיקטטורה

	דמוקרטיה	דיקטטורה
דרך עליית השלטון		
עוצמה שלטונית		
זכויות אדם		
מי כפוף לחוק		
ציות לחוקים		
מעמד / תפקיד התקשורת		

שבצו את המשפטים הבאים על פי הקרטונים שבטבלה:

- הפיכה או הורשה
- בחירות

- פיזור סמכויות שלטון, רשות מחוקקת מבצעת ושופטת
- מרוכז בידי גורם אחד

- המנהיג מעל החוק
- כולם כפופים לחוק ושווים בפני החוק גם נבחרי הציבור

- מתוך טרור והפחדה מכיוון שהחוק בד"כ ישרת את השלטון או המנהיג

- נובע מהבנה שהחוקים הכרחיים ונחקקו מתוך הסכמה
- לדווח על שחיתות, עוול והבעת ביקורת
- להגיד את רצון השליט

- אין שמירה על זכויות אדם
- מתן זכויות :חירות, קניין, שוויון

2. מנהיגים לאור ההיסטוריה

וויליאם גלדסטון

כיהן כראש ממשלת בריטניה 4 פעמים בין השנים 1868–1894. העביר את חוק הרפורמה של 1884, שהרחיב באופן משמעותי את זכות הבחירה למעמד הפועלים ולחקלאים. הנהיג את ההצבעה החשאית (1872) כדי למנוע לחצים ושוחד בבחירות, וקידם חוק לחינוך חובה יסודי .

פרנסואה בונפרטה (

1769-1821 (: קיסר צרפת בשנים 1804-1814. התקדם בסולם הדרגות עד שהתמנה למפקד הצבא הצרפתי. בשנת 1799 תפס את השלטון בצרפת בהפיכה, וכעבור 5 שנים הוכתר לקיסר. נפוליאון כבש אזורים נרחבים באירופה, והודח כיסאו לאחר שמנהיגי אירופה התארגנו נגדו. הוא נשפט והוגלה מצרפת לאי סנט-הלנה שבדרום האוקיינוס האטלנטי.

ג'ורג' וושינגטון (1732-1799): היה מפקד הכוחות הלוחמים של המתיישבים בצפון אמריקה, והוביל את המאבק והמרד מול שלטון בריטניה. בשנת 1789 נבחר להיות הנשיא הראשון של ארצות הברית של אמריקה. הוא מילא את התפקיד עד לשנת 1797, לאחר שנבחר ונבחר לתפקיד בשתי קדנציות נוספות.

קרל הגדול (

768-814 (: מלך הַפְּרַנְקִים שהוביל מסע כיבושים והקים ממלכה גדולה וחזקה שהקיפה את מרבית שטחי אירופה. במהלך כיבושיו הוא כפה על הנכבשים לאמץ את הדת שבה האמין - הנצרות, וחייב את התושבים להתנצר. לאחר מותו נחלקה הממלכה בין שלושה יורשים שונים.

לואי ה-

1638-1715 (: נהיה מלך צרפת בגיל 5 ומלך עליה במשך 72 שנים. הוא הפעיל שלטון אבסולוטי והיה השליט הבלתי מעורער של צרפת. במהלך שנות מלכותו הרבות ביצע לואי ה-14 שינויים מרחיקי לכת בתחומי חיים רבים בצרפת, והפך אותה למעצמה חשובה בעלת מלוכה יציבה והשפעה בזירה הבין לאומית. אחד הביטויים לשליטתו היה הקמת גני ורסאי מחוץ לעיר פאריס.

יוליוס קיסר

(100–44 לפנה"ס): מצביא ומדינאי רומי. לאחר סכסוכים פוליטיים שלט על רומא שליט יחיד. העם הרומי קיבל את שלטון היחיד של יוליוס קיסר הן מתוך תקווה ליציבות והן בשל ההערכה הרבה שרכשו לו. על שמו של יוליוס קיסר נקרא החודש השביעי בשנה יולי. הוא נרצח בשנת 44 לפנה"ס על ידי יריביו .

רשמו ליד כל תמונה האם מדובר ב**מנהיג דמוקרטי** או ב**מנהיג דיקטטורי**

3. היתרונות והחסרונות של משטר דמוקרטי לעומת משטר דיקטטורי

	דמוקרטיה	דיקטטורה
מהירות קבלת ההחלטות		
יציבות שלטונית		
תחושת אחדות ולכידות של העם		
שמירה על זכויות האזרחים		

- החלטות מתקבלות בצורה איטית
- החלטות מתקבלות בצורה מהירה
- השלטון יציב ונשמר לאורך שנים ארוכות
- השלון מתחלף בצורה תכופה
- העם מאוחד ומלוכד סביב דעה אחת
- העם עשוי להיות מפולג ולהחזיק בדעות שונות
- השלטון יכול לשלול זכויות מהאזרחים
- השלטון נדרש לשמור על זכויות האזרחים

4. רשמו ליד כל היגד האם מדובר בדמוקרטיה או בדיקטטורה:

פיצול סמכויות שלטון - _____

ההורים שלי בחרו, לבד איך לחנך אותי בלי התערבות המדינה - _____

משטרה חשאית - _____

אסור להפגין, זה נחשב פגיעה בביטחון המדינה - _____

אסור לי להגיד דברים רעים על המנהיג , זה עלול לסכן אותי - _____

חופש עיתונות - _____

המשטרה יכולה להיכנס לבית בלי צו - _____

ריכוז עצמה שלטונית - _____

האזרח בוחר את השלטון - _____

לשליט סמכויות רבות - _____

בטלוויזיה מראים רק דברים טובים על הממשלה - _____

אסור לבקר את השלטון - _____

אני יכול להביע את הדעה שלי גם אם היא שונה מזו של השלטון - _____

אם אני לא מרוצה מהממשלה, אני יכול להצביע בבחירות ולהשפיע - _____

לכתוב פוסט ביקורתי על ראש הממשלה ברשת החברתית - _____

5. <u>הקיפו בעיגול את התשובה הנכונה</u>

1. מהי הגדרת המושג 'משטר'?

1. מערכת הכללים, המוסדות והנורמות שבאמצעותם מנוהלת המדינה.
2. את המבנה הגיאוגרפי והגבולות של המדינה.
3. את רשימת האזרחים הזכאים להצביע בבחירות בלבד.
4. רק את מערכת החוקים של הרשות המחוקקת

2. כיצד מוגדרת שיטת העברת השלטון במשטר מונרכי?

1. המנהיג נבחר על ידי רוב האזרחים בבחירות חופשיות.
2. הסמכות עוברת בירושה בתוך משפחת המלוכה.
3. השלטון נתפס בכוח על ידי קבוצה צבאית מצומצמת.
4. הסמכות מוענקת למנהיג על ידי הפרלמנט אחת לחמש שנים.

3. בדיקטטורה העם בוחר את הריבון ,ובדמוקרטיה הריבון נבחר בירושה.מהי מערכת היחסים בין השלטון לזכויות האזרח בדיקטטורה?

1. בדיקטטורה קיימת מערכת משפט עצמאית המגנה על האזרח מפני השלטון.
2. השלטון אינו כפוף להגנה על זכויות אזרח ויכול להפר אותן ללא פיקוח.
3. בדיקטטורה העם אינו משתתף בקבלת החלטות, כולל אלו הנוגעות לזכויותיו.
4. הדיקטטור מחויב להגן על זכויות האדם יותר מאשר בדמוקרטיה.

4. כיצד מתבטא חופש הביטוי והעיתונות בהבחנה בין דמוקרטיה לדיקטטורה?

1. בדיקטטורה יש יותר ערוצי תקשורת פרטיים מאשר בדמוקרטיה.

2. דמוקרטיה מאפשרת ביקורת חופשית על השלטון, בעוד בדיקטטורה התקשורת מגויסת או נשלטת.
3. בדמוקרטיה אסור לבקר את הממשלה כדי לשמור על הסדר הציבורי.
4. שני המשטרים אוסרים על פרסום ידיעות שאינן מאושרות על ידי 'המשטרה החשאית'.

5. מהו "מנדט" על פי הדוגמאות ההיסטוריות שסופקו?

1. שליטה של מדינה זרה על טריטוריה ללא מתן זכויות אזרח מלאות לתושביה.
2. שלטון של מפלגה אחת שנבחרה ברוב של מעל .
3. שיטת משטר שבה כל ההחלטות מתקבלות על ידי הצבא בלבד.
4. מצב שבו שני מלכים שולטים במקביל על אותה מדינה.

איזה משטר עדיף לדעתך

דיקטטורה או דמוקרטיה ?

מדוע?

באיזה סוג משטר לדעתך החופש האישי של האזרח בא לידי ביטוי בצורה הטובה ביותר ?

אם היית צריך להסביר לאדם שחי במשטר לא-דמוקרטי את היתרון והחיסרון המרכזיים של החיים במשטר דמוקרטי, אילו נקודות היית בוחר להדגיש?

יחידה 3

עקרונות הדמוקרטיה

דמוקרטיה = שלטון העם

Demos = דמו = עם

Kratos = קרטיה = שלטון

השלטון הוא בידי העם ולמען העם.

בידי העם הכוונה - העם בוחר את השלטון בבחירות דמוקרטיות ולכן השלטון פועל בשם העם.

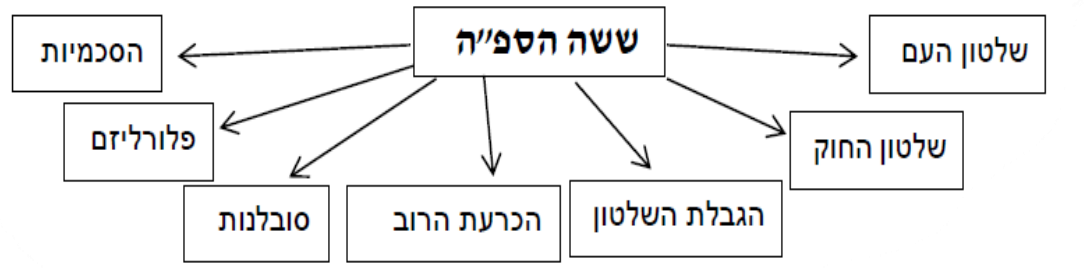
למען העם הכוונה - לעם מגיעות זכויות אדם ואזרח.

בדמוקרטיה העם הוא הריבון.

משימה:

- מה משמעות המילה "עם?" (מה זה בכלל "עם?")
- האם זה אפשרי? האם באמת העם מנהל את החיים במדינה?
- האם העם מודע לכוח הקיים בו?
- אם העם מודע לכוחו, מדוע לדעתכם הוא מעביר את כוחו לנציגי השלטון?
- האם במהלך העברת הכוח לנציגי השלטון, העם מוותר (מעט או הרבה) על כוחו?

עקרונות הדמוקרטיה

עקרון שלטון העם:

אחד מעקרונות היסוד של הדמוקרטיה.

המדינה קמה על ידי העם ולמענו.

האזרחים הם הריבון, העם הוא מקור הסמכות .

פעילות ודיון בכיתה:

פעילות: "הכיתה שלנו – מדינה דמוקרטית"

מטרת הפעילות: התלמידים יחוו באופן מעשי עקרונות מרכזיים של דמוקרטיה: בחירות, ייצוג, חופש ביטוי, קבלת החלטות ורוב ומיעוט.

שלב 1 – הבעיה

המורה מודיעה:

"יש לנו תקציב של 1,000 ₪ לשיפור היחידה. אפשר להשתמש בכסף רק למטרה אחת."

על הלוח מוצגות האפשרויות:

1. 🎮 פינת משחקים
2. ⚽ ציוד ספורט
3. ☕ פינת ישיבה

4. 💻 ציוד טכנולוגי
5. 🎨 עיצוב הכיתה

כל תלמיד מקבל **קול אחד**.

שלב 2 – הבחירות

התלמידים מצביעים באופן חשאי.

המורה סופרת את הקולות ומכריזה על התוצאה.

אבל אז מגיעה הדילמה:

האם הרוב יכול לעשות כל מה שהוא רוצה?

נניח ש־60% מהתלמידים בחרו בפינת משחקים, אבל 40% רצו ציוד טכנולוגי.

שואלים:

- האם צריך להתחשב גם ב־40%?
- האם הרוב יכול לפגוע בזכויות של המיעוט?
- האם לדעתכם החלטה דמוקרטית היא רק "הרוב קובע"?

שלב 3 – מועצת התלמידים

בוחרים 3–4 תלמידים שיהיו **נציגי הכיתה**.

הם מקבלים משימה:

"עליכם לקבל החלטה סופית, אבל לפני ההחלטה אתם חייבים לשמוע לפחות שתי דעות שונות מהכיתה."

לאחר הדיון הם מציגים את ההחלטה ואת הנימוקים שלהם.

🔍 **שלב 4 – מה הופך את זה לדמוקרטיה?**

התלמידים מקבלים כרטיסים עם המילים:

בחירות | רוב | מיעוט | חופש ביטוי | שוויון | ייצוג | זכויות | שלטון החוק

עליהם להתאים כל מושג למה שקרה בפעילות.

שאלת סיכום

האם מספיק לקיים הצבעה כדי שמשטר יהיה דמוקרטי?

<u>דמוקרטיה ישירה</u>

כלל האזרחים שולטים בקבלת החלטות ומנהלים את ענייני המדינה, ללא מתווכים או נציגים .

באתונה במאה החמישית לפנה"ס, העיקרון המנחה היה שהמדינה שייכת לאזרחים והשלטון מצוי בידיהם . כלומר רק **הגבריים החופשיים** .

הנשים והעבדים **לא היו** שותפים בתהליכים הפוליטיים .

אתונה הייתה "עיר מדינה", "פוליס", העם היה שותף בתהליך קבלת ההחלטות באופן ישיר בבתי המשפט, באסיפת העם ובמועצת העם.

ציבור האזרחים השתתף באופן ישיר בקבלת ההחלטות ובניהול המדינה.

<u>דמוקרטיה ישירה בימינו- משאל עם:</u>

רשויות השלטון מפנות שאלה אחת לכל אזרחי המדינה בנושא מרכזי מאד והעם נדרש לענות בעד או נגד.

מאפשר לדעת מה עמדת הציבור.

המענה על השאלה מתבצע כמו בבחירות באמצעות הצבעה בקלפי, אך במקום פתק של מפלגה שמים פתק של בעד או נגד.

החלטת העם מחייבת את הממשלה ואת הרשות המחוקקת, אלא אם כן נקבע שהמשאל מייעץ בלבד.

עקרון שלטון העם
דמוקרטיה ישירה בימינו

משאל עם - בשווייץ

האם אתם בעד או נגד כיסוי מלא לפנים, כולל בורקה וניקאב, שהם כיסויים שנשים מוסלמיות עוטות

51.2% הצביעו נגד, ולכן מעכשיו תיאסר עטייה של כיסוי המכסה את הפנים.

שלט בקמפיין של המפלגה הלאומנית של שווייץ שהובילה את המהלך. מתוך רצון לבלום את האיסלאם הקיצוני, ולאו דווקא מתוך רצון להגן על כבוד האישה, או על הזכות לחיים ולביטחון של כולם מפני אנשים שישתמשו בכיסוי כדי לבצע פשעים.

משאל עם - באירלנד

בשנת 2015 הצביעו יותר מ- 62% בעד קיום נישואים חד מיניים

בשנת 2018 הצביעו יותר מ-66% בעד קיום הפלות

בשנת 2019 הצביעו 82% בעד הקלה על חוקי הגירושין.

המון אירי חוגג את הניצחון במשאל העם על נישואין חד מיניים.

<u>דמוקרטיה עקיפה</u>

כלל האזרחים **בוחרים** את הנציגים אשר מקבלים את ההחלטות ומנהלים את המדינה ומקדמים מדיניות מסוימת.

במדינות הדמוקרטיות המודרניות מתקיימת דמוקרטיה ייצוגית, באמצעות בחירות, אבל נמצא בהן לעיתים ביטויים של דמוקרטיה ישירה באמצעות משאל עם.

<u>הסיבות להנהגת דמוקרטיה עקיפה:</u>

1. **גודלה העצום של אוכלוסיית האזרחים** במדינות המודרניות אינו מאפשר, מבחינה טכנית, לכנס את כל האזרחים כדי לקיים דיונים, לקבל החלטות, ולהוציאם לפועל.
2. **כמות הידע והמידע הדרושים לצורך קבלת החלטות היא עצומה**. אין באפשרות רוב הציבור, העסוק בחיי היום יום, הרצון והיכולת לרכוש כל העת את המידע והידע הדרושים לקיום תהליך זה.
3. **מורכבות הבעיות** שהמדינה המודרנית צריכה להתמודד עמן מצריכה **הכשרה, מיומנות ומקצוענות**. הציבור הרחב **חסר את הכישורים** הנדרשים לכך.
4. **הכרת המערכת הפוליטית על כל מורכבותה והשינויים החלים בה** – רוב אזרחי המדינות הדמוקרטיות אינם מכירים, מתעניינים, מעורבים במערכת הפוליטית.

סוג	דמוקרטיה ישירה- המדינה היא שותפות של כלל העם. כל אזרח שותף ישיר בקבלת ההחלטות ובמילוי תפקידים ציבוריים	דמוקרטיה עקיפה (ייצוגית)- העם מוותר על זכותו לשלוט באופן ישיר ומוסר זכות זו לנציגים מטעמו, שיקבלו את ההחלטות בשמו וינהלו את המדינה עבורו
יתרון	שכל אזרח שותף ומשפיע על תהליך קבלת החלטות באופן ישיר ובזמן אמיתי	ניהול יעיל של המדינה המודרנית
חסרון	ניתן לקיים דמוקרטיה ישירה רק במדינות קטנות	חשש שהנציגים הנבחרים ינצלו את הכוח שניתן להם לרעה

תרגול:

1. על פי עקרון שלטון העם, מהי המשמעות המעשית של היות האזרחים 'הריבון'?

1. כל אזרח יכול לחוקק חוקים באופן עצמאי בכל עת שיחפוץ.
2. האזרחים אחראים רק על הציות לחוקים ולא על בחירת מוסדות השלטון.
3. השלטון שנבחר נשאר בתפקידו ללא הגבלת זמן כל עוד הוא אהוד.
4. האזרחים בוחרים נציגים שישלטו בשמם לזמן מוגבל הקבוע בחוק.

2. מי היו הקבוצות שלא היו שותפות בתהליך הפוליטי בדמוקרטיה הישירה באתונה?

1. הנשים והעבדים.
2. הגברים החופשיים בלבד.
3. תושבי ה"פוליס" שלא נולדו באתונה.
4. השופטים וחברי המועצה.

3. כיצד בא לידי ביטוי עקרון הדמוקרטיה הישירה בימינו?

1. על ידי הפגנות ומחאות ברחובות.
2. באמצעות ניהול ענייני המדינה על ידי מומחים בלבד.
3. באמצעות בחירות כלליות לכנסת אחת לארבע שנים.
4. באמצעות קיום משאל עם בנושאים מרכזיים.

4. מהו ההבדל המרכזי בין דמוקרטיה ישירה לדמוקרטיה עקיפה?

1. בדמוקרטיה עקיפה האזרחים אינם הריבון, בניגוד לדמוקרטיה ישירה.
2. בדמוקרטיה ישירה העם שולט ללא מתווכים, ובדמוקרטיה עקיפה העם בוחר נציגים לקבלת החלטות.
3. בדמוקרטיה ישירה יש חוקה, ובדמוקרטיה עקיפה אין חוקה.
4. דמוקרטיה ישירה מתקיימת רק במדינות גדולות, בעוד עקיפה מתקיימת בערים קטנות.

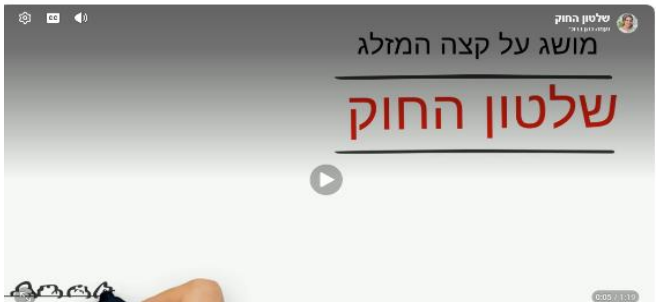
5. מהו המאפיין של דמוקרטיה ייצוגית במדינות מודרניות?

1. שימוש בבחירות כדי לבחור נציגים, תוך שילוב אפשרי של משאלי עם.
2. שלטון המבוסס על אסיפת עם שמתכנסת בכיכר העיר.
3. שלטון שבו האזרחים לא מעורבים כלל בנעשה במדינה.
4. שיטה שבה הנציגים נבחרים לכל ימי חייהם ללא אפשרות החלפה.

עקרון שלטון החוק

- ✓ החוק הוא עליון וקובע את כללי ההתנהגות באמצעות חוקים אשר מחייבים הן את האזרחים והן את השלטון.
- ✓ החוקים נחקקים ע״י הרשות המחוקקת המבטאת את ריבונות העם.
- ✓ חוקים צריכים להיות שוויוניים בתוכנם ובאכיפתם.

צפה בסרטון והשב על השאלות:

1. מה נכון לומר על שלטון החוק במדינה דמוקרטית?

1. החוק חייב להתייחס לכל בני האדם בצורה שווה.
2. לא כולם חייבים לציית לחוק.
3. מי שכותב את החוקים הוא גם מי ששופט בבית המשפט.
4. נשיא המדינה הוא זה שכותב את החוקים.

2. מהו ההיבט של עקרון שלטון החוק המבטיח שוויון בפני החוק?

1. החוקים נכתבים בשפה קשה כדי שרק משפטנים יבינו אותם.
2. רק האזרחים מחויבים לציית לחוקים, בעוד השלטון פטור מהם כדי למשול.
3. הליכים משפטיים ננקטים רק נגד אזרחים פשוטים ולא נגד יצרנים גדולים.
4. החוקים מחייבים הן את האזרחים והן את השלטון באופן שווה.

3. כיצד אכיפת הקנסות על יצרני סיגריות שאינם מצמידים תוויות אזהרה מדגימה את עקרון שלטון החוק?

1. היא מראה שהיצרנים הם אלו שקובעים את החוקים לעצמם.
2. היא מראה שישנם הליכים משפטיים וסנקציות נגד מי שעובר על כללי ההתנהגות שנקבעו בחוק.
3. היא מדגימה שהממשלה יכולה להעניש חברות גם ללא חוק כתוב.
4. היא מוכיחה שהחוק נועד רק להגן על בריאות הציבור ולא להגביל את השלטון.

עקרון הפלורליזם

עקרון הפלורליזם

הכרה בערך של ריבוי דעות של אנשים או קבוצות.

תמיכה בקיום וביטוי של מגוון דעות של אנשים או קבוצות בחברה.

באיזה מידה אתה מסכים עם המשפטים הבאים:

	מסכים לחלוטין	מסכים	מסכים במידה מועטה	כלל לא מסכים
עולם שבו כולם דומים זה לזה הוא עולם שקל יותר להסתדר בו				
חברה מגוונת היא חברה מעניינת ועשירה בדעות ומנהגים				
אני לא שואף לכך שכולם יהיו זהים ולא רוצה לחיות רק עם אנשים כמוני				
אם כולם דומים זה לזה יש פחות מחלוקות וקונפליקטים				
אני מעדיף לחיות בחברה שבה כולם דומים זה לזה(כמו יפן) מאשר לחיות בחברה מגוונת כמו בישראל				

צפו בסרטון: תארו לכם עולם שבו כולם נראים אותו הדבר

האם הייתם רוצים לחיות בעולם שבו לכולם יש בדיוק את אותו הטעם במוזיקה, כולם לובשים את אותם הבגדים, וכולם מצביעים לאותה מפלגה?

אם כולנו היינו שכפול זה של זה , מה היתרונות ומהם החסרונות?

_____

_____

לפניכם רשימה של גופים ואירועים מהחברה הישראלית.

מיינו אותם לתחומים המתאימים.

מפלגה / תחום פוליטי	תחום חברתי	בית ספר/ תחום חינוכי	ספורט	תוכניות / ערוץ טלוויזיה

ועד עובדי Cal, מפלגת מר״צ, שחיה, ליכוד , בית ספר דמוקרטי, טניס, וועד עובדי קבוצת סלקום, מפלגת ״יש עתיד״, בית ספר אקסטרני, קומדיה, דרמה, בית ספר לאומנויות, מפלגת ש״ס. קבוצת כדורגל, ארגון ״דור לדור״, מפלגת ליכוד , ערוץ מוזיקה בינלאומי, בית ספר חקלאי, עמותת פעמונים, אגרוף, תוכניות בישול, תוכניות ריאליטי.

הבא עוד 3 דוגמאות מהמציאות היומיומית המבטאות פלורליזם.

מה **חיובי** ומה **שלילי** בעולם שבו כולם נראים ומתנהגים אותו הדבר/ עולם שבו כולנו דומים

שבץ בטבלה **מהם היתרונות ומהם החסרונות של חברה הומוגנית?**

יתרונות	**חסרונות**

- קיום תחרות חופשית בין קבוצות ובין ארגונים שונים
- פיזור הכוח בחברה - הכוח אינו מרוכז בידי גוף אחד
- מחלוקות
- הכרה בשוני - זכותם של בני האדם להיות שונים אלה מאלה
- עולם מגוון ומעניין יותר - לא משעמם
- מתחים
- אי יציבות בשלטון
- פתיחות לרעיונות חדשים-האזרח בוחר בין מגוון רעיונות
- מגוון של אפשריות בחירה
- מריבות
- אלימות מילולית ואלימות פיזית
- העולם מתפתח

עיקרון הפלורליזם

חברה מגוונת – מקום לכולם.

מהו פלורליזם?

גישה המכירה בקיומו של מגוון דעות, ערכים, תרבויות, דתות וזהויות בחברה – ומכבדת את זכותם של כולם לחיות יחד, כל אחד בדרכו.

מה כולל הפלורליזם?

שוויון הזדמנויות
מתן הזדמנות שווה לכל אדם להשתתף ולהשפיע בחברה.

שיתוף פעולה
עבודה משותפת בין אנשים וקבוצות שונות למען הטוב המשותף.

קבלת השונות
הכרה בכך ששוני הוא חלק טבעי ומעשיר בחברה.

חופש ביטוי
כל אדם רשאי להביע את דעתו ולחיות על פי אמונתו.

כבוד הדדי
התייחסות מכבדת לכל אדם וקבוצה, גם אם דעותינו שונות.

למה זה חשוב?

מכין לחיים בעולם המודרני
העולם שלנו מגוון – חשוב לדעת לחיות ולפעול בו יחד.

מקדם חדשנות וצמיחה
מפגש בין רעיונות שונים מוליד פתרונות חדשים.

מונע קונפליקטים
הבנה, סובלנות ושיח מפחיתים מתחים ומתנגשות.

מחזק את החברה
חברה מגוונת היא חברה עשירה, יצירתית וחזקה יותר.

איך מיישמים פלורליזם בחיי היומיום?

פועלים יחד
מחפשים מכנה משותף ועובדים יחד למען קהילה טובה יותר.

לומדים להכיר
נחשפים לתרבויות, דתות ודעות שונות מסביבנו.

מדברים בכבוד
מבטאים את הדעה שלנו בצורה מכבדת, בלי לפגוע.

מקשיבים באמת
שומעים את דעתו של האחר גם כשאנו לא מסכמים.

פלורליזם אינו אומר שכולנו חייבים לחשוב אותו דבר,
אלא להאמין שכולנו זכאים לחיות יחד בכבוד, בשלום ובשוויון.

הקיפו בעיגול את התשובה הנכונה:

1. מהי ההגדרה לעקרון הפלורליזם?

1. קבלת החלטות רק על ידי הקבוצה הגדולה ביותר באוכלוסייה.
2. התעלמות מהבדלים בין קבוצות וטשטוש הייחוד של כל אחת מהן.
3. הכרה בערך של ריבוי דעות ותמיכה בקיום מגוון קבוצות בחברה.
4. דרישה מכל הקבוצות בחברה לאמץ דעה אחת אחידה כדי למנוע סכסוכים.

2. מדוע הנחיות רשות הדואר להנפקת בולים המייחדים קבוצות שונות מבטאות את עקרון הפלורליזם?

1. משום שרוב הציבור הצביע בעד הנפקת הבולים הללו.
2. משום שהן כופות על כל הקבוצות להשתמש באותו סוג של בולים.
3. משום שהן מעודדות ביטוי למגוון דעות וקבוצות שונות בתוך החברה.
4. משום שרשות הדואר היא גוף ממשלתי שמחויב לציית לחוק.

עקרון הסובלנות

1. מדוע לדעתכם אנשים מגיבים בעוינות כלפי השונה מהן?

מדוע לדעתכם האינסטינקט הפנימי של האדם הוא נאמנות כלפי פנים (כלפי עצמו), ועויינות לשונה ממנו, כלפי חוץ?

_____

_____

_____

_____

_____

צפו בסרטון מהדקה 1:00 ועד הדקה 3:02

https://www.youtube.com/watch?v=faOs7gbcorM

מה הרגשתם שצפיתם בסרטון? מה הצחיק אתכם?

הציגו דוגמאות לסיטואציות דומות מחייכם, כאשר הם קרו, כיצד הגבתם?

_____

_____

2. התבוננו בכל אחת מהקריקטורות, חשבו: מה משותף לכל הקריקטורות?
3. מה הקשר בין הקריקטורות לבין הסרטון?

4. צפו בסרטון הבא: [לוחמי דאעש עומדים בפאתי העיר פלמירה ומאיימים להחריב את העיר העתיקה תדמור ; צילום מדיה חברתית רויטרס]

הסרטון מעורר שאלות השיבו עליהם:

- מדוע דאעש הרסו את העיר העתיקה תדמור?מדוע לדעתכם העולם הנאור דוחה את התנהגות דאעש?
- מצאו קשר בין הסרטונים לבין הקריקטורות.
- באלו תחומים קיימת שונות בין בני אדם?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

לא תמיד אנו חולקים כבוד לאדם אחר , ואפילו לפעמים אף מבזים אותו.

לא תמיד האדם העומד מולנו דומה לנו , חושב כמונו בא מאותה תרבות כמו שלנו .

והאמת היא **שמצד הטבע קשה להתחבר** לאדם ששונה מאיתנו

אבל... אם נחשוב על האדם העומד מולנו שגם הוא נברא בצלם אלוקים

וכשם שאני מבקש לממש את מלוא החופש והחיים שלי כך אנו נאפשר זאת גם לאחר.

סובלנות

המקור במילה"סֵבֶל",

הכוונה-לסבול את השונוּת של הזולת גם אם היא מעוררות התנגדות, כעס ואי-נוחות.

משמעות ערך הסובלנות:

הסובלנות נובעת מהכרה בכבודו של האדם באשר הוא

ולכן משמעותה - להכיר בזכות קיומו של השונה בחברה, ולכבד כל אדם השונה מזולתו במראה, במין, בדת ואמונה, באורח חיים, במחשבות, בדעות ובהשקפת עולם.

על האזרחים והשלטון לאפשר לקבוצות וליחידים לבטא ולממש את השונוּת שלהם, גם אם היא מעוררת התנגדות, כעס ואי-נוחות.

תרגול:

1. 'סובלנות' היא:

1. הסכמה מלאה עם כל דעה שונה כדי למנוע ויכוחים.
2. נכונות לסבול את השונות של הזולת גם אם היא מעוררת אי-נוחות או כעס.
3. שימוש באלימות מילולית מתונה במקרה של מחלוקת עמוקה.
4. התעלמות מוחלטת מקבוצות מיעוט בחברה.

2. מהו ההבדל המרכזי בין עקרון הפלורליזם לבין עקרון הסובלנות במדינה דמוקרטית?

1. פלורליזם מתמקד בהכרה בקיומן של קבוצות ודעות שונות ובזכותן לפעול, בעוד סובלנות מתמקדת בנכונות לקבל את השונה ולהימנע מאלימות כלפיו גם כאשר ישנה מחלוקת קשה.
2. פלורליזם עוסק ביכולת לסבול דעות מנוגדות ללא הפעלת אלימות, בעוד סובלנות היא החובה האזרחית להשתתף בבחירות ולהשפיע.
3. פלורליזם דורש מהאזרח להסכים עם עמדותיו של האחר, בעוד סובלנות דורשת מהאזרח רק להקשיב לעמדות הרוב.
4. פלורליזם הוא עיקרון המנחה את נבחרי הציבור בלבד, בעוד סובלנות היא עיקרון המנחה את מוסדות המשפט בלבד.

3. מהו הקשר המרכזי בין עקרון הסובלנות לבין עקרון הפלורליזם במדינה דמוקרטית?

1. סובלנות ופלורליזם הם מושגים מנוגדים – ככל שיש בחברה יותר פלורליזם, כך פוחת הצורך בסובלנות בין אזרחים.
2. סובלנות מהווה תנאי הכרחי למימוש הפלורליזם, שכן ללא נכונות לקבל את השונה, קבוצות בעלות תפיסות עולם מנוגדות ינסו לדכא זו את זו ולא יוכלו להתקיים יחד.
3. פלורליזם נוצר רק כאשר האזרחים מוותרים על ייחודם החברתי והתרבותי כדי ליצור סובלנות ואחידות מלאה.
4. עקרון הסובלנות עוסק אך ורק ביחסים בין מפלגות בפרלמנט, בעוד פלורליזם עוסק ביחסים בין מדינות בלבד.

עיקרון הכרעת הרוב

עיקרון הכרעת הרוב:

עקרון הקובע **שמתוך כמה אפשרויות נבחרת/ מתקבלת זו שרוב האוכלוסייה/ רוב הנציגים/רוב המצביעים תומכים בה**.

אסור לרוב לקבל החלטות שפוגעות באופן לא סביר/ בלתי מוצדק בזכויות יסוד ובמיוחד בזכויות המיעוט.

בכל עניין השנוי במחלוקת , ההחלטות במדינה מתקבלות על פי רצון הרוב באמצעות **הצבעה , הרוב קובע** וזה משקף את הרצון של רוב האוכלוסייה.

וזאת בכדי שכל בני האדם יוכלו לחיות יחדיו למרות המחלוקות והשוני .
המיעוט חייב לקבל את הכרעת הרוב, מותר לו לבקרה ולנסות לשנותה באמצעים חוקיים, אך אסור שההחלטות של הרוב יפגעו בזכויות המיעוטים שאז זהו **<u>עריצות הרוב</u>**.

<u>הכרעת הרוב חשובה כי :</u>
*מבטיחה יציבות חברתית וממשת את האינטרסים של רוב האוכלוסייה, ומצד שני, מאפשרת למיעוט להשתתף בחיים הפוליטיים כדי למנוע תחושה של קיפוח.
*קיימת הסתברות כי ההחלטה שקיבלה את הרוב הגדול ביותר, היא גם הצודקת ביותר.
*זהו אמצעי לפתרון סכסוכים בדרכי שלום.

תרגול:

עקרון הכרעת הרוב פירושו:

א. שהרוב תמיד צודק

ב. שכל ההחלטות מתקבלות בהגרלה

ג. שהחלטות מתקבלות לפי רוב, אך נשמרות זכויות המיעוט

ד. שהשלטון שייך לרוב לתמיד

מהו התנאי של עקרון הכרעת הרוב המאפשר למיעוט להמשיך לפעול במדינה?

1. החלטות מתקבלות רק אם יש הסכמה של מהמשתתפים.
2. המיעוט רשאי להתעלם מהחלטת הרוב אם היא אינה לרוחו.
3. המיעוט חייב להסכים עם דעת הרוב באופן מלא ולחדול מהשמעת ביקורת.
4. למיעוט מותר לבקר את החלטת הרוב ולנסות לשנותה באמצעים דמוקרטיים.

עקרון הגבלת השלטון

פרשת ווטרגייט

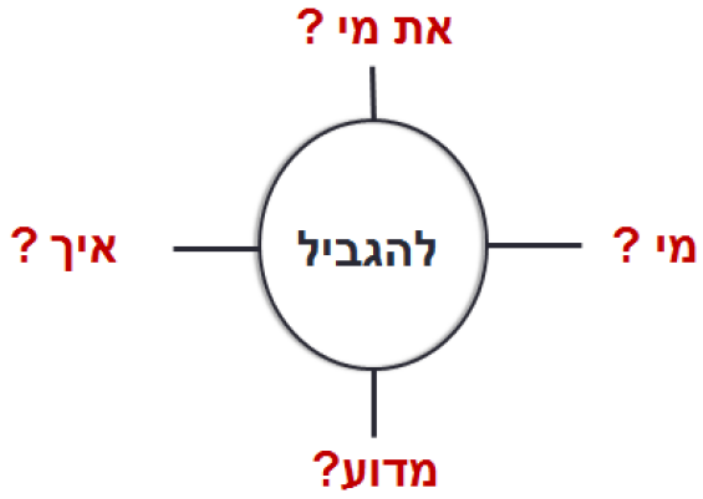
בשנת 1972 התרחשה בארצות הברית פרשת ווטרגייט. אנשים הקשורים למפלגתו של הנשיא ריצ׳רד ניקסון פרצו למשרדי המפלגה היריבה וניסו לאסוף מידע שיעזור לניקסון בבחירות.

כאשר החלה חקירה, ניקסון ואנשיו ניסו להסתיר את הקשר שלהם לפרשה. אולם בארצות הברית היו גופים שלא היו כפופים ישירות לנשיא: העיתונות, הקונגרס ובתי המשפט. הם המשיכו לחקור ולפרסם מידע למרות הלחצים מצד השלטון.

בסופו של דבר נחשפה הפרשה, וניקסון התפטר מתפקידו בשנת 1974.

לדיון בכיתה:

- מה לדעתכם היה עלול לקרות אילו לנשיא ניקסון היה כוח מוחלט ואף גוף לא היה רשאי לחקור או לבקר את פעולותיו?

מדוע צריך להגביל את השלטון?

איך מגבילים את השלטון? (באמצעות פיקוח וביקורת)

מי מגביל את השלטון?

כיצד הבחירות הדמוקרטיות מהוות מנגנון להגבלת השלטון?

מדוע צריך להגביל את השלטון?

השלטון מרכז בידו עוצמה רבה.

- שליטה על משאבים כלכליים.

קרקעות, אוצרות טבע, מפעלים ממשלתיים, מיסים.

- שליטה על משאבים אנושיים.

מומחים המסייעים לממשלה בעיצוב וביצוע מדיניותה.

- שליטה על מקורות מידע

בתחומי הפנים , החוץ והביטחון.

- שליטה על מנגנוני אכיפה.

משטרה, צבא.

השלטון עלול לנצל לרעה, לנהוג בעריצות ולפגוע בזכויות האדם.

כיצד הבחירות הדמוקרטיות מהוות מנגנון להגבלת השלטון?

פעילות: הבחירות – איך האזרחים מגבילים את השלטון?

מטרת הפעילות: התלמידים יבינו כיצד בחירות דמוקרטיות מאפשרות לאזרחים להשפיע על השלטון ולהגביל את כוחו.

שלב 1 – הסיטואציה

דמיינו שבמדינה שלכם נבחר מנהיג לפני 4 שנים. בזמן כהונתו הוא קיבל החלטות רבות:

- העלה מיסים.

- סגר מרכזי נוער.
- השקיע כסף רב בפרויקט שלא כל האזרחים תמכו בו.
- הגבילו את האפשרות להפגין נגד הממשלה.

כעת מתקיימות **בחירות חדשות**.

המנהיג אומר:

"אני רוצה להמשיך בתפקיד. אני חושב שעשיתי עבודה מצוינת."

מועמד אחר אומר:

"אני חושב שהממשלה טעתה, ואני מציע דרך אחרת."

שלב 2 – אתם הבוחרים

כל תלמיד מקבל פתק הצבעה ובוחר באחד המועמדים.

לאחר ההצבעה סופרים את הקולות.

אבל כאן מגיעה השאלה החשובה:

אם רוב האזרחים אינם מרוצים מהשלטון – מה הם יכולים לעשות?

שלב 3 – דיון בקבוצות

חלקו את התלמידים לקבוצות ובקשו מהם לדון:

1. כיצד הבחירות מאפשרות לאזרחים **להחליף את השלטון**?
2. מדוע מנהיג יודע שהוא צריך להתחשב באזרחים לפני הבחירות?
3. מה עלול לקרות אם מנהיג יודע שהוא יישאר בשלטון בכל מקרה?
4. האם עצם האפשרות להחליף את השלטון מגבילה את כוחו? כיצד?
5. מדוע חשוב שהבחירות יהיו **חופשיות, שוויוניות וחשאיות**?

משימת סיכום

השלימו את המשפט:

"בחירות דמוקרטיות מגבילות את השלטון משום ש..."

כל תלמיד כותב תשובה במשפט אחד.

הבחירות הדמוקרטיות הן הליך מרכזי ותנאי הכרחי לדמוקרטיה, באשר הם אמצעי לחילופי שלטון בדרכי שלום ואמצעי רב עצמה להגבלת השלטון, שכן כהונתם של הנציגים תלויה בבחירתם.

א. מבחינת האזרח **:**בחירות במחזוריות קבועה מאפשרות לו להחליף את השלטון שלא פעל נאמנה.

ב. מבחינת השלטון: כהונתם של הנציגים תלויה בבחירתם, לכן **מועד הבחירות משמש מעין מנורת אזהרה** המסמנת לו כי קרב המועד בו עליו לתת דין וחשבון בפני ציבור בוחרים, ולכן, כדי להיבחר שוב, עליו לפעול גם במהלך כהונתו ולא רק ערב בחירות בהתאם לסדרי המשטר והחוק, ו/או בהתאם לרצון בוחריו.

אמצעי הפיקוח והביקורת מוסדיים:

1. האמצעים שבידי הרשות המחוקקת (הפרלמנט)

א. חקיקה: רשויות השלטון מוסמכות לפעול רק בתנאי שיש חוק המסמיך אותן לכך. על ידי כך, שולט הפרלמנט על חופש פעולתה של הרשות המבצעת.

ב. הצבעות אי אמון (רק במשטר פרלמנטרי): באמצעות הצבעות אי אמון חברי הפרלמנט יכולים להביא לסיום כהונת הממשלה. הצורך בתמיכת הרוב בפרלמנט גורם לריסון הממשלה.

ג. שאילתות/הצעות לסדר היום: באמצעותן יכולים חברי הפרלמנט לחשוף את מדיניות הממשלה ופעולותיה בפני התקשורת והציבור, דבר בעשוי לשנות את דעת הקהל כנגד הממשלה.

ד. אופוזיציה: אופוזיציה פרלמנטארית לוחמת, מבקרת את פעולות הממשלה ומעוררת את מודעות הציבור למדיניותה ופעולותיה.

2. האמצעים שבידי הרשות השופטת

א. פיקוח על חוקיות השלטון: בוחנת האם פעולות השלטון נעשות בהתאם לחוק.

ב. הגנה על זכויות האדם והאזרח: היא מגינה,)בעיקר בג״ץ(, על זכויות

האדם והאזרח מפני רשויות השלטון, ובכך מונעת עריצות ושרירותיות.

3. האמצעים שבידי הרשות המבצעת עצמה.

א. היועץ המשפטי לממשלה:

1. תפקידו להבטיח שרשויות השלטון פועלות בהתאם לחוק.
2. תפקידו להבטיח שרשויות השלטון יפעלו בהתאם לאינטרס הציבורי.

ב. וועדות חקירה ממלכתיות:

וועדת חקירה מוקמת ע״י הממשלה בדרך כלל בעקבות לחץ ציבורי על מנת לברר סוגיה שעוררה סערה ציבורית בשל מעשה או מחדל ממשלתי. ועדות החקירה זוכות לאמון ויוקרה ציבוריים רבים עקב הסמכויות המעין שיפוטיות הרבות המוקנות לה ומהעובדה שבראשה מכהן שופט.

4. האמצעים שבידי מוסד ביקורת המדינה.

א. מבקר המדינה

מבקר המדינה בודק את הפעולות השלטוניות בתחומי המנהל התקין, החוקיות, היעילות וטוהר המידות. את ממצאי הביקורת הוא מפרסם בכל שנה בכל אמצעי התקשורת באמצעות דו״ח המכונה **״דו״ח מבקר המדינה״**- דבר שעשוי לעורר את דעת הקהל כנגד הממשלה ובכך מרתיע את רשויות השלטון מפני חריגה מפעילות תקינה.

ב. נציב תלונות הציבור (״אומבּוּ דס מן״)

זהו תפקידו השני של מבקר המדינה. בתפקידו זה הוא מטפל בפניות של אזרחים, הסבורים שרשויות השלטון פגעו בהם או חרגו מסמכותם, ובכך הוא מניע את השלטון לפעול בהתאם לכללים נאותים.

אמצעי הפיקוח לא מוסדיים:

פעילות: ״מי מפקח על השלטון?״

מטרת הפעילות:

להבין כיצד הציבור יכול לפקח על השלטון גם באמצעות אמצעים שאינם חלק ממוסדות השלטון, כגון תקשורת, הפגנות, מחאות, רשתות חברתיות, דעת קהל ופעילות אזרחית.

שלב א׳ – שאלת פתיחה

המורה מציג לתלמידים את השאלה:

אם הממשלה מקבלת החלטה שפוגעת בציבור – מי יכול לגרום לה לשנות את החלטתה, אם אין בחירות בזמן הקרוב?

התלמידים מציעים תשובות. המורה רושם על הלוח את ההצעות וממיין אותן:

- תקשורת
- רשתות חברתיות
- הפגנות ומחאות
- דעת הקהל
- ארגונים אזרחיים
- עצומות
- פנייה לציבור ולתקשורת

שלב ב' – שאלון לדיון

התלמידים עונים תחילה באופן אישי, ולאחר מכן דנים בזוגות או בקבוצות:

1. האם התקשורת יכולה לפקח על השלטון? כיצד?
2. מדוע חשיפה תקשורתית של פעולה בעייתית של הממשלה יכולה להשפיע על מקבלי ההחלטות?
3. האם רשתות חברתיות הן כלי יעיל לפיקוח על השלטון? מדוע?
4. האם הפגנה היא אמצעי לגיטימי להשפיע על השלטון? מהם התנאים לכך?
5. מה ההבדל בין ביקורת על השלטון לבין ניסיון לפגוע בשלטון?
6. האם לדעתכם לחץ ציבורי יכול להיות חזק יותר מביקורת של גוף רשמי? הסבירו.
7. מה עלול לקרות במדינה שבה אין תקשורת חופשית שיכולה לבקר את השלטון?
8. האם כל מידע שמתפרסם ברשתות החברתיות יכול לשמש בסיס לביקורת על השלטון? מדוע חשוב לבדוק את אמינות המידע?
9. איזה אמצעי פיקוח לא־מוסדי לדעתכם הוא החזק ביותר?
    - תקשורת
    - רשתות חברתיות
    - הפגנות
    - דעת קהל
    - ארגונים אזרחיים

    נמקו את בחירתכם.
10. האם לאזרחים יש גם אחריות כאשר הם מבקרים את השלטון? מהי?

שלב ג' – "מה הייתם עושים?"

תרחיש:
הממשלה מקבלת החלטה חדשה שמשפיעה על חיי התלמידים. תלמידים רבים מתנגדים לה, אך ההחלטה כבר התקבלה.

הקבוצה צריכה לבחור שלושה אמצעי פיקוח לא־מוסדיים שבהם תשתמש כדי לנסות להשפיע על הממשלה.

לכל אמצעי יש להשלים:

האמצעי: _____
כיצד נשתמש בו? _____
על מי הוא ישפיע? _____
מדוע לדעתנו הוא עשוי להיות יעיל? _____

שאלת סיכום לכיתה

"האם שלטון דמוקרטי באמת יכול להתקיים ללא ביקורת מצד האזרחים?"

כל תלמיד צריך לבחור בעד / נגד / תלוי, ולהסביר את עמדתו במשפט אחד.

א. אמצעי התקשורת הכתובה המשודרת והמקוונת

התקשורת מספקת ו/או חושפת מידע ומביעה עמדות בנוגע לפעולות השלטון. לאור כוחה העצום בעיצוב דעת הקהל, השלטון נאלץ להביא זאת בחשבון בבואו לפעול או לקבוע מדיניות.

ב. "דעת קהל"(הפגנות, שביתות, עצרות ועצומות)

הציבור יכול באמצעות דרכים אלה לעורר מוּ דעוּת ציבורית שתגרום להפעלת לחץ על השלטון לשנות את מדיניותו. מכיוון שהשלטון תלוי בתמיכת הציבור עליו לשקול ולהתחשב במחאה הציבורית.

ג. "אמנות" (ספרות, קולנוע, תיאטרון, סטירה, אמנות פלסטית)

האמנות על סוגיה השונים עשויה למתוח ביקורת פוליטית-חברתית, וליצור דעת קהל היכולה לאלץ את השלטון לשנות את מדיניותו

תרגול:

1. מדוע יש צורך להגביל את כוחו של השלטון בדמוקרטיה?

1. כדי להעניק לרשות השופטת סמכות לחוקק חוקים במקום הכנסת.
2. משום שהשלטון תמיד פועל נגד רצון העם באופן מכוון.
3. משום שהשלטון מרכז בידו עוצמה רבה שהוא עלול לנצל לרעה ולפגוע בזכויות אדם.
4. כדי להבטיח שהאזרחים לא יצטרכו לשלם מיסים בכלל.

2. מהו ההבדל בין מנגנון הגבלת שלטון 'מוסדי' ל'לא מוסדי'?

1. מנגנון מוסדי פועל מכוח החוק (כמו מבקר המדינה), בעוד לא מוסדי פועל מיוזמה אישית (כמו תקשורת או אמנות).
2. מנגנון לא מוסדי הוא חלק מהרשות המחוקקת.
3. רק מנגנונים מוסדיים יכולים לבקר את הממשלה.
4. מנגנון מוסדי הוא תמיד אלים, ומנגנון לא מוסדי הוא תמיד שקט.

3. ציינו מהו מנגנון הפיקוח והביקורת:

מנגנון פיקוח וביקורת מוסדי/ מנגנון פיקוח וביקורת לא מוסדי

1. בתי המשפט, כנסת, מבקר המדינה, הם מנגנונים: _____

2. תפקידם וסמכותם מתוקף החוק להעביר ביקורת על השלטון .

_____

_____

3. אומנות (קריקטורה, שיר), תקשורת, דעת קהל (=הפגנות, מכתב, עצרת מחאה, שביתות).

_____

_____

4. מעבירים ביקורת על השלטון מתוך יוזמה אישית.

_____

_____

5. אנשים ולא מוסדות מעבירים ביקורת על השלטון.

_____

_____

תרגול עקרונות הדמוקרטיה:

1. השלם על סמך מחסן המילים.

<u>עקרון שלטון העם:</u>

• כלל האזרחים הם _____.

• האזרחים בוחרים שלטון של _____- לזמן קצוב המוגדר בחוק.

<u>עקרון הפלורליזם:</u>

• _____ בערך של _____של אנשים או קבוצות.

• תמיכה בקיום וביטוי של _____דעות של _____או קבוצות בחברה.

<u>עקרון הסובלנות:</u>

• קבלת_____, יחס _____לשונים ממני, לדעותיהם, לאורח חייהם.

• הימנעות מתגובות _____מילולית או פיזית בעת_____.

<u>עקרון הכרעת הרוב</u>

• עקרון הקובע שמתוך כמה אפשרויות נבחרת זו _____תומכים בה.

• אסור לרוב _____שפוגעות באופן לא סביר בזכויות יסוד ובמיוחד ב_____.

<u>עקרון הגבלת השלטון</u>

• השלטון _____באמצעים כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני אכיפה, המעניקים לו_____.

• קיימת סכנה _____של_____ של השלטון תוך פגיעה בזכויות האדם..

• הפרדת הרשויות ואמצעים _____נועדו למניעת עריצות השלטון.

<u>עקרון שלטון החוק:</u>

• החוק הוא _____וקובע את _____ אשר _____הן את האזרחים והן את השלטון.

• החוקים נחקקים ע"י _____המבטאת את ריבונות העם.

• החוקים צריכים להיות _____בתוכנם ובאכיפתם.

• החוק חייב להיות בהיר ו _____.

שוויוניים ,הרשות המחוקקת, עליון, מחזיק, שרוב המצביעים, מחלוקת, מכבד, ריבוי דעות, נציגים, הריבון, אנשים, מחייבים, הכרה, מגוון, בניצול לרעה, השונה, אלימות, לקבל החלטות, זכויות המיעוט, עוצמה רבה, כוחו, פומבי, מוסדיים ולא מוסדיים, כללי ההתנהגות

2. ציין מהו העיקרון הדמוקרטי

1. מערכת של כללים - _____
2. פיקוח וביקורת על השלטון - _____
3. בכל עניין השנוי במחלוקת , ההחלטות במדינה מתקבלות באמצעות הצבעה-
_____
4. קיימת מערכת של הוראות אחת שכולם חייבים לציית לה -
_____
_____
5. האזרחים בוחרים את נציגי השלטון -_____
6. הרוב קובע בכל עניין השנוי במחלוקת -
_____
_____
7. הכרה במגוון דעות * _____
8. יחס מכבד ולהימנע מאלימות פיזית ומילולית למרות השוני בהשקפות העולם -
_____
_____

3. הקף בעיגול את התשובה הנכונה:

1. נציגי תנועות הנוער בעיר חיפה פנו לעירייה בבקשה שתקצה להם מבנה אחד, שם יוכלו מגוון תנועות הנוער לפעול ביחד, אחת ליד השנייה.
איזה עיקרון דמוקרטי מתממש בבקשתן של תנועות הנוער?

א. עקרון הכרעת הרוב.
ב. עקרון הגבלת השלטון.
ג. עקרון הפלורליזם.
ד. עקרון שלטון החוק.

2. בבחירות לכנסת ישראל, כל אזרח זכאי להצביע למפלגה שלדעתו מייצגת אותו בצורה הטובה ביותר. כל מפלגה מכניסה לכנסת מספר חברי כנסת בהתאם למספר האזרחים שהצביעו לה. מפלגה שהצביעו לה יותר אזרחים, תכניס יותר חברי כנסת לכנסת.
איזה עיקרון דמוקרטי מתממש בבחירות לכנסת בישראל?

א. עקרון הסובלנות.
ב. עקרון שלטון העם.
ג. עקרון שלטון החוק.
ד. עקרון הפלורליזם.

3. במהלך הצבעה בממשלה על תוכנית תחבורה, 19 שרים תמכו ו-4 התנגדו. איזה עקרון הופעל כאן?

1. עקרון הפלורליזם.
2. עקרון הסכמיות.
3. עקרון הכרעת הרוב.
4. עקרון הסובלנות.

4. איזה עיקרון בא לידי ביטוי בדברי ועדת 'פרס בראשית' על עבודתו של ספילברג נגד גזענות ואנטישמיות?

1. עקרון הסובלנות.
2. עקרון שלטון העם.
3. עקרון שלטון החוק.
4. עקרון הכרעת הרוב.

5. נשיא נבחר קורא לשתי המפלגות הגדולות לפעול יחד לביסוס ערכי היסוד של העם. איזה עיקרון מודגם כאן?

1. עקרון הגבלת השלטון.
2. עקרון ההסכמיות.
3. עקרון הכרעת הרוב.
4. עקרון שלטון החוק.

6. הביקורת הקשה של חברי כנסת בוועדת הכספים על קיצוץ בקצבאות הנכים היא ביטוי של:

1. עקרון הסובלנות כלפי הנזקקים.
2. עקרון שלטון העם הישיר.
3. עקרון הגבלת השלטון באמצעות מנגנון מוסדי.
4. עקרון ההסכמיות בין הממשלה לכנסת.

4. קראו את האירועים הבאים והשיבו:

1. בעלי תפקידים מסוימים בשירות המדינה זכאים לרכב צמוד שישמש אותם לצורך מילוי תפקידם בלבד. ועדת משמעת דנה בעניינו של בעל תפקיד בשירות המדינה, שאפשר לאחיו לנהוג ברכב הממשלתי שניתן לו. הוועדה קבעה שבעל תפקיד זה פעל בניגוד לנהלים ולהוראות המחייבות, ולכן נרשמה נזיפה בתיקו האישי.

צטטו מהקטע את המשפט שמבטא את החלטת הוועדה.

_____

_____

ציינו את **העיקרון הדמוקרטי** שבא לידי ביטוי בהחלטת הוועדה.

_____

_____

2. לאחרונה החליטה ממשלת ישראל להפחית את הוצאות הממשלה בניסיון להתמודד עם המשבר הכלכלי בארץ.

במסגרת התוכנית הוחלט בין היתר לקצץ בתקציבי הרווחה ולצמצם את קצבאות הביטוח הלאומי לנכים, לאימהות חד הוריות, למובטלים ולנזקקים אחרים. התוכנית הובאה לאישור בפני וועדת הכספים של הכנסת ושם נמתחה עליה ביקורת קשה על ידי חברי כנסת רבים. שר האוצר טען כי מקבלי הקצבאות חייבים לפרנס את עצמם.

צטטו מהקטע את המשפט שבשמו פעלה וועדת הכספים של הכנסת.

_____

_____

_____

ציינו את **העיקרון הדמוקרטי** שבשמו פעלה וועדת הכספים של הכנסת.

_____

_____

3. בישיבת הממשלה נערך דיון בעניין תכנית לפיתוח תחבורה ציבורית מהנגב והגליל אל מרכז הארץ. כמה מהשרים שהשתתפו בדיון התנגדו לתוכנית בטענה שהיא יקרה מידי. בסיום הדיון נערכה הצבעה. תשעה-עשר שרים הצביעו בעד התוכנית, ארבעה התנגדו ואחד נמנע.

צטטו מהקטע את המשפט שמבטא את ההליך לאישור התוכנית בישיבת הממשלה.

_____

_____

_____

ציינו את **העיקרון הדמוקרטי** שבא לידי ביטוי בהליך לאישור התוכנית בישיבת הממשלה.

_____

_____

4. בארצות הברית נשיא המדינה ממנה את השופטים בבית המשפט העליון. לאחרונה התעורר דיון ציבורי אם לשנות את שיטת המינוי. התומכים בשיטה אמרו שהנשיא נבחר על ידי ציבור האזרחים וכאשר הוא ממנה בעלי תפקידים הוא מבטא את העמדה של הבוחרים בעניין. לדבריהם, כך הוא ממש את אחד מעקרונות הדמוקרטיה.

צטטו מהקטע את עמדת התומכים בשיטה הקיימת.

_____

_____

_____

ציינו את **העיקרון הדמוקרטי** שעליו מתבססת העמדה של התומכים בשיטה הקיימת.

_____

_____

5. בדיון שבועי בנושא השירים שיושמעו באחת מתחנות הרדיו המוכרות בישראל, טען מנהל התחנה כי התחנה דוגלת בהשמעת סגנונות מוזיקה שונים. לטענתו, על תחנת הרדיו לבטא את מגוון הקהלים בחברה הישראלית. כמה משדרני התחנה חלקו על דעתו, וטענו כי התחנה משמיעה במהלך השנים מוזיקה איכותית ישראלית, ועם זאת היה חשוב לכמה מהשדרנים לציין שתחת הכותרת מוזיקה איכותית הם אינם מכלילים שירי דיכאון כחלק מהפסקול של התחנה.

צטטו מהקטע את דבריו של מנהל התחנה.

_____

_____

_____

ציינו את **העיקרון הדמוקרטי** הבא לידי ביטוי בדבריו של מנהל התחנה.

_____

_____

צטטו מהקטע את דבריהם של שדרני התחנה.

_____

_____

_____

ציינו את **העיקרון הדמוקרטי** הנפגע בדבריהם של שדרני התחנה.

_____

_____

6. מארגני כנס הודיעו שאחת ממטרותיהם היא **לחשוף דעות שונות** אף על פי שהעמדות של חוקר מסוים שמגיע לכנס חריגות ומנוגדות לדעות של מרבית חברים שמגיעים לכנס.

ציינו את העיקרון הדמוקרטי שבא לידי ביטוי במארגני הכנס: _____

הציגו את העקרון

_____

_____

_____

7. אל אף האמונות השונות של היהודים והמוסלמים מתקיימים מפגשים בין הקהילות הללו בארה"ב.

העיקרון שבא לידי ביטוי הוא_____

הציגו את העיקרון:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

יחידה 4

זכויות טבעיות
זכויות אדם

מה משותף לכל הכתבות הבאות:

נהג בשכרות ופגע ב-8 כלי רכב: כתב אישום הוגש נגד גידי גוב - והבקשה לשלילת רשיונו

לאחר שפגע בשמונה כלי רכב באיילון בתום הופעה, כתב אישום חמור הוגש נגד הזמר בן ה-75 בעבירות של נהיגה בשכרות, בקלות ראש וללא ביטוח או רישיון רכב בתוקף. על פי כתב האישום, גוב הודה כי שתה שני שוטים של וויסקי והתבלבל בין דוושת הבלם לגז - ופגע בזה אחר זה במספר רכבים. התביעה מבקשת לשלול את רישיונו עד תום ההליכים

מאיר תורג'מן, רועי רובינשטיין|ynet|12.11.25

טבח מחריד בטקסס: 19 ילדים נרצחו בבית ספר יסודי

מסע הרג שכמותו לא ידעה ארה"ב מאז הירי ב"סנדי הוק" לפני עשור: סלבדור ראמוס, חמוש בן 18, נטש את מכוניתו, נכנס לבית הספר "רוב" בעיירה יובלדי ופתח באש. הוא רצח 21 בני אדם, כמעט כולם תלמידים בני 7 עד 10, ופצע ילדים נוספים. ראמוס, שלפני כן ירה גם בסבתו, חוסל לאחר חילופי אש עם הכוחות. ביידן: "מתי למען השם נעשה מה שצריך ונעמוד מול לובי הנשק?"

ynet והסוכנויות | עודכן: 25.05.22 | 05:26

297 תגובות

"העתקה ברורה": מפעל הפיס דורש פיצוי מתנובה על שימוש ב"לוטגוצים" לפרסומת

השבוע השיקה תנובה קמפיין פרסומי ליופלה קידס שמופיעות בו דמויות אנימציה עגולות וצבעוניות. במפעל הפיס טוענים כי הדמויות מבוססות על הלוטוגוצים המזוהים עם הפרסומות שלהם, ומאיימים לתבוע: "השימוש מנצל את המוניטין והיכרות הצופים עם הסרטונים המקוריים של מפעל הפיס"

ליטל דוברוביצקי | פורסם: 09.01.25 | 18:58

"מתי הלוויה שלך?": ילדים החרימו בן 12 - ופרסמו "מודעת אבל" על שמו

ילד מקריית ים שסיים לאחרונה כיתה ו', עבר חוויה מזעזעת כשנפל קורבן לחרם חברתי. בקבוצת הוואטסאפ השכבתית כתבו לו: "אף אחד לא רוצה לראות אותך, גם אם תתאבד - זה לא יעניין אף אחד". אביו, שגילה על כך בעודו במילואים: "אשתי קרסה, היא בוכה ומתפרקת. המחנכת והמנהלת לא הכירו את הנושא"

ליאור אל-חי | 14:35 | 07.07.25

54 תגובות

תושבת חיפה דפקה על דלתם של השכנים החדשים ואמרה: "שלום, הריח של האוכל. תעשי לי טובה, אני נחנקתי".
לאחר מכן העלתה פוסט תלונה על ריח רע הנודף מהבישול של שכניה, עולים מאתיופיה. "באו לידי איטיופים (במקור) וזהו נגמרתי מהריחות, מה עושים". בסרטון שצירפה אף הוסיפה: "אטיופים, אתיופים, איך שלא אומרים אני לא גזענית, יש לי בעיה בריחות והריחות האלה יכולים להרוג בן אדם. מה אני אעשה, אני לא מסוגלת". השכנים, שהרגישו מושפלים ונבוכים, הגישו נגדה תביעה בגין הוצאת לשון הרע ופגיעה בפרטיות. הנתבעת טענה שהתביעה קטנרנית מכיוון שהיא הורידה את הפוסט לאחר שלוש שעות, ואף סירבה להגיע לפשרה בין הצדדים. פסיקת בית המשפט:

פיצוי בסך 20 אלף ש"ח + שכר טרחת עו"ד בסך 5,000 ש"ח + מחצית מאגרת בית המשפט

https://krayot.mynet.co.il/local_news/article/bjlixjbc9

זכויות האדם/ זכויות טבעיות (ח ש ה כ ח ק)

☒ תפישה מוסרית-פוליטית המתארת **זכויות יסוד המוקנות לכל אדם באשר הוא אדם/ באשר הוא נברא בצלם אלוהים.**

☒ תיאור הזכויות כטבעיות משמעותו שהן אינן מוענקות ע"י השלטון ואינן תלויות בו. התפישה הדמוקרטית מקבלת כעקרון יסוד את **אחריות השלטון לשמירה על הזכויות.**

מקובל למנות בין הזכויות הטבעיות: **חיים וביטחון, שוויון, הליך משפטי הוגן, כבוד , חירות, קניין**

☒ זכותו של כל אדם **שאף אחד לא יפגע בחייו ובגופו** . ☒ **חובת המדינה להגן** על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים.	הזכות ל**חיים ולביטחון**
☒ זכותו של כל אדם באשר הוא אדם **לקבל יחס שוה בפני החוק** ללא הבדל דת גזע לאום מין שפה מוצא, מראה חיצוני, מוגבלות מסוימת והשקפת עולם. ☒ **אין להפלות** אדם בשל זהותו, שיוכו סממן חיצוני או מגבלה כלשהי.	הזכות ל**שוויון**
☒ **אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו/** אדם זכאי כל עוד לא הורשע בדין ☒ כל אדם **זכאי למשפט הוגן ופומבי** – (חובה לזכור 2 דוגמאות) - ייצוג ע"י **עו"ד, שופטים בלתי תלויים,** ענישה בהתאם לחוק בלבד, זכאי **לדעת במה הוא נאשם** ולראות את הראיות נגדו, זכאי ל**ערער** לערכאה גבוהה יותר וכדומה	הזכות ל**הליך הוגן**
☒ זכותו של כל אדם **שלא להיות נתון ליחס משפיל/ מזלזל/ מבזה/ ליחס פוגעני**	הזכות ל**כבוד**
☒ זכותו של כל אדם שאף אחד לא יפרסמם אודותיו מידע **שיקרי שלילי**	הזכות לשם טוב
☒ זכותו של כל אדם **שאף אחד לא יחשוף** / יחדור לחייו, לגופו, לחפציו **ללא הסכמתו**	הזכות לפרטיות
☒ לכל אדם זכות **להחליט / לפעול / לבחור/ לעצב את אישיותו על פי רצונו החופשי** - (היבט חיובי) ☒ אין לשלול את חירותו של אדם על ידי מעצר או על ידי הגבלת חופש המחשבה והפעולה שלו - (היבט שלילי) ☒ מן הזכות לחירות נגזרות שורה של חירויות (חופש הביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש הדת, החופש מדת ועוד)	הזכות ל**חירות**(חופש) ערך/ עקרון החירות
☒ לכל אדם זכות **לבטא את עמדותיו/** דעותיו/ מחשבותיו /אמונותיו ☒ **בכל דרך** (לבוש, פולחן, תקשורת, אמנות, בדיבור, בכתב וכו') **ובפומבי/** בגלוי	חופש הביטוי
☒ לכל אדם זכות **להחזיק בכל דעה/** מחשבה בכל נושא לפי בחירתו לכל אדם זכות **לפעול בהתאם למצפונו** / לפעול על פי נטיות ליבו והערכים בהם הוא מאמין	חופש המחשבה והמצפון
☒ לכל אדם זכות **לנוע כרצונו/** להימצא בכל מקום ☒ (זכות הכניסה החופשית למדינה מוקנית לאזרחים בלבד)	חופש התנועה
☒ לכל אדם זכות **לעבוד בכל עבודה/** מקצוע / משלח יד (כפוף להכשרה נדרשת/ רישוי) ☒ (חופש העיסוק מוענק בישראל לאזרחים ותושבים בלבד)	חופש העיסוק
☒ לכל אדם הזכות **להחזיק בכל אמונה**, להשתייך לכל קבוצה דתית, לקיים כל טקס, מנהג, או פולחן	חופש הדת
☒ לכל אדם הזכות שלא להחזיק באמונה, לא להשתייך לקבוצה דתית, לא לסבול מכפיה או הטפה דתית, לא לקיים טקס או פולחן דתי בניגוד לרצונו/	חופש מדת
☒ לכל אדם הזכות **להחזיק ברכוש/** בדבר שיש לו ערך כלכלי ולעשות בו כרצונו ללא התערבותם של אחרים. ☒ אין לפגוע בקניינו של אדם ☒ יש קנין חומרי וקנין רוחני.	זכות ה**קניין**

פעילות: "האם אני באמת מוגן?"

קראו את המקרה:

דמיינו שאתם יוצאים בבוקר מהבית לבית הספר. בדרך אתם רואים אדם שמאיים על אנשים ברחוב. אתם מתקשרים למשטרה, אך איש אינו מגיע. לאחר מכן מתברר שבאזור התרחשו כמה אירועים אלימים, אך המדינה לא נקטה צעדים כדי להגן על התושבים.

עבדו בזוגות וענו:

1. מהי הזכות שעלולה להיפגע במקרה זה?

☐ הזכות לשוויון

☐ הזכות לחיים ולביטחון

☐ הזכות לחופש הביטוי

☐ הזכות לפרטיות

2. מה לדעתכם מרגיש אדם שאינו מוגן על ידי המדינה?

בחרו שתי תחושות והסבירו:

☐ פחד ☐ חוסר ביטחון ☐ כעס ☐ חוסר אונים ☐ אחר: _____

3. מה המדינה צריכה לעשות כדי להגן על הזכות לחיים ולביטחון?

כתבו לפחות שתי פעולות:

א. _____

ב. _____

4. מי אחראי לכך שהזכות לחיים ולביטחון תישמר?

כתבו לפחות שני גופים במדינה:

א. _____

ב. _____

"מה הייתם עושים?"

אתם חברי מועצת התלמידים וקיבלתם תלונות מתלמידים שהם חוששים להגיע לבית הספר בגלל אירועי אלימות באזור.

בחרו פעולה אחת שהייתם מציעים:

☐ לפנות למשטרה

☐ לפנות לרשות המקומית

☐ לפנות להנהלת בית הספר

☐ לפנות לתקשורת

☐ לארגן מחאה

☐ פעולה אחרת: _____

מדוע בחרתם בה?

_____

_____

_____

שאלת סיכום

האם מספיק שהמדינה "לא תפגע" באזרחים, או שהיא חייבת גם לפעול באופן אקטיבי כדי להגן על חייהם וביטחונם?

הסבירו את דעתכם במשפטים ספורים.

הזכות לחיים ולביטחון

במדינה דמוקרטית, חובתה המרכזית של המדינה היא לשמור על ביטחונם ושלומם של תושביה.

זו זכות יסוד – לכל אדם מגיע לחיות בלי פחד, בלי אלימות, תוך שמירה על גופו ונפשו.

המדינה מחזיקה באמצעים כמו צבא, משטרה, חוק ובתי משפט, והם נועדו להבטיח שהחיים שלנו יהיו בטוחים.

לפי "חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו", "המדינה מחויבת לשמור על חייו, גופו וכבודו של כל אדם.

1. מהו התפקיד של המדינה בכל הקשור לזכות זו?

_____

_____

_____

2. מה יכול לקרות אם המדינה לא תמלא את חובתה להגן על תושביה?

_____

_____

_____

3. אילו גופים במדינה אחראים לשמירה על ביטחון התושבים? (ציינו לפחות שניים):

_____

_____

_____

סרקו את ה qr וצפו בסרטון.

ציינו את שמות 2 הזכויות בהן הסרטון עוסק:

1. _____

2. _____

לכל אדם הזכות להחזיק ברכוש/ בדבר שיש לו ערך כלכלי ולעשות בו כרצונו ללא התערבותם של אחרים = הזכות ל_____

ישנם 2 סוגים של קניין (= רכוש)

1. _____

2. _____

כתבו מספר דוגמאות לקניין חומרי: _____

כתבו מספר דוגמאות לקניין רוחני: _____

<u>הקיפו בעיגול את התשובה הנכונה:</u>

1. לדורון יש בית ומכונית

קניין חומרי

קניין רוחני

2. שי נתן לאשתו חגית תכשיטים: שרשרת ועגילים לכבוד יום הולדתה

קניין חומרי

קניין רוחני

3. זכויות יוצרים

קניין חומרי

קניין רוחני

4. פטנט ניתן על המצאות שעניינן מוצרים או תהליכי ייצור המשמשים בתעשייה.

קניין חומרי

קניין רוחני

5. סימון מסחרי הוא סמל מילולי או גרפי שמזהה מוצר או שירות כמו: שם החברה, שם המוצר.

קניין חומרי

קניין רוחני

6. לשמעון יש אוסף של ציורי קיר של אומנים שונים.

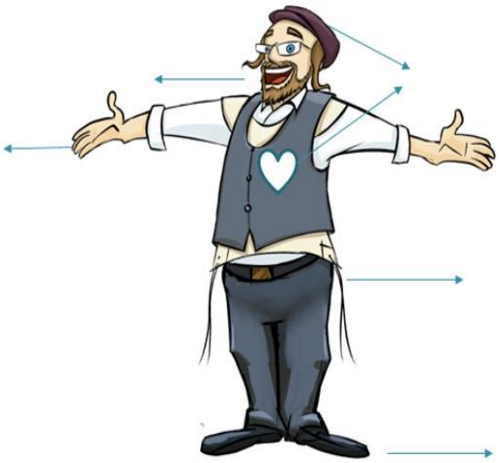
קניין חומרי

קניין רוחני

לכל אדם הזכות לבחור להחליט ולפעול על פי רצונו החופשי = הזכות ל_____

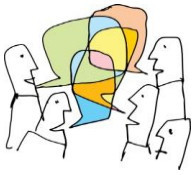
אברי גופנו יכולים להזכיר לנו את שם החירות – ציין ליד כל חץ באיזה חירות מדובר

מן הזכות לחירות נגזרות שורה של חירויות:

חופש הביטוי
חופש המחשבה והמצפון
חופש העיסוק
חופש התנועה
חופש הדת

התבונן בתמונות הבאות וציין איזו זכות (חירות) הן מביעות

_____

_____

_____

_____

_____

מחסן מילים:

חופש הדת
חופש העיסוק
חופש המחשבה
חופש הביטוי
חופש התנועה

מן הזכות לחירות נגזרות שורה של חירויות.

א. <u>קרא את ההגדרה וציין את שם הזכות (חירות)</u>

1. לכל אדם זכות לבטא ולהפיץ את דעותיו ועמדותיו בכל דרך (לבוש, תקשורת, אמנות, בדיבור, בכתב) בפומבי/ בגלוי _____
2. לכל אדם הזכות להחזיק בכל אמונה, להשתייך לכל קבוצה דתית, לקיים כל טקס, מנהג, או פולחן_____
3. לכל אדם הזכות לא לסבול מכפיה או הטפה דתית, לא לקיים טקס או פולחן דתי בניגוד לרצונו _____
4. לכל אדם זכות לעבוד בכל מקצוע או משלח יד. _____
5. לכל אדם זכות לנוע כרצונו ולהימצא בכל מקום. _____
6. לכל אדם זכות להחזיק בכל דעה בכל נושא ולפעול בהתאם למצפונו. _____

ב. <u>התאם לכל מקרה את הזכות (החירות) המתאימה לו.</u>

1. בנובמבר 2023 קבוצת פעילים ביקשה לקיים הפגנה במרכז תל אביב בקריאה לשחרור החטופים וקידום שלום _____
2. אניטה הולכת בכל יום למקדש ההינדי בעיר הולדתה. _____
3. חגית נוסעת ברכבת בכל יום על מנת להגיע למגדלי עזריאלי. _____
4. החייל ביקש להשתחרר מביצוע פקודה שקיבל בטענה שאינו יכול מצפונית להשלים עם ביצוע הפקודה. _____
5. שי סיים את לימודי המשפטים וכעת היא עובד בבית המשפט. _____
6. דורית צמחונית ונטיית ליבה לא מאפשרת לה לאכול בשר של בעלי חיים. _____

חופש ביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש הדת, חופש מדת

הזכות להליך הוגן

הזכות להליך משפטי הוגן

כשאדם חשוד בביצוע עבירה או כשהוא עומד לדין, הוא נמצא במצב רגיש – וקל מאוד לפגוע בזכויותיו הבסיסיות. החוק קובע כי כל זכויות האדם מגיעות גם לאדם העומד לדין, ומותר לפגוע בזכויותיו רק במידה שצורכי המשפט מחייבים זאת, ולא יותר. למשל: מותר לעצור אדם חשוד ברצח ולהכניס אותו לכלא (כלומר: לשלול ממנו את הזכות לחירות) עד שבית המשפט יקבע אם הוא אשם או זכאי, אבל אסור לקחת ממנו כסף או רכוש (מפני שהדבר איננו קשור לעבירה שהוא אולי ביצע).
החוק קובע כללים רבים כדי להגן על זכויותיו של אדם בזמן שהוא עומד לדין. הנה כמה מהכללים האלה:

1. **כל אדם זכאי למשפט הוגן** : השופט במשפט צריך להיות אובייקטיבי. אסור שיהיה קשור לַמקרה או קשור בקשר אישי לאחד הצדדים.
2. **כל אדם זכאי לקבל ייצוג משפטי מעורך דין** : כדי שכל אדם יוכל להגן על עצמו מפני האשמה שמאשימים אותו, הוא רשאי לקבל עורך דין מהמדינה. עורך הדין הזה יְיַצג אותו ויעזור לו ללא תשלום.
3. **כל אדם זכאי למשפט פומבי** : המשפטים בישראל פתוחים, ולכל אדם מותר להיכנס לבית המשפט, לראות ולשמוע את המשפט. דבר זה עוזר לביטחון שלנו שהשופטים פועלים בצורה ישרה והגונה.
4. **כל אדם זכאי לערער על תוצאות משפטו**: אדם שחושב שפסק הדין במשפטו היה לא צודק – רשאי לבקש מבית המשפט לקיים משפט נוסף. המשפט הנוסף יתקיים בערכאה משפטית גבוהה יותר.

הקפדה על הכללים האלה עוזרת לבית המשפט לקיים משפט הוגן ועוזרת לאזרחים שלא יִפְגְעוּ בזכויותיהם פגיעה מיותרת.

<u>מתח קו בין המילה לפירושה</u>

שופט אובייקטיבי	עורך דין מתאם המדינה
משפט פומבי	לבקש לקיים משפט נוסף בערכאה גבוה ה יותר
ערעור על תוצאות המשפט	דלתיים פתוחות
סנגוריה ציבורית	לא נוטה לצד אחד במחלוקת, חסר אינטרס אישי

<u>השלמו על פי מחסן המילים</u>

ערעור, חף מפשע, אובייקטיביים, משפט, עורך דין, לחוק, ופומבי, מואשם, ראיות

הזכות להליך משפטי הוגן

- כל אדם זכאי למשפט הוגן כאשר הוא עומד ל_____.
- **נקודת המוצא:** כל אדם נחשב _____ עד שלא יוכח שהוא אשם.
- **הליך בירור האשמה:** כל אדם זכאי למשפט הוגן _____ זכות זו נשמרת למשל על ידי כך ש:
  1. ייצוג ע"י _____;
  2. שהשופטים שידונו אותו יהיו _____;
  3. שהעונש שהוא יקבל יהיה בהתאם _____;
  4. יש לנאשם זכות לדעת במה _____ ולראות את - _____;
  5. אם הוא הורשע, יש לו זכות _____ גבוהה יותר;

הזכות לכבוד:

כבוד הוא אחד הערכים החברתיים והמוסריים הטעונים ביותר,

שכן הוא ממלא תפקיד מרכזי בכל אחד ממעגלי השייכות בחיינו:

החל מה"אני" (כבוד עצמי),

דרך המשפחה (כבד את אביך ואת אמך)

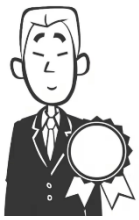
והחברים (יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך)

וכלה במוסדות החברה כולה (ולא לשווא פונים לשופטים בתואר "כבודו").

ערך זה טומן בחובו את הזכות לקבל ולדרוש יחס של כבוד,

אך יחד עם זאת מטיל גם את המחויבות המוסרית העליונה לכבד כל אדם באשר הוא אדם.

צפה בסרטון:

<u>מקור 1: פרקי אבות משנה ג' בפרק ד' מביאה את דבריו של בן עזאי":</u>

"אַל תְּהִי בָז לְכָל אָדָם, וְאַל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דָּבָר, שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם"

"אל תהי בז לכל אדם": אסור לזלזל באף אדם, אפילו אם הוא נראה בעיניך פשוט או חסר חשיבות.

"ואל תהי מפליג לכל דבר": אל תתרחק ואל תפסול שום הדבר או מציאות במהירות, ואל תחשוב שיש דבר שהוא מיותר לחלוטין בעולם.

"שאין לך אדם שאין לו שעה": לכל אדם יש את הרגע שלו בחיים שבו הוא יכול להועיל, לפרוח או להיות במעמד שבו תזדקק לו.

"ואין לך דבר שאין לו מקום": אין דבר בעולם שאין לו מטרה, תכלית או מקום שבו הוא נצרך ומועיל.

<u>מקור 2:</u>

חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו[1]

עקרונות יסוד (תיקון מס' 1)	1.	זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן-חורין, והן יכובדו ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל.
מטרה	1א.	חוק-יסוד זה, מטרתו להגן על כבוד האדם וחירותו, כדי לעגן בחוק-יסוד את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.
שמירה על החיים, הגוף והכבוד	2.	אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם.
שמירה על הקנין	3.	אין פוגעים בקנינו של אדם.
הגנה על החיים, הגוף והכבוד	4.	כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו.

מקור 3: אירוע אקטואלי:

השליך נעל על השופטת

תדהמה בבית המשפט העליון: אדם שישב באולם בית המשפט השליך נעל שפגעה בראשה של נשיאת בית המשפט העליון דורית ביניש. ביניש נפגעה באופן קל ביותר ומשקפיה נשברו. על הזורק נגזר עונש חמור וחסר תקדים של שלוש שנות מאסר.

(חדשות, ינואר 2010)

<u>על סמך הסרטון ולאור שלושת המקורות הנ"ל, השב על השאלות הבאות:</u>

- ❖ מדוע לדעתכם משתמשת המשנה במילים: "אל תהי" ולא נוקטת בלשון חיובית?
- ❖ כיצד מגדיר החוק מהו כבוד?
- ❖ מדוע לדעתכם יש צורך לחוקק חוק על מנת לשמור על כבוד האדם
- ❖ האם זורק הנעל פגע בכבוד האדם או בכבוד החברתי של נשיאת בית המשפט העליון? נמק
- ❖ מה דעתכם על חומרת העונש שנגזר עליו? האם הוא מוגזם?
- ❖ מדוע כבוד הוא ערך כל כך חשוב?

הזכות לכבוד

הזכות שלא להיות חשוף ליחס משפיל/ מזלזל/מבזה /לועג /פוגעני

<u>לזכות לכבוד שתי נגזרות:</u>

- ❖ **הזכות לפרטיות** - הזכות לחיות ללא חשיפה או חדירה לחייו לגופו, לחפציו ללא רשות .
- ❖ **הזכות לשם טוב** - הזכות שלא יפרסמו אודותיו מידע שיקרי שלילי.

תרגול:

לפניכם מספר מקרים שיש בהם פגיעה:

- בזכות לכבוד
- בזכות לכבוד – הזכות לפרטיות
- בזכות לכבוד – הזכות לשם טוב.

<u>ציינו איזו זכות נפגעת בכל מקרה.</u>

1. עובדים רבים במפעל טוענים שהמנהל מבקר אותם בפומבי, בדרך לא ראויה ומשפילה._____
2. ראש העיר טוען שכל פרסום בדבר מעילה בכספי ציבור אינו נכון ופוגע בו._____
3. מנהל בית החולים מעוניין לתבוע את העיתון שפרסם מידע רפואי חסוי של חולה ידוען, שטופל בבית החולים. _____

4. לקראת מסיבת הסיום החליטו התלמידים להחרים את נאום המנהל, לאור חילוקי דעות בינו לבין השכבה _____
5. אוהד כדורגל אמר מילות גנאי לשחקני הקבוצה היריבה._____
6. במהלך עבודה קבוצתית , תלמיד מנסה להביע רעיון אך כל פעם קוטעים אותו ומקשיבים רק לרעיונות של שאר הקבוצה._____
7. אחד מתלמידי הכיתה הפיץ שקרים על תלמידה מכיתתו ._____
8. קבוצת תלמידים מצלמים סרטון של חבר כיתה ללא רשותו ומעלים אותו לקבוצות הווצאפ._____

הזכות לשוויון

זכותו של כל אדם ,ללא הבדל דת גזע ומין, **לקבל מהשלטונות יחס זהה ,שווה לזולתו**

אין להפלות אדם בשל זהותו ,שיוך סממן חיצוני או מגבלה כלשהי)דת ,גזע ,מין ,העדפה (מינית ,צבע עור ,מוצא ,מראה חיצוני ,מובלות מסוימת

הזכות לשוויון נובעת מההכרה לפיו כל בני האדם נולדו שווים בערכם ובזכויותיה מרגע לידתם

צפו בסרטון והשב על השאלות:

1. כיצד באה לידי ביטוי הזכות לשוויון במגילת העצמאות, כפי שמוזכר בסרטון?

1. המגילה מבטיחה שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה, ללא הבדל דת, גזע ומין.
2. המגילה מבטיחה שוויון רק לאזרחים המשרתים בכוחות הביטחון.
3. המגילה קובעת כי השוויון יישום רק בום החינוך העסוקה.
4. המגילה וסרת על המדינה להתערב בשק החופשי די לייצור שוויון.

2. מעסיק סירב לקבל מועמדת לעבודה רק בשל היותה אם לילדים קטנים ,אף על פי שכישוריה התאימו לתפקיד. באיזה חוק המעסיק עבר על איסור ההפליה המוזכר בסרטון?

א. חוק יסוד : כבוד האדם וחירותו.
ב. חוק שוויון הזדמנויות בעבודה
ג. חוק חופש העיסוק
ד. חוק חובת המכרזים

3. **מהי המטרה של שמירת מקומות ייעודיים ומתן" ייצוג הולם "במוסדות המדינה לקבוצות כמו נשים ,מיעוטים ואנשים עם מוגבלויות**

א. לבטל את הצורך בקידום שוויון בפני החוק.

ב. להעדיף קבוצות מסוימות על פני אחרות ללא קשר לשוויון.

ג. לצמצם פערים היסטוריים וליצור שוויון הזדמנויות מהותי בחברה.

ד. לחייב את כל האזרחים לעבוד במשרות מדינה בלבד.

תרגול זכויות האדם / זכויות טבעיות:

<u>השלם את ההגדרות הבאות:</u>

1. זכויות טבעיות הם זכויות יסוד המוקנות לכל _____ באשר הוא אדם באשר הוא נברא בצלם אלוהים.

2. הזכות לקניין - לכל אדם הזכות להחזיק _____ ולעשות בו כרצונו.

אין לפגוע ברכושו של אדם.

יש שני סוגי קניין:

קניין _____ - רכוש מוחשי בעל ערך כלכלי.

וקניין _____ - פטנט\רעיון\המצאה\יצירה בעלת ערך כלכלי.

3. הזכות להליך הוגן: אדם _____עד שלא הוכחה אשמתו. כל אדם זכאי למשפט הוגן ו:_____ייצוג על ידי _____.

שופטים_____. _____בהתאם לחוק בלבד.

זכאי לדעת במה הוא _____ולראות את הראיות נגדו.

זכאי _____לערכאה גבוהה יותר.

4. הזכות לחירות: לכל אדם זכות _____על פי רצונו _____.

5. חופש הביטוי: לכל אדם זכות _____ולהפיץ את _____ורגשותיו, בכל _____(לבוש, פולחן, תקשורת, אמנות, בדיבור, בכתב) ו_____.

6. הזכות לחופש המחשבה והצפון: לכל אדם זכות להחזיק בכל _____ לפי בחירתו.

לכל אדם זכות לפעול בהתאם ל_____.

7. חופש התנועה: לכל אדם זכות _____כרצונו ולהימצא בכל מקום.

8. חופש _____: לכל אדם זכות לעבוד בכל עבודה

9. חופש הדת: לכל אדם הזכות להחזיק בכל_____, להשתייך לכל קבוצה דתית, לקיים כל טקס, מנהג או _____

10. חופש _____:לכל אדם הזכות שלא להחזיק באמונה, לא להשתייך לקבוצה דתית, לא לסבול _____או הטפה דתית.
11. הזכות לשוויון: זכותו של כל אדם לקבל _____שווה בפני _____

אין _____אדם בשל זהותו, שיוך סממן חיצוני או מגבלה כלשהי, דת גזע, מין, העדפה מינית, צבע עור ,מוצא.

12. הזכות לחיים ובטחון : אין לפגוע _____של אדם.

חובת המדינה _____על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים.

13. הזכות לכבוד: הזכות שלא להיות חשוף ליחס _____\מזלזל\מבזה\ _____
14. הזכות לפרטיות הזכות לחיות ללא _____או _____לחייו, לגופו, _____ ללא רשות.
15. הזכות לשם טוב: הזכות שלא _____אודותיו מידע _____שלילי

אדם, רכוש, חף מפשע, בלתי תלויים, לחיות, לבטא, בפומבי, נטיית ליבו, דעה, חומרי, רוחני, פומבי, דרך, לנוע, אמונה, העיסוק, פולחן, מכפיה, להפלות, להגן, עורך דין, ענישה, החופשי, דעותיו, יחס, בחייו ובגופו, משפיל, חשיפה, לחפציו, נאשם, שיקרי, לערער, מדת, החוק, פוגעני, חדירה, יפרסמו.

<u>ציין את הזכות:</u>

1. הזכות הבסיסית והראשונית ביותר. היא הזכות ל_____.

2. זכותו של אדם לדעת במה הוא מואשם ולערער על פסק הדין בפני ערכאה שיפוטית גבוהה יותר. היא הזכות ל_____.

3. זכותו של כל אדם שלא ישפלו ויבזו אותו . היא הזכות ל_____.

4. לכל אדם הזכות למשפט פומבי . היא הזכות ל_____.

5. אין לחדור ולחשוף פרטים מחייו של אדם ללא הסכמתו. היא הזכות ל_____

6. זכותו של אדם ששמו לא יוכפש ולא יפגע היא הזכות ל_____.

7. זכותו של כל אדם לא להיות נתון לשעבוד או לכפייה . היא הזכות ל_____

8. זכותו של כל אדם להחזיק ברכוש פרטי וליהנות ממנו ללא התערבותם של אחרים . היא הזכות ל _____

9. חובת המדינה להגן על תושביה. היא הזכות ל _____

10. זכותו של כל אדם שלא יופלה בשל צבע עורו / עדה /לאום / השקפת עולם . היא הזכות ל _____

<u>זהה את הזכות על – פי המקרה:</u>

1. העובד טוען שהמעסיק שלו השפיל, ביזה והעליב אותו. הזכות שנפגעה היא הזכות ל_____.

2. המנהל החרים לתלמיד את המחשב הנייד שלו. הזכות שנפגעה היא הזכות ל_____.

3. בעבר חיל האוויר לא היה מוכן שנשים ילמדו טייס, אלא רק בנים, הזכות שנפגעת היא הזכות ל_____.

4. לצבור כסף בבנק , מבטא את הזכות ל_____.

5. הצבא אסר על החקלאים לעבוד בשדות הקרובים לגבול, בגלל התראה על מחבלים , בשם הזכות ל_____.

6. תלמיד בכיתה שבר לחברו את השעון . הזכות שנפגעה היא הזכות ל_____.

7. אהוד אולמרט, התנהל נגדו, הליך משפטי, למרות היותו ראש ממשלה, מבטא את הזכות ל_____.

8. בכניסה לבית המשפט, השומר דרש לערוך חיפוש בתיקים של האנשים שנכנסו למבנה. הזכות שנפגעה היא הזכות ל_____

9. משרד החינוך אסר על התלמידים לקנות ולהביא לבית הספר "מזון מהיר", מכוון שאיננו בריא וגורם לכולסטרול רע בגוף. בשם הזכות ל_____

10. לעבריין לא ניתן עורך דין , הזכות שנפגעה היא הזכות ל_____

11. עדים ביקשו שאף אדם לא יהיה נוכח בזמן שהם מעידים, הזכות שנפגעת היא הזכות ל _____

12. חברה שמשתמשת ללא רשות בלוגו, בשם מותג או בתוכנה הרשומים כסימן מסחרי או פטנט של חברה אחרת. הזכות שנפגעת היא הזכות ל _____.

<u>הקיפו בעיגול את התשובה הנכונה:</u>

1. במספר מקומות בילו במרכז הארץ לא הכניסו צעירים למקום בשל צבע עורם, הזכות הנפגעת היא:

   א. הזכות לחירות.
   ב. הזכות לחיים וביטחון.
   ג. הזכות לשוויון.
   ד. הזכות להליך משפטי הוגן.

2. חנה ודורון עובדים את אותם מספר שעות עבודה ולשניהם אות והתפקיד. חנה מקבלת שכר נמוך משל דורון. חנה נפגעת כתוצא מהפרה של:

א. חופש התנועה.
ב. הזכות לחיים וביטחון.
ג. הזכות לשוויון.
ד. הזכות להליך משפטי הוגן.

3. מוסטפה החליט להמיר את דתו ולהתגייר. הזכות שהוא מימש היא:

א. חופש התנועה.
ב. חופש המצפון האמונה והדת.
ג. הזכות לחיים וביטחון.
ד. הזכות לחופש הביטוי.

4. בכניסה לקניונים ציבוריים, מחייבת המשטרה את בעלי הקניון להציב שומר העורך בדיקה בתיקי הנכנסים. הזכות הנפגעת כתוצאה מבדיקה זו היא :

א. הזכות לרכוש.
ב. הזכות לשוויון.
ג. הזכות לכבוד.
ד. הזכות לחיים וביטחון.

5. מספר אנשים הגיעו לחוף ורצו להיכנס לים, אך ישנה תקנה של העירייה האוסרת זאת מכוון שאין מציל. הזכות הנפגעת היא:

1. הזכות לחיים ובטחון
2. הזכות לחופש התנועה
3. הזכות לכבוד
4. הזכות לשוויון

6. צעיר עתר לבג״ץ בבקשה להורות לשר הביטחון לפטור אותו מגיוס.

בנימוק לבקשה, טוען הצעיר שהוא מתנגד לשימוש בכוח להשגת מטרות צבאיות ומדיניות ואף לשם הגנה עצמית.

הזכות שעליה יכול הצעיר לבסס את עתירתו, היא הזכות ל:

1. הזכות להליך הוגן
2. הזכות לחיים ובטחון

3. הזכות לחופש המחשבה והמצפון
4. הזכות לחופש הביטוי

<u>השב על השאלות הבאות:</u>

1. תחרות טניס בינלאומית, התקיימה השנה באחת ממדינות המפרץ הפרסי. בתחרות זו, השתתפו טניסאים מקצועיים מרחבי העולם. שלטונות המדינה, אפשרו את כניסתם של כל המתחרים, למעט טניסאית ישראלית, למרות שהיא עמדה בכל התנאים הנדרשים לשם השתתפות בתחרות.

צטטו מהקטע מה החליטו שלטונות מדינת המפרץ.

_____
_____
_____

ציינו איזו זכות של הספורטאית הישראלית נפגעה ע"י שלטונות מדינת המפרץ._____

הציגו את הזכות(כתוב הגדרה)

_____
_____
_____

2. רופא נתבע משום שהטיפול שהעניק לאדם מסוים פגע בבריאותו, במקום לרפא אותו. במהלך המשפט, ביקש הרופא להביא עדים שקיבלו ממנו בעבר את אותו הטיפול, כדי שיעידו שהטיפול בהם הצליח.

העדים שזומנו, ביקשו שהקהל לא יהיה נוכח באולם בית המשפט בזמן עדותם, וזאת כדי שלא לחשוף בציבור את מצבם הרפואי. השופט דחה את הבקשה, מפני שחשש לפגוע בזכות מסוימת של הרופא הוא הרשה לעדים להעיד בלי לחשוף את שמם ואת פניהם.

ציינו את הזכות שבשמה דחה השופט את בקשת העדים. _____

צטטו כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

_____
_____
_____

הציגו את הזכות.

_____

_____

3. בעל מפעל פרטי למוצרי אלקטרוניקה, הודיע לעובדיו שהחליט לאסור את העישון בזמן העבודה. הוא הסביר, שבתהליך הייצור נדרשת השגחה צמודה ורציפה של העובדים על המכונות במפעל. לטענתו, יציאות העובדים להפסקות עישון תכופות, גורמות לתקלות במכונות ולמוצרים פגומים. בעל המפעל הוסיף, שכדי להבטיח שהעובדים לא יעשנו, תיאסר הכנסת סיגריות לתחום המפעל, ויערכו חיפושים בתיקי העובדים ובבגדיהם. ארבעה עובדים אמרו שאינם מוכנים שיחפשו אצלם סיגריות.

צטטו משפט מהקטע המביע את טענות בעל המפעל.

_____

_____

_____

ציינו על איזו זכות ביסס המפעל את החלטתו_____

הציגו את הזכות:

_____

_____

_____

איזו זכות מצאה חן בעיניך?

זכות אחת שהפתיעה אותך?

זכות נוספת שהיית מוסיף

איזה זכות לדעתך חשובה במיוחד?

יחידה 5

הדרכים לקבלת אזרחות

יחידה זו עוסקת בשאלה מהותית בלב תורת האזרחות: **כיצד מדינות בעולם קובעות מי הם אזרחיהן?**

היחידה ר מציגה ומשווה את שתי השיטות המרכזיות: דין דם (ius sanguinis), המבסס אזרחות על מוצא משפחתי, ודין קרקע (ius soli), המבסס אזרחות על מקום הלידה.

תוך שימוש בדוגמאות מגרמניה, ארה״ב, צרפת ומדינות נוספות.

בנוסף, היחידה סוקרת את מסלול ההתאזרחות ,רכישת אזרחות על בסיס עמידה בתנאים שקובעת המדינה.

החלק המרכזי של השיעור מתמקד בישראל: שבע הדרכים לקבלת אזרחות ישראלית לפי חוק האזרחות. ובראשן חוק השבות, המעניק לכל יהודי זכות לעלות ארצה ולקבל אזרחות.

השיעור בוחן את ההיגיון הפוליטי והערכי שמאחורי חוק זה, ומסייע לתלמידים לקשר בין שיטות קניית אזרחות לבין ערכי הזהות של מדינה יהודית ודמוקרטית.

<u>פתיח /טריגר:</u>

מתן האזרחות הישראלית לכדורסלן **קאדין קרינגטון** ולכדורגלן **אנריק סבוריט**, לצד מקרים נוספים כמו הבלם פדרו קמפוס או המתאגרף ארטיום חרצ'נקו.

ספורטאים זרים המגיעים לישראל לשחק בקבוצות מקומיות אינם זכאים לאזרחות מכוח "חוק השבות" (שכן אינם יהודים), ואינם עומדים מאיליהם בתנאי ההתאזרחות הרגילים. עם זאת, קבוצות הספורט וההתאחדויות מגישות בקשות מיוחדות לשר הפנים להעניק להם אזרחות מתוקף **סעיף 9 לחוק האזרחות**, המאפשר לשר הפנים להעניק אזרחות לאדם אם המדינה "מעוניינת בהענקתה מטעמים מיוחדים" (כמו תרומה נציגותית למדינה, מצוינות בספורט, או ייצוג נבחרת ישראל).

החלטות אלו מעוררות לעיתים קרובות סערה תקשורתית ומשפטית:

- **התומכים** טוענים כי הענקת האזרחות משרתת את האינטרס הלאומי, מחזקת את נבחרות ישראל בספורט ומקדמת את מעמד המדינה בעולם.
- **המבקרים** טוענים כי מדובר בשימוש קל ראש במתן אזרחות משיקולים ספורטיביים/מסחריים של קבוצות, תוך סירבול והקשיה על אזרחים או תושבים אחרים המבקשים מעמד מטעמים הומניטריים.

דיון וחשיבה ביקורתית:

1. מה לדעתכם צריך לקבוע את האזרחות של אדם: המקום שבו נולד, מוצאו המשפחתי, בחירתו האישית, או שילוב של כל אלה? האם יש תשובה אחת נכונה?
2. ספורטאי זר שמגיע לישראל, אינו יהודי, אינו דובר עברית ולא נשוי לאזרחית ישראלית האם ראוי שהמדינה תעניק לו אזרחות ישראלית? אם כן, באיזה תנאי?
3. איזה אינטרס יש למדינה להעניק אזרחות לספורטאי מצטיין?
4. האם תרומה לנבחרת ספורט לאומית צריכה להוות עילה מוצדקת לקבלת אזרחות, בזמן שאנשים אחרים שחיים בארץ שנים רבות מתקשים לקבל מעמד?
5. משרד הפנים קבע קריטריונים חדשים) כמו שהות של לפחות 18 חודשים בארץ, הגבלת גיל, והתחייבות לייצג את הנבחרת. (מדוע, לדעתכם, חשוב שהמדינה תגדיר כללים שוויוניים וברורים למתן אזרחות במקום להחליט" מקרה למקרה?"

אזרחות היא מעמד משפטי המקנה לאדם זכויות וחובות כלפי מדינה, ומגדיר את שייכותו הרשמית אליה.

אזרחות מגדירה זהות, שייכות ואחריות הדדית בין הפרט למדינה.

שיטות הקניית אזרחות בעולם:

<u>דין קרקע (Ius Soli)</u>

אדם מקבל אזרחות מפני שנולד בשטח המדינה, ללא קשר לאזרחות הוריו. כלומר, **לידה על אדמת המדינה מקנה אזרחות אוטומטית**.

דוגמא: ילד הנולד בניו יורק להורים ממקסיקו. יקבל אזרחות אמריקאית מלאה מכוח לידתו.

<u>דין הדם</u> *<u>(Jus sanguinis)</u>* :

הענקת אזרחות המבוססת על **מוצא וקשר משפחתי**, ללא קשר למקום הלידה של האדם.

דוגמא: ילד הנולד להורים גרמנים בברזיל, יקבל אזרחות גרמנית, גם אם מעולם לא חי בגרמניה.

מהי התאזרחות?

הפיכה לאזרח' היא תהליך שבו אדם זר רוכש אזרחות במדינה על ידי עמידה בתנאים שנקבעו בחוק.

שלא כמו דין דם ודין קרקע, ההתאזרחות אינה אוטומטית: האדם בוחר, פועל, מגיש בקשה ועומד בדרישות. זהו מסלול של בחירה והכרה.

בפועל, **הדרישות שונות מהותית בין מדינה למדינה**: משך תקופת המגורים, רמת מבחן השפה, הדרישה לוותר על אזרחות קודמת, כל אלה נקבעים בחוק של כל מדינה בנפרד.

אין תהליך אחיד להתאזרחות בכל מדינות העולם.

בסיום תהליך ההתאזרחות, מרבית המדינות דורשות שבועת אמונים: הצהרת נאמנות למדינה ולערכיה

תנאי	ארה"ב	גרמניה	צרפת
תקופת מגורים	5 שנים	8 שנים	5 שנים
מבחן שפה	כן (אנגלית)	כן (גרמנית)	כן (צרפתית)
מבחן אזרחות	כן	כן	כן
ויתור על אזרחות קודמת	לא חובה	בדרך כלל כן	לא חובה

שבע הדרכים לאזרחות ישראלית:

1. מכוח שבות.
2. ישיבה בארץ.
3. לידה.
4. לידה וישיבה.
5. אימוץ.
6. התאזרחות.
7. הענקה.

1. מכוח שבות

החוק קובע כי זכאי חוק השבות זכאים גם לאזרחות.

כל מי שחל עליו חוק השבות ,כלומר יהודים העולים לארץ (ואתו יהודי מביע את רצונו להשתקע בישראל(מקבלים אזרחות ישראלית .

חוק השבות קובע את זכותו של כל יהודי לעלות לישראל.

החוק חל לא רק על יהודים. הוא חל גם על: **בן או בת זוג של יהודי, ילדיו ונכדיו של יהודי ובני/בנות זוגם** (גם אם אינם יהודים בעצמם).

החוק נועד לאפשר קיבוץ גלויות ולשמור על אחדות המשפחתית.

2. מכוח ישיבה בארץ

תושבים שחיו בישראל עם קום המדינה זכאים לאזרחות .

קביעה זו מתייחסת הן למי שנולדו לתושבים יהודים והן למי שנולדו לתושבים שאינם יהודים.

3. מכוח לידה

החוק מבחין בין מי שנולדו בישראל לבין מי שנולדו מחוצה לה.

א. מי שנולד בישראל לאב או לאם שהם אזרחים ישראלים - יהיה אזרח ישראלי.

ב. מי שנולד מחוץ לישראל זכאי לאזרחות ישראלית, אם אביו או אימו היו אזרחים ישראליים מכוח שבות או ישיבה בישראל או התאזרחות או לידה בישראל או אימוץ.

מכאן, שהזכאות לאזרחות ישראלית לפי דין הדם מצטמצמת לגבי מי שנולד בחוץ לארץ לדור אחד בלבד - דור הבנים.

ילדיהם של אותם בנים כבר אינם זכאים לאזרחות ישראלית אם נולדו מחוץ לישראל .עם זאת ,שר הפנים מוסמך להעניק אזרחות גם לנכדים של אזרחים ישראלים שהיגרו מהארץ ההבחנה בין ילידי ישראל לילידי חוץ לארץ נוספה בתיקון לחוק משנת 1980.

המסלול מכוח לידה הוא המסלול העיקרי ליהודים וללא-יהודים ,והמרכיב העיקרי שבו הוא מרכיב ההורשה, כלומר דין הדם (ולא עצם הלידה בשטח ישראל) .

מי שנולד בישראל להורים שאינם אזרחי ישראל (למשל ,בן של עובדים זרים או של תיירים) אינו זכאי לאזרחות .מפני שחוק האזרחות לא מכיר בדין הקרקע .

4. מכוח לידה וישיבה בישראל

בחוק נקבעה זכאות לאזרחות גם לתושבי ישראל שנולדו לאחר קום המדינה ולא הייתה להם מעולם שום אזרחות) במשתמע ,לא יהודים .(זאת ,בתנאי שהיו תושבים חמש שנים רצופות ובתנאי שהגישו בקשה לקבלת אזרחות ישראלית בתקופה שבין יום ההולדת ה 18- לבין יום ההולדת ה 21-שלהם .הזכאות הזו אינה מוחלטת ,והיא טעונה אישור של שר הפנים .די שאחד ההורים יהיה אזרח או תושב ,כדי שילדו יקבל אזרחות מכוח לידה .

5. מכוח אימוץ

סעיף זה בחוק מתייחס לקטין שאינו אזרח ישראלי ,שאומץ על ידי הורים אזרחי ישראל.

6. מכוח התאזרחות

אדם שאינו אזרח ישראלי ומבקש להתאזרח בישראל ,

נדרש לעמוד בתנאים הבאים :

א. הוא נמצא בישראל .

ב. היה בישראל במשך שלוש שנים מתוך חמש השנים שקדמו למועד הגשת בקשת ההתאזרחות

ג. זכאי לשבת בישראל ישיבת קבע

ד. השתקע בישראל או שיש בכוונתו להשתקע בה

ה. יודע ידיעת-מה את השפה העברית

ו. ויתר על אזרחותו הקודמת או הוכיח שיחדל מלהיות אזרח-חוץ כאשר יהיה לאזרח ישראלי .

לפני קבלת האזרחות יצהיר המבקש :״אני מצהיר שאהיה אזרח נאמן למדינת ישראל״ כמדינה יהודית ודמוקרטית ,ואני מתחייב לכבד את חוקי המדינה״ .

על פי החוק ,גם אם המבקש להתאזרח עמד בכל התנאים ,לשר הפנים יש שיקול דעת אם להעניק לו אזרחות .

כמו כן ,השר מוסמך להוסיף תנאים להענקת האזרחות או לפטור אדם מקיום חלק מהתנאים ,אולם הדבר כמעט ולא נעשה .

החוק קובע הקלות לבן זוג של אזרח ישראלי המבקש להתאזרח .

7. מכוח הענקה

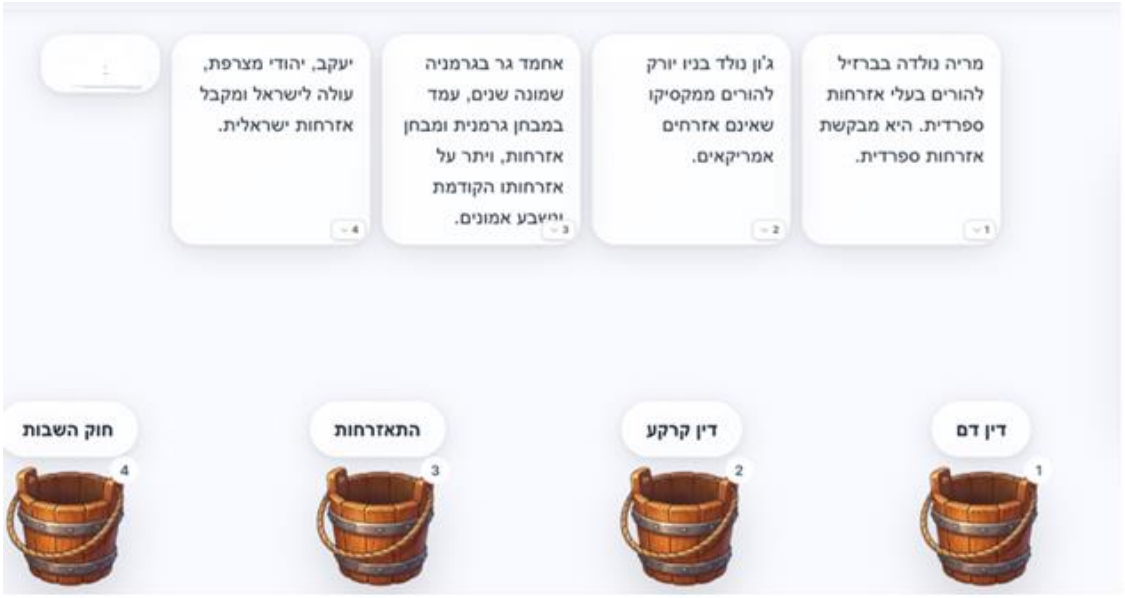
שר הפנים רשאי להעניק אזרחות ישראלית לקטין על פי בקשת הוריו, וכן לתושב ישראל הנמצא בישראל, אם השר שוכנע כי הוא מזדהה עם מדינת ישראל ויעדיה, וכן אם הוא או בן משפחתו שירתו שירות פעיל בצה״ל או פעלו פעולה של ממש לקידום ענייני המדינה.

	מסלול	על מי חל?	עיקרון
1.	מכוח שבות	כל יהודי ובני משפחתו הקרובים	חוק השבות
2.	מכוח ישיבה	תושבים שחיו בישראל עם קום המדינה	היסטורי
3.	מכוח לידה	ילד לאב/אם ישראלים	דין דם
4.	מכוח לידה וישיבה	ילד שנולד בישראל ואינו אזרח אחר	דין קרקע חלקי
5.	מכוח אימוץ	ילד מאומץ על ידי אזרח ישראלי	משפחה
6.	מכוח התאזרחות	מי שעומד בתנאי החוק	התאזרחות
7.	מכוח הענקה	לפי שיקול דעת שר הפנים	מיוחד

בנוסף, במקרה של קשר נישואין בין אזרח ישראלי לבן זוג זר (שאינו אזרח ישראלי ואינו יהודי) רשאי שר הפנים להעניק אזרחות לבן הזוג הזר על פי שיקול דעתו.

תרגול:

1. התאם / מתח קו בין המקרה לקטגוריה המתאימה

2. הקף בעיגול את התשובה הנכונה: נכון / לא נכון

כל ילד הנולד בישראל מקבל אזרחות ישראלית אוטומטית נכון / לא נכון

ילד הנולד להורים ישראלים בחו"ל זכאי לאזרחות ישראלית נכון / לא נכון

חוק השבות חל רק על מי שהוא יהודי לפי ההלכה נכון / לא נכון

גרמניה מבססת את האזרחות שלה בעיקר על דין דם - אזרחות לפי מוצא ההורים נכון/לא נכון

תהליך ההתאזרחות זהה בכל מדינות העולם נכון / לא נכון

3. הקף בעיגול את התשובה הנכונה:

1. אילו מהבאים זכאים לאזרחות מכוח חוק השבות?

1. רק אזרחים שחיו בישראל לפני קום המדינה.
2. יהודים בלבד ,ללא קשר לקרבת המשפחה שלהם.
3. יהודים שעולים לארץ ,וכן בני זוגם , ילדיהם ונכדיהם (ובני זוגם).
4. כל אדם שנולד בשטח מדינת ישראל ,ללא קשר לזהות הוריו.

2. דניאל נולד בארה״ב . אימו היא אזרחית ישראלית שנולדה בישראל , ואביו אזרח אמריקאי .האם דניאל זכאי לאזרחות ישראלית?

1. לא ,משום שחוק האזרחות אינו מכיר בלידה מחוץ לתחומי מדינת ישראל.
2. כן ,מכוח לידה (דין הדם לדור ראשון שנולד בחו״ל).
3. כן ,אך ורק אם יתגייס לצה״ל או ישרת שירות לאומי.
4. לא ,אלא אם יגיש בקשת התאזרחות בגיל 18 וי לוותר על אזרחותו האמריקאית.

3. ילד שנולד בחוץ לארץ לאב שנולד אף הוא בחוץ לארץ והוא אזרח ישראלי (דור שני ללידה בחו״ל):

1. זכאי לאזרחות ישראלית אוטומטית מכוח לידה.
2. אינו זכאי לאזרחות ישראלית אוטומטית ,אולם שר הפנים מוסמך להעניק לו אזרחות.
3. זכאי לאזרחות מכוח ישיבה בארץ ,בתנאי שיבצע שירות צבאי.
4. זכאי לאזרחות ישראלית מכוח דין הקרקע.

4. מהו התנאי המרכזי לקבלת אזרחות מכוח לידה וישיבה בישראל?

1. המבקש הוא יהודי שהגיע כעולה חדש.
2. המבקש אינו בעל אזרחות כלשהי ,גדל בישראל חמש שנים רצופות ,ומגיש בקשה בין גיל 18 ל- 21.
3. המבקש הוא קטין שאומץ על ידי הורים אזרחי ישראל.
4. המבקש שירת שירות פעיל בצה״ל או פעל לקידום ענייני המדינה.

5. אילו מהתנאים הבאים *אינו* מהווה תנאי סף נדרש במסלול ההתאזרחות הרגיל?

1. שהייה בישראל במשך שלוש שנים מתוך חמש השנים שקדמו לבקשה.
2. ידיעת-מה של השפה העברית ואישור על ישיבת קבע.
3. היות המבקש זכאי לחוק השבות מכוח נכדות ליהודי.
4. ויתור על האזרחות הקודמת והצהרת נאמנות למדינת ישראל.

6. באיזה מסלול רשאי שר הפנים להעניק אזרחות לאדם שתרם באופן יוצא דופן למדינה או שירת בצה״ל?

1. מכוח לידה וישיבה.
2. מכוח הענקה.
3. מכוח אימוץ.
4. מכוח ישיבה בארץ.

איזו מבין הדרכים לקבלת אזרחות מעוררת בך את העניין או ההזדהות הגבוהה ביותר?

אם היית צריך להציע שינוי או עדכון לאחת מהדרישות לקבלת אזרחות בישראל (למשל: ידע בשפה העברית, ויתור על אזרחות קודמת או תופעות של איחוד משפחות)
איזה שינוי היית עושה, וכיצד הוא היה משפיע על אופייה של המדינה?

יחידה 6

לאומיות

הקדמה : קטע מידע- מנתינים של מלך לאזרחים בני אומה

בעבר הרחוק ,לפני כ- 250 שנה , המבנה החברתי והפוליטי באירופה היה שונה לחלוטין מזה שאנו מכירים כיום .החברה הייתה מחולקת ל**מעמדות נוקשים** :בראש פירמידת הכוח עמדו המלך , האצילים והכמורה) אנשי הדת ,(ובתחתיתה עמדו" פשוטי העם – "איכרים ,בעלי מלאכה וסוחרים ,שהיוו את רוב האוכלוסייה אך היו חסרי זכויות פוליטיות . באותה תקופה , אדם לא הגדיר את עצמו לפי ה"לאום "שלו , אלא לפי המעמד שאליו נולד , הדת שלו , והמלך שלו נשבע אמונים . האזרחים לא היו שותפים לקבלת ההחלטות במדינה ,אלא נחשבו ל**נתינים** שחויבו לציית לשליט.

במאה ה-18, החל שינוי דרמטי בעקבות צמיחת תנועת ההשכלה והאירוע המרכזי של **המהפכה הצרפתית** . **(1789)** הוגי דעות החלו לטעון כי כל בני האדם נולדו שווים ובעלי זכויות טבעיות , וכי מקור הסמכות של השלטון אינו מגיע מהאל או מהמלך – אלא מ**העם** . המהפכה הצרפתית ביטלה את משטר המעמדות והכריזה כי כל התושבים הם **אזרחים שווים** השייכים לאומה אחת (הלאום הצרפתי).

במקביל ,התרחשה באירופה **המהפכה התעשייתית** .מיליוני אנשים עזבו את הכפרים והמעמדות המסורתיים ועברו לערי התעשייה הגדולות .בעיר הגדולה ,כשאנשים איבדו את המסגרת הקהילתית הישנה שלהם , הלאומיות סיפקה להם **זהות חדשה ותחושת שייכות** . בזכות מהפכת הדפוס , מערכות החינוך והעיתונות בשפה המקומית , אנשים החלו להרגיש חלק מקהילה גדולה בהרבה – **הלאום** , המאוחד סביב שפה , היסטוריה , תרבות וערכים משותפים.

ציינו **שני גורמים** (רעיוניים, חברתיים או טכנולוגיים) שהובילו לפירוק משטר המעמדות ולצמיחת הלאומיות באירופה, והסבירו בקצרה כיצד אחד מהם תרם לשינוי.

כאשר המהפכות הפילו את המשטר הישן והפכו את ה"נתינים" (שהיו כפופים למלך) ל"אזרחים" (שהם בעלי הריבונות), נוצר צורך להגדיר מחדש **מי שייך לאומה /ללאום / לעם /קבוצת אנשים שיש להם מאפיינים /יסודות משותפים**

התפתחו שתי תשובות שונות לתהליך הזה, המציגות את **<u>שתי צורות הלאומיות</u>**:

1. לאומיות אזרחית-פוליטית: "הברית האזרחית" (למשל: צרפת, ארה"ב)

- **החיבור לתהליך:** תפיסה זו צמחה ישירות מתוך המהפכות הצרפתית והאמריקאית. ברגע שהנתינים החליטו שהם לא מצייתים עוד למלך אלא מקימים מדינה המבוססת על **חוקה, שוויון זכויות ושלטון החוק ,עצם ההסכמה לחיות תחת חוקים אלו הפכה אותם לאומה.**
- **הקשר המושגי:** הפיכה מנתין לאזרח היא המהות של לאומיות אזרחית. השייכות ללאום **אינה** תלויה במוצא או בדם, אלא **בנאמנות לערכים הדמוקרטיים, לחוקה ולמדינה** .**כל נתין לשעבר שמוכן לקבל על עצמו את חוקי המדינה הופך לחלק מהלאום.**

2. לאומיות האתנית-תרבותית: "הגילוי מחדש של השורשים" (למשל: יפנים, יהודים)

- **החיבור לתהליך:** באזורים שבהם לא הייתה מדינה מאוחדת או שבהם המעבר מנתינות לאזרחות לא קרה דרך מהפכה פוליטית מידית, האנשים שחיפשו תחושת שייכות חדשה (לאחר פירוק המסגרות הישנות) מצאו אותה ב**שפה, בהיסטוריה, במסורת ובמוצא המשותף**.
- **הקשר המושגי:** כאן, השייכות ללאום קודמת להקמת המדינה ולתפקיד האזרחי. האנשים מפסיקים להיות נתינים של מלך לא מפני שחתמו על "חוזה אזרחי", אלא מפני שהם מבינים שכולם בני אותו **עם/מוצא אתני**. המדינה מוקמת לאחר מכן כדי לבטא ולשמור על הזהות האתנית-תרבותית הזו.

סיכום:

	מנתין ל...	**מה מגדיר את הלאום?**
לאומיות אזרחית-פוליטית	**אזרח שווה זכויות** השותף לחוקה ולחוקים.	**ההסכמה הפוליטית, ערכים, רעיונות ונורמות משותפים** **הרצון לחיות יחד והציות לחוקי המדינה**
לאומיות אתנית-תרבותית	**חבר בקבוצת מוצא/תרבות** בעלת היסטוריה משותפת.	**ההיסטוריה, השפה, הדת , המוצא, והתרבות** **המשותפת שאינם פרי בחירה**

תרגול:

<u>הקף בעיגול את סוג הלאומיות שבא לידי ביטוי בקטעים הבאים:</u>

1. בטקס הקבלה של אזרחות אמריקנית, **כל אזרח ולא משנה מהי דתו ומה המוצא שלו – מתבקש להישבע לדגל ולחוקה האמריקנית**.

לאומיות אתנית / לאומיות פוליטית

2. כל אדם המבקש להפוך לאזרח במדינה מסוימת נדרש לעמוד בכמה תנאים: עליו **לקבל על עצמו מחויבות לערכים הדמוקרטיים המקובלים במדינה.**

לאומיות אתנית / לאומיות פוליטית

3. חוק האזרחות של מדינה מסוימת נקבע שהאזרחות תישלל מאזרח שעזב את המדינה לתקופה מסוימת, אך הוא יוכל לקבל אותה בחזרה **בתנאי שיעבור בהצלחה מבחן בשפת המדינה, בהיסטוריה שלה ובתרבותה.** מכיוון שאדם שיודע את שפת המדינה ובקיא בתרבותה, יוכל להשתלב בחברה בקלות רבה יותר.

לאומיות אתנית /לאומיות פוליטית

4. השאיפה המשותפת לבני לאום לשלטון עצמי במסגרת של מדינה ריבונית/ לניהול עצמי בתוך מדינה מבוססת על יסודות משותפים של היסטוריה, שפה, ולפעמים גם דת מוצא תרבות.

לאומיות אתנית /לאומיות פוליטית

5. שאיפה המשותפת לבני לאום לשלטון עצמי במסגרת של מדינה ריבונית/ לניהול עצמי בתוך מדינה מבוססת על יסודות משותפים שלרצון-משותף לחיות באותה מדינה ובקידום של אותם חוקים ערכים ונורמות משותפים

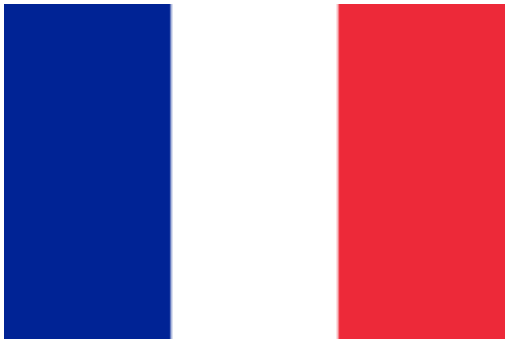
לאומיות אתנית /לאומיות פוליטית

6. תפקידה המרכזי של הספרייה הלאומית של ישראל הוא איסוף ושימור מסמכים הקשורים למורשת/ תרבות העם היהודי ולמנהגיו לאורך הדורות. הדבר נועד בעיקר , לחיזוק הקשר בין העם היהודי למדינת ישראל.

לאומיות אתנית /לאומיות פוליטית

<u>התבונן בדגלים הבאים:</u>

דגל צרפת:

שלושת צבעי הדגל מתייחסים בהתאמה לשלושת העקרונות של המהפכה הצרפתית. הכחול מתייחס לחירות, הלבן לשוויון, והאדום לאחווה. הדגל הופיע לראשונה במהלך המהפכה הצרפתית, ואומץ באופן רשמי על ידי האספה הלאומית ב-15 בפברואר,1794

מהו סוג הלאומיות בצרפת על סמך דגלה

- לאומיות אתנית-תרבותית
- לאומיות אזרחית(פוליטית)

דגל אפגניסטן

במרכז דגל אפגניסטן ניצבת תמונה של מסגד עם אריג תפילה ומיחרב) גומחה בקיר מסגד)אשר פונה לכיוון מכה) אליו צריכים מוסלמים לפנות בעת התפילה).

מהו סוג הלאומיות באפגניסטן על סמך דגלה

- לאומיות אתנית-תרבותית
- לאומיות אזרחית(פוליטית)

דגל ארצות הברית

דגל ארצות הברית הוא דגל המעוצב בצורת שלושה עשר פסים אופקיים בצבעי אדום ולבן לסירוגין ומלבן כחול בקנטון ובו חמישים כוכבים מחומשים לבנים. חמישים הכוכבים מסמלים את חמישים המדינות המרכיבות את ארצות הברית, ושלושה עשר הפסים מסמלים את שלוש עשרה המושבות המקוריות אשר מרדו נגד הכתר הבריטי ויצרו את המדינות הראשונות של ארצות הברית. כינוייו של הדגל כוללים את השם "הכוכבים והפסים" (Stars and stripes) ו"הדגל זרוע הכוכבים" (Star-spangled banner) כשמו של המנון ארצות הברית.

סמל ארצות הברית, או לפי שמו הרשמי החותם הגדול של ארצות הברית (באנגלית: The Great Seal of the United States), הוא החותם הרשמי לאישור מסמכים המוצאים על ידי הממשלה של ארצות הברית. השם מתאר הן את החותם עצמו והן את סמל המדינה. במרכז החותם ניצב עיטם

לבן-ראש שכנפיו פרוסות לצדדים ומעל ראשו 13 כוכבים. העיטם מחזיק ב-13 חצים המסמלים את המלחמה בכפתו השמאלית, ובענף עץ זית ובו 13 עלים ו-13 זיתים המסמלים את השלום. העיטם מביט לעבר כפתו הימנית - דבר המסמל את העדפת השלום על המלחמה. העיטם מחזיק במקורו את המוטו: "E Pluribus Unum" (בלטינית: "מתוך רבים אחד"). המספר 13 מייצג את שלוש עשרה המושבות הראשונות.

חלקו האחורי של החותם

בחלקו האחורי של החותם ניצבת פירמידה בלתי גמורה בת 13 שכבות. בבסיסה מופיע המספר 1776 - שנת ייסוד ארצות הברית, בספרות לטיניות. במקום בו צריך להיות ראש הפירמידה ניצבת עין ההשגחה. מעל הפירמידה מופיעה הכתובת "Annuit Cœptis" (בלטינית: [ההשגחה העליונה] "הכירה בקיומנו") ותחת הפירמידה ציטוט של ורגיליוס: "Novus Ordo Seclorum" (בלטינית: סדר חדש של הדברים). חלקו האחורי של החותם אינו משמש כחותם בפני עצמו, אך מופיע, לדוגמה, על צדו האחורי של שטר דולר אמריקאי אחד.

מהו סוג הלאומיות בארצות הברית על סמך דגלה והסמל שלה? נמק את תשובתך.

_____

_____

_____

יחידה 7

גישה כלכלית חברתית

ארה"ב: בית חולים בניו ג'רזי דרש 9,000 דולר על חבישת חתך באצבע

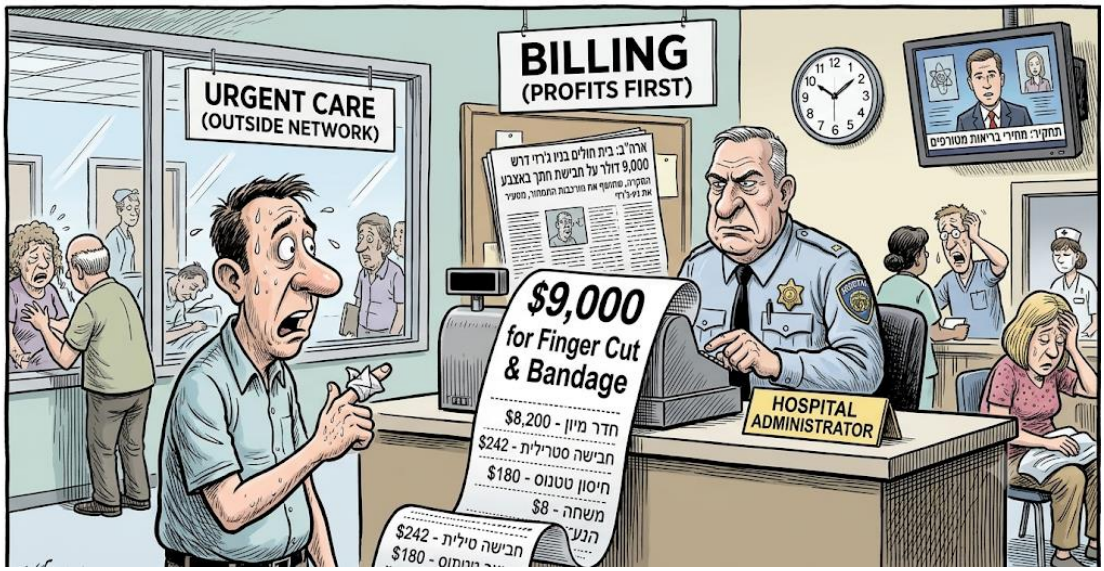
המקרה, שחושף את מורכבות התמחור בין בתיה"ח לחברות הביטוח, מסעיר את ניו-ג'רזי בעקבות תוכנית תחקירים בערוץ טלוויזיה מקומי

מערכת דוקטורס אונלי 09:41 ,14.08.2014

שתפו | לינקדאין | תגובות 4 | שלחו במייל

צרו קשר:
אימייל
פייסבוק

מחירי הטיפול הרפואי בארה"ב שוברים שיאים: בית חולים אמריקאי חייב גבר שטופל בחבישה בשל פציעת חתך באצבעו ב-9,000 דולר.

1. החבישה שעלה תשעת אלפים דולר.

תאר לך שאתה נפצע באצבע, הולך לבית החולים, מקבל חבישה פשוטה ומשחה – וכמה ימים לאחר מכן מגיע חשבון של כמעט 9,000 דולר (כ-33,000 שקלים)! זה בדיוק מה שקרה למורה בארצות הברית. שם, בית החולים פועל כחברה פרטית שמטרתה להרוויח כסף, והממשלה כמעט לא מתערבת במחירים.

כעת, תאר לעצמך שני אנשים שמתווכחים על המקרה הזה:

- **דובר א':** "זה נכון שזה יקר, אבל הממשלה לא צריכה להתערב! כל אדם אחראי לדאוג לעצמו ולבחור מראש ביטוח בריאות מתאים. אם הממשלה תתערב ותקבע מחירים, בתי החולים ירוויחו פחות, האיכות תרד ולא יהיה תמריץ למחשבה חדשנית או לשירות טוב."
- **דובר ב':** "זה חוסר צדק נוראי! בריאות היא לא מוצר בחנות, ואסור להפוך טיפול רפואי לעסק שמרוויח על גב של חולים. תפקיד הממשלה הוא להגן על האזרחים, לממן את מערכת הבריאות מכספי המסים ולדאוג שכל אדם יקבל טיפול – גם אם אין לו כסף."

שאלות למחשבה ודיון:

הבנת העמדות:

- מהי הטיעון המרכזי של דובר א' שמצדיק את חוסר ההתערבות של הממשלה?
- מהי הטיעון המרכזי של דובר ב' שדורש שהממשלה כן תתערב?

חשיבה ביקורתית:

- עם איזה מהדוברים אתה מסכים יותר, ומדוע?
- אילו סכנות עלולות להתרחש אם נזרום רק עם הגישה של דובר א'? ואילו חסרונות עלולים להיות אם נלך רק לפי הגישה של דובר ב'?

2. האם המצב המתואר בכתבה יוצר פערים חברתיים ומפלה בין עשירים לעניים?

3. האם לדעתך טיפול רפואי הוא **זכות יסוד** שהמדינה חייבת לספק ולממן לכל אזרח, או **מוצר/שירות** שאדם אמור לרכוש בכספו בהתאם ליכולתו הכלכלית? נמקו את עמדתכם.

לפניכם היגדים:

א. הביעו את דעתכם על ההיגדים (לא מסכים, לא יודע, מסכים).

ב. אם הנכם חושבים שהמדינה צריכה להתערב בנושא ההיגד סמנו √ תחת 'המדינה חייבת', אם הנכם חושבים שאסור למדינה להתערב בנושא ההיגד סמנו √ תחת 'אסור למדינה'.

שם + זיהוי	ההיגד	לא מסכים	לא יודע	מסכים	המדינה חייבת	אסור למדינה
דוד, סטודנט	המדינה חייבת לסבסד יותר לימודים אקדמיים					
יפה, מנהלת חנות	אוף, כמה מיסים, עובדים קשה, מעט לקוחות והמדינה לוקחת כל כך הרבה					
שלמה, אביו חולה סיעודי	המדינה חייבת לסבסד לאבא שלי תרופות ועובד סיעודי, לבד אני קורס					
רות, מנהלת בית ספר	אין לי מספיק תקציב לטיולים ממשרד החינוך, חייבים לגבות כסף מההורים					
חזי, מאמן ספורט אישי	אני עובד עצמאי ומדווח על כל הכנסותיי כנדרש, מדוע מס הכנסה בודק אותי?					
תהילה, עו"ס	אני עובדת כל כך קשה ומרויחה כל כך קצת, אני רוצה אפשרות שביטוח בריאות וביטוח לאומי ירדו מהמשכורת לבחירתי.					
שמואל, עובד בביטוח לאומי	אני אוהב את עבודתי, עוזר לכל מי שאני יכול עד המקסימום שאני יכול					
שושנה, רופאה	לצערי ישנם תרופות מעולות שאינן בסל הבריאות, יש לי חולים שאין להם כסף לזה					
אורי, שמניסט	אני עובד בפיצרייה ומרויח שכר מינימום, מזל שהעלו אותו לאחרונה, שיעורי הנהיגה ממש יקרים					
זהבה, אם לשישה	חשוב לי שילדי יאכלו הרבה פירות וירקות, לכן אני הולכת לסופר הכי זול באזור					
צדוק, סופר סתם	אני עובד בבית, אין לי זמן לצאת לקניות, קונה המון באינטרנט, יותר זול מבחנויות.					
שיר, ילדה בכיתה ד'	למה סוכריה על מקל במכולת 2 ₪? זה מאוד יקר בשבילי					
דביר, טכנאי מזגנים	למה אני משלם 17% מע"מ על מוצרים? זה המון כסף ומייקר את השירות שלי.					
רחל, אם לתינוק	אני ממש רוצה לצאת לעבוד. לשים את התינוק במעון זה נורא יקר, אני מוכרחה לקבל זכאות להנחה מהמדינה					
שמעון, מוכר רכבים חדשים	הרכבים בארץ יקרים בהרבה מאותם רכבים בחו"ל, חובה להוריד את שיעור המס על הרכבים.					

ריקי, פעילה חברתית	יש לכפות שכל מבנה ציבורי יונגש לנכים, אי אפשר שימשיכו לסבול כל כך.					
צוריאל, בונה בית כנסת	הגשנו תכנית לבניין ללא הנגשה לנכים, מחייבים אותנו לשנות, בבת אחת נוספו עוד 50,000 ₪ להוצאות. מאיפה נשיג את זה?					
איציק, פועל במפעל	כל העובדים מתאגדים בדרישה להעלאה במשכורת, ככה המנהל יהיה חייב להסכים					
דבורה, אשת מכירות	מאז ששוק התקשורת נפתח לתחרות חשבון הסלולר שלי צנח בבת אחת ב-200 ₪					
זוהר, מנהל בית חרושת	אני נאלץ לסגור את בית החרושת, הוא בקושי רווחי וכעת העובדים התאגדו בדרישה להעלאה במשכורת.					
עדי, סוכנת נסיעות	מדהים, הטיסות נפתחו לתחרות והמחירים צנחו בטירוף, אני מוצפת בבקשות מלקוחות					
חיים, תושב תל אביב	איזה יופי שהחינוך בארץ חינם, אני משלם רק על התוספות – טיולים וחוגים.					
דוד, חסיד בעלז	אני שולח את ילדי רק לת״ת בעלז שלא מוכר על ידי המדינה ועולה לי המון, חבר שלי, יונתן שולח את בניו לביה״ס של הציונים דתיים, הוא גם משלם עליהם אבל יותר ממני.					
מיכאל, מהנדס בח׳ חשמל	אני כבר 3 שנים עובד במסגרת עובדי קבלן, כבר כמעט לא מקבלים עובדים לקביעות, למרות שאני חרוץ עתידי הכלכלי לא בטוח					
צבי, ראש עיר	הבטחתי בבחירות להוריד את הארנונה וקיימתי, עכשיו חסר לי כסף בשביל פרויקטים שהעיר צריכה.					
ג׳ורג׳, חולה, אזרח ארה״ב	אם אני טס לישראל שוכן במלון ועושה ניתוח שם זה יותר זול ב-10,000$ מניתוח פה בגלל ביטוח בריאות ממשלתי					
ולדימיר, אזרח רוסיה	המדינה שלי שולטת על בתי החרושת לכן היא חזקה מאוד					
יוהאן, אזרח שוודי	אצלנו אין כמעט מיסים, החשמל בחינם והחיטה ממש זולה					
מישל, אזרחית ארה״ב	כמעט 100% מהמשכורת נכנסת לי ישר לחשבון, יש לי ים כסף לבזבוזים, אבל אין לי מושג ממה אחיה כאשר אהיה זקנה					
סטיב, הומלס בבריטניה	אין לי שום סיכוי להשיג בית בכוחות עצמי, מעט הכנסותיי יוצאות על תרופות ואוכל. הלוואי שהמדינה תדאג לי ולחברי					

גישה כלכלית חברתית

תפיסת עולם המגדירה כמה המדינה צריכה להתערב בחיי הכלכלה ובחברה , וכיצד עליה לחלק את המשאבים שלה בין האזרחים.

הגישה עונה על השאלה המרכזית: מהי אחריות המדינה כלפי רווחת? האם לדאוג לכולם לשוויון ולרשת ביטחון סוציאלית , או לאפשר שוק חופשי ותחרות תוך מינימום התערבות ממשלתית.

הגישה הסוציאל דמוקרטית	**הגישה הליברלית**
המדינה **מעורבת** בתחום החברתי-כלכלי **במידה רבה**. מחויבות ליצור רשת ביטחון סוציאלי רחבה ולהבטיח קיום בסיסי בכבוד לכל אדם. כגון: גביית מיסים מהאזרחים שמרוויחים הרבה כסף על מנת לקדם ולדאוג לאוכלוסיות חלשות. **סבסוד שירותים , הענקת שירותים חברתיים , חקיקה חברתית ,הלאמה** (העברת נכס ,חברה או משאב מבעלות פרטית לבעלות ושליטת המדינה)	**מעורבות** המדינה בתחום החברתי-כלכלי היא **מינימלית** עידוד כלכלת שוק ותחרות שיפור מצבו הכלכלי של הפרט יעשה ע"י הפרט עצמו ולא ע"י התערבות המדינה. כגון: **הפרטה** (העברת נכס ,חברה או שירות שבבעלות המדינה לידיים ובעלות פרטיות) **קיצוץ תקציבים** **צמצום קצבאות.** המדינה **יכולה להתערב** בענייניו הכלכליים חברתיים של הפרט **במידה מינימאלית** ,**רק במקום שההתערבות חיונית לתפקודה של המסגרת המדינית** [גביית מיסים לצורכי ביטחון]
אנשים צריכים לחיות ברמת חיים סבירה ולכן המדינה תעניק שירותים **חברתיים** – **כלכליים רבים ומגוונים.**	מקנה זכויות טבעיות **ושירותים חברתיים בסיסיים ביותר.**
המדינה והחברה מחויבים לכל אזרח ואזרח החי במדינה – **התמקדות בחברה** – לחברה יש אחריות כלפי האינדיבידואל (הפרט).	קודם כל האינדיבידואל- **התמקדות בפרט ,** האדם הפרטי עומד בראש ורק לאחר מכן נעזור לאנשים אחרים.
דגש על הזכות ל**שוויון** כלכלי חברתי.	מדגישה את ה**חירות** כלכלית חברתית יש תחרות חופשית בתחום הכלכלי חברתי.
המטרה: צמצום פערים על מנת למנוע אדישות פוליטית. במקרה הצורך הפרט החלש יכול להישען על **סיוע חברתי-כלכלי** מהמדינה.	**המטרה:** מימוש עצמי -**האדם אחראי לעצמו**. דגש על **יוזמה פרטית ותחרות**. דוגלת בפעילות במסגרת **שוק חופשי**

תמיכה במיסוי גבוה על העשירונים העליונים.	**תמיכה בצמצום המיסוי למינימום.**
דוגמא: • יום לימודים ארוך חינם רק לתלמידים בעיירות הפיתוח ולא לכל התלמידים במטרה לצמצם את הפערים בהישגים בחינוך. • קביעת שכר לימוד מדורג בהתאם להכנסה של ההורים.	**דוגמא:** מאפשר לכל הורה בחירת בית ספר הטוב ביותר עבור ילדיו, כדי לפתח ולממש את כישוריו, ללא קשר למקום מגוריו.

תרגול:

1. כתוב ליד כל היגד באיזה גישה כלכלית חברתית מדובר:

גישה ליברלית / גישה סוציאל דמוקרטית

1. המוסד לביטוח לאומי.
2. הלאמה (העברת נכס, חברה או משאב מבעלות פרטית לבעלות ושליטת המדינה).
3. ארגוני עובדים.
4. תחרות חופשית.
5. הפרטה (העברת נכס, חברה או שירות שבבעלות המדינה לידיים ובעלות פרטיות).

6. לקצץ בתקציבי הרווחה ולצמצם את קצבאות הביטוח הלאומי לנכים , לאימהות חד-הוריות.
7. יש המון ערוצי תקשורת במטרה ליצור תחרות חופשית ביניהם.
8. בכל חודש תעביר המדינה לחשבון החיסכון של כל ילד סכום קבוע עד שימלאו לו שמונה עשרה שנה.
9. משרד האוצר ומשרד השיכון יזמו תכנית בשם" מחיר למשתכן ."מטרת התוכנית להקל על משפחות צעירות לקנות דירה חדשה ראשונה ,יהיו זכאים לרכוש דירה חדשה מקבלן בהנחה של 200,000 ש"ח.
10. על פי תלוש השכר של ההורים יקבע תשלום על המזון שיקבלו ילדיהם בצהרונים בבית הספר ולכן יהיו הורים שישלמו רק חצי שקל לארוחה במקום את מלוא הסכום.

2. כתוב בטבלה את ההיגד המתאים לגישה הכלכלית חברתית, העזר במחסן המילים.

גישה ליברלית	**גישה סוציאל דמוקרטית**

3. קרא את האירועים שלפניך והשב על השאלות:

"כאן" הוא תאגיד השידור הציבורי, ובו מופקים תכנים וסדרות רבות ומקוריות. המדינה מעניקה לו תקציב של מאות מיליוני שקלים. לפני כמה חודשים הצהיר שר התקשורת כי יש בכוונתו להפריט את התאגיד (העברת התאגיד שבבעלות המדינה לבעלות פרטיות).

לדבריו, אין מקום לקיומו של גוף תקשורת הממומן על ידי המדינה, וצריך לאפשר את פתיחת השוק לתחרות גם לערוצי תקשורת נוספים.

ציין את הגישה הכלכלית-חברתית שבה דוגל שר התקשורת.

_____

_____

_____

צטט משפט מהקטע שמבטא כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בהצהרתו של שר התקשורת.

_____

_____

_____

משרד החינוך החליט על הפעלת תכנית חדשה לפיה יושקעו מיליוני שקלים בבתי ספר בפריפריה. ההשקעה הכספית מיועדת להקמת מעבדות מחשבים משוכללות ולהוספת מגמות לימוד. מטרת התוכנית היא לאפשר לבוגרי בתי ספר רבים יותר להתקבל ללא קושי למוסדות להשכלה גבוהה. הכוונה היא שהבוגרים המשכילים יחזרו לאחר סיום לימודיהם לישובים בפריפריה, וישתלבו במקצועות מובילים שנדרשים במשק הישראלי. כך יתאפשר פיתוח כלכלי ותעסוקתי של האזור, לתועלת כלל האוכלוסייה.

ציין את הגישה החברתית-כלכלית שמשתקפת בחלטה של משרד החינוך

_____

_____

_____

באיזו גישה כלכלית-חברתית לדעתך מושג הדגש הנכון ביותר עבור החברה בישראל הגישה הליברלית שמקדמת חופש כלכלי ויוזמה פרטית, או הגישה הסוציאל-דמוקרטית שמקדמת שוויון ורשת ביטחון חברתית? מדוע?

לכל גישה כלכלית יש יתרונות ומחירים. איזה "מחיר" חברתי או כלכלי אתה מוכן לקבל בכל אחת מהגישות, ואיזה מחיר נראה לך בלתי מוצדק?

יחידה 8

רשויות השלטון

שלטון

הגוף המנהל את ענייני המדינה. בעל סמכות לכפות את מרותו על השטח ועל האוכלוסייה באמצעות חקיקה, קביעת מדיניות, ביצוע ושיפוט.

ישנם 3 רשויות שלטון

כל אחת מרשויות השלטון ממלאת את **התפקיד** הראשי שהוטל עליה.

	רשות מחוקקת	רשות מבצעת	רשות שופטת
שם נוסף	*בית הנבחרים *פרלמנט *כנסת	ממשלה	בית משפט
תפקידים	*ייצוגיות - מייצגת את ריבונות האזרחים ואת העמדות השונות בחברה *כינון ממשלה- מכוננת את הממשלה ומוסמכת להצביע אי אמון בממשלה *ביקורת ופיקוח על עבודת הממשלה- ע"י אופוזיציה, אישור תקציב והצבעת אי אמון *חקיקה- תפקידה העיקרי הוא חקיקת חוקים *רשות מכוננת תפקידה לכתוב את החוקה *בוחרת בעלי תפקידם :נשיא המדינה, מבקר המדינה	☒ אחראית על **קביעת מדיניות וייושמה בכל תחומי החיים במדינה** ☒ סמכות שיורית של הממשלה ☒ עוסקת **בחקיקת משנה.** ☒ קובעת **תקנות לשעת חירום**	• **מכריעה בסכסוכים** בין האזרחים לבין עצמן ובינם לבין רשויות השלטון • בודקת האם **פעולותיהם של האזרחים ושל הרשויות נעשות בהתאם לחוק** (היא המוסמכת לפרש את החוק) • **מפקחת על חוקיות הפעולות של הרשות המבצעת** • בהתאם לפסיקת בית המשפט בסמכותו **לפקח על הרשות המחוקקת** על ידי ביקורת שיפוטית בהתאם לחוקי היסוד

<u>תפקידי הרשות המחוקקת - כנסת:</u>

1. הכנסת היא בית הנבחרים (הפרלמנט) של מדינת ישראל, **ובה מיוצג מגוון הדעות הקיים במדינה באמצעות נציגי העם הנבחרים**, נציגים אלו מיצגים דעות של מפלגות שונות.
2. **חקיקת חוקים** על פיהם ינהגו האזרחים ורשויות השלטון. הכנסת מחוקקת **חקיקה ראשית**. בה היא קובעת הוראות חוק כלליות. החוקים קובעים את דרכי ההתנהגות, את סדרי השלטון.
   גם האזרחים וגם אנשי השלטון כפופים באותה מידה לחוק.
3. **ביקורת ופיקוח על עבודת הממשלה**
4. הכנסת מכוננת את הממשלה בעיקר לאחר הבחירות (הכנסת מקימה ומאשרת את הממשלה.) ומוסמכת להצביע אי אמון בממשלה (הכנסת יכולה להדיח (להחליף) את הממשלה.)
5. **בוחרת** בעלי תפקידם: נשיא המדינה, מבקר המדינה.

<u>הרשות המבצעת – הממשלה:</u> תפקידה העיקרי הוא **קביעת מדיניות ויישומה.**

כלומר: קבלת החלטות והתווית קווי פעולה בתחומים שונים הנמצאים באחריות משרדי הממשלה.

<u>תפקיד **הרשות השופטת:**</u> מכריעה בסכסוכים בין האזרחים לבין עצמם ובינם לבין רשויות השלטון.

פעילות 1: "מי מחליט במדינה?"

המצב:

בעקבות עלייה במקרי **בריונות ואלימות ברשת**, עולה הצעה לחוק חדש שיטיל אחריות על מי שמפיץ תכנים פוגעניים ומאיימים ברשת.

חלקו את הכיתה ל-3 קבוצות/זוגות:

קבוצה 1 – הכנסת

אתם חברי הכנסת.

- האם אתם בעד החוק?
- מה לדעתכם צריך להיות אסור?
- איזה עונש צריך לקבוע למי שמפר את החוק?
- כיצד תוודאו שהחוק לא יפגע בחופש הביטוי?

קבוצה 2 – הממשלה

החוק אושר. עכשיו צריך **לבצע אותו**.

- מי יהיה אחראי לאכיפת החוק?
- כיצד המדינה תטפל בתלונות?
- אילו פעולות תעשו כדי למנוע אלימות ברשת?
- כיצד תסבירו לציבור את החוק?

קבוצה 3 – הרשות השופטת

מגיע לבית המשפט נער שטוען שהעונש שקיבל בעקבות פרסום ברשת אינו מוצדק.

- האם החוק חל במקרה הזה?
- האם העונש מוצדק?
- האם יש להתחשב בנסיבות?
- כיצד תחליטו אם זכויותיו של הנער נפגעו?

שאלת חשיבה לסיום

מדוע לא מספיק שרשות אחת תעשה את כל הדברים – תחוקק את החוק, תבצע אותו וגם תשפוט את מי שמפר אותו?

התלמידים משלימים:

"הפרדת הרשויות חשובה משום ש..."

במדינה דמוקרטית דמיונית בשם **"דמוקרטיה"**, החליטה הכנסת לשנות את הדרך שבה ממנים שופטים.

עד עכשיו, מינוי שופטים נעשה באמצעות ועדה שבה היו נציגים של כמה גורמים, ובהם נציגים של הרשות השופטת, הכנסת והממשלה.

כעת הציעה הכנסת חוק חדש:

"החל מהשנה הבאה, הכנסת תהיה רשאית לבחור בעצמה את כל השופטים בבית המשפט העליון."

חברי הכנסת שתומכים בחוק טוענים:

"אנחנו נבחרנו על ידי הציבור. לכן הציבור צריך להשפיע על בחירת השופטים. כך המערכת תהיה דמוקרטית יותר."

לעומתם, מתנגדי החוק טוענים:

"אם הכנסת תבחר את השופטים, עלול להיווצר מצב שבו השופטים יהיו תלויים בפוליטיקאים. הרי בית המשפט אמור להיות מסוגל לבקר את פעולות הכנסת והממשלה."

הוויכוח מגיע לכיתה.

שאלות לדיון

שלב א' – הבנת המצב

1. מה החליטה הכנסת לשנות?
2. איזו רשות שלטונית מקבלת במקרה הזה כוח נוסף?
3. איזו רשות עלולה להיות מושפעת מההחלטה?
4. מדוע לדעתכם חשוב שלבית המשפט תהיה עצמאות?

שלב ב' – חשיבה ביקורתית

5. האם לדעתכם זה הגיוני שהכנסת, שנבחרה על ידי הציבור, תהיה מעורבת בבחירת שופטים? מדוע?
6. מה עלול לקרות אם הפוליטיקאים יקבלו שליטה כמעט מלאה על מינוי השופטים?
7. מצד שני, מה עלול לקרות אם לשופטים יהיה כוח רב מאוד ואף אחד לא יוכל לבקר את החלטותיהם?
8. האם לדעתכם רשות אחת צריכה להיות מסוגלת לקבל החלטות בלי שהרשויות האחרות יוכלו להשפיע או לפקח עליה? הסבירו.
9. מהו האינטרס של הציבור במקרה הזה?

10. איזה פתרון יכול לאפשר גם **מעורבות של נבחרי הציבור** וגם **שמירה על עצמאות בית המשפט**?

שלב ג' – שאלת העומק

דמיינו שמחר הממשלה מקבלת החלטה שפוגעת בזכויות של קבוצת אזרחים.

אם השופטים מונו כולם על ידי הממשלה והכנסת:

- האם לדעתכם יהיה להם קל יותר לפסוק נגד הממשלה?
- האם עלול להיות להם קשה יותר?
- מדוע?

פעילות 2: מי צריך למנות את השופטים?

במדינה דמוקרטית דמיונית בשם "**דמוקרטיה**" החליטה הכנסת לשנות את הדרך שבה ממנים שופטים.

עד עכשיו, מינוי שופטים נעשה באמצעות ועדה שבה היו נציגים של כמה גורמים, ובהם נציגים של הרשות השופטת, הכנסת והממשלה.

כעת הציעה הכנסת חוק חדש:

"החל מהשנה הבאה, הכנסת תהיה רשאית לבחור בעצמה את כל השופטים בבית המשפט העליון."

חברי הכנסת שתומכים בחוק טוענים:

"אנחנו נבחרנו על ידי הציבור. לכן הציבור צריך להשפיע על בחירת השופטים. כך המערכת תהיה דמוקרטית יותר."

לעומתם, מתנגדי החוק טוענים:

"אם הכנסת תבחר את השופטים, עלול להיווצר מצב שבו השופטים יהיו תלויים בפוליטיקאים. הרי בית המשפט אמור להיות מסוגל לבקר את פעולות הכנסת והממשלה."

הוויכוח מגיע לכיתה.

שאלות לדיון

שלב א' – הבנת המצב

1. מה החליטה הכנסת לשנות?
2. איזו רשות שלטונית מקבלת במקרה הזה כוח נוסף?
3. איזו רשות עלולה להיות מושפעת מההחלטה?
4. מדוע לדעתכם חשוב שלבית המשפט תהיה עצמאות?

שלב ב' – חשיבה ביקורתית

5. האם לדעתכם זה הגיוני שהכנסת, שנבחרה על ידי הציבור, תהיה מעורבת בבחירת שופטים? מדוע?
6. מה עלול לקרות אם הפוליטיקאים יקבלו שליטה כמעט מלאה על מינוי השופטים?
7. מצד שני, מה עלול לקרות אם לשופטים יהיה כוח רב מאוד ואף אחד לא יוכל לבקר את החלטותיהם?
8. האם לדעתכם רשות אחת צריכה להיות מסוגלת לקבל החלטות בלי שהרשויות האחרות יוכלו להשפיע או לפקח עליה? הסבירו.
9. מהו האינטרס של הציבור במקרה הזה?
10. איזה פתרון יכול לאפשר גם **מעורבות של נבחרי הציבור** וגם **שמירה על עצמאות בית המשפט**?

שלב ג' – שאלת העומק

דמיינו שמחר הממשלה מקבלת החלטה שפוגעת בזכויות של קבוצת אזרחים.

אם השופטים מונו כולם על ידי הממשלה והכנסת:

- האם לדעתכם יהיה להם קל יותר לפסוק נגד הממשלה?
- האם עלול להיות להם קשה יותר?
- מדוע?

חלקו את הכיתה לשלוש קבוצות:

קבוצה 1 – הכנסת:
אתם תומכים בחוק. הסבירו מדוע הציבור ונבחריו צריכים להיות מעורבים במינוי שופטים.

קבוצה 2 – הרשות השופטת:
אתם מתנגדים לחוק. הסבירו מדוע חשוב לשמור על עצמאות השופטים.

קבוצה 3 – הציבור:
אתם צריכים להחליט איזה מנגנון מינוי עדיף. עליכם להציע פתרון שמאזן בין שני הצדדים.

לכל קבוצה יש 5 דקות להכנת הטיעונים.

לאחר מכן כל קבוצה מציגה את עמדתה.

שאלת סיכום לכיתה

מה לדעתכם חשוב יותר: לתת לנבחרי הציבור כוח לבחור שופטים, או להבטיח שהשופטים יהיו עצמאיים מהפוליטיקאים?

האם אפשר להשיג **גם וגם**?

הרשות השופטת

<u>המשפט הפלילי</u>

תחום במשפט הכולל חוקים העוסקים בהבטחת שלום הציבור ובטחונו.

במשפט הפלילי המדינה ולא אדם פרטי או גוף פרטי, תובעת אדם או גוף .

הבסיס להגשת התביעה היא חקירת משטרה המתקיימת קודם לכן בנושא. המשטרה מעבירה לפרקליטות המדינה את הראיות שאספה בחקירה והפרקליטות מחליטה האם לתבוע את אותו אדם על אותה עבירה.

עבירה, היא מעשה מנוגד לחוק שצפוי לעונש. עבירות פליליות הן לדוגמא: רצח, שוד, גניבה, תקיפה ועוד.

<u>המשפט האזרחי</u>

תחום במשפט העוסק בסכסוכים בין אדם לחברו או בין גופים, חברות ומוסדות שונים.

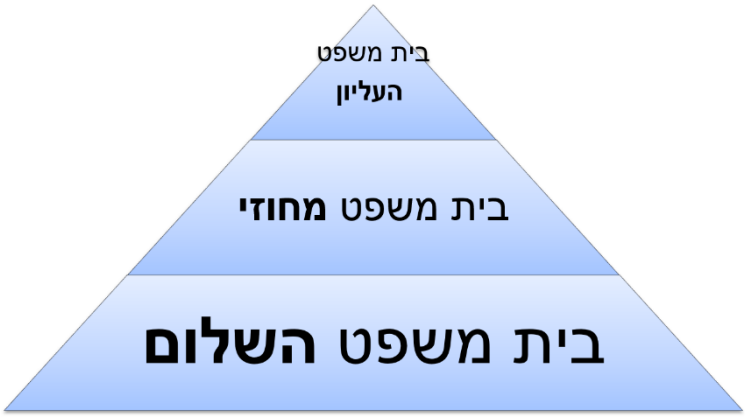
בדרך כלל משפטים אזרחיים עוסקים באי קיום חוזים, בתביעות לפיצויים, בסכסוך בענייני רכוש, בתביעות כספיות.

בית המשפט שומע את טענות הצדדים, לעתים הוא מציע לצדדים להגיע לפשרה ביניהם לפני שיפסוק, ואם לא הגיעו לפשרה יפסוק בית המשפט. החלטת בית המשפט אינה על עונש אלא על קיום חוזה, החזרת חוב או תשלום פיצויים.

דוגמאות לתביעות אזרחיות: אדם ששכר דירה אך לא שילם שכר דירה וחשבונות לבעל הבית וגרם לו לחובות (בעל הבית יתבע אותו על אי קיום חוזה), בעל מסעדה שלא שילם חשבונות ארנונה לעירייה נתבע על ידיה בתביעה אזרחית.

<u>מבנה מערכת המשפט</u>

בתי המשפט הכלליים נחלקים לשלוש עֲרָכָאוֹת (=דרגות) של משפט.

תרגול:

1.לפניכם מספר מקרים שנידונו בבתי המשפט. עליכם לקבוע האם הם שייכים לתחום המשפט הפלילי או המשפט האזרחי

סמנו בעיגול את האפשרות הנכונה:

1. תושב תל אביב, שפוטר ממקום עבודתו, נתפס כשהוא נכנס למקום העבודה בלילה, ללא רשות. בחקירתו טען כי בא לאסוף חפצים שהיו שלו.

משפט פלילי/משפט אזרחי

2. אופה (קונדיטור) המייצר עוגות ומנות אחרונות, סיפק סחורה לאחת ממסעדות היוקרה בהרצלייה. בחודש ינואר הזמינה המסעדה כ 1000- עוגות ומנות אחרונות, אך לא שילמה לספק (לאופה) תמורתן.

משפט פלילי/משפט אזרחי

3. אדם שכר נכס (אולם) באזור בילויים נחשק, על מנת להקים בו מועדון ריקודים. בחוזה עליו חתם התחייב לא לבנות בנכס אותו שכר. בניגוד לחוזה, בנה במועדון מספר מחיצות שחילקו אותו לכמה חדרים.

משפט פלילי/משפט אזרחי

4. אישה המצויה בהליכי גירושין מבעלה, תובעת 50% מערך מפעל משגשג לנעליים, אותו ניהלו ביחד.

משפט פלילי/משפט אזרחי

5. ילד עבר במעבר חצייה מואר ברחוב בתל אביב. רכב פרטי מסוג מאזדה שחורה שהגיח במהירות גבוהה, לא ציית לאור האדום ברמזור, פגע בדני בעוצמה והטיח אותו אל הכביש. נהג הרכב לא עצר להושיט עזרה, כיבה את אורות הרכב ונמלט במהירות מהמקום. דני נפצע עם שברים ברגלו .

משפט פלילי/משפט אזרחי

6. אדם בן 30 הקים אתרי אינטרנט מזויפים שנראו בדיוק כמו דפי התחברות של בנקים גדולים בישראל. הוא שלח מאות אלפי מסרונים (SMS) מפתים לאזרחים, וגרם להם להזין את פרטי כרטיסי האשראי וקודי הגישה שלהם. באמצעות הפרטים הללו, הוא משך מחשבונם סכומי כסף רבים.

משפט פלילי/משפט אזרחי

7. קבלן בנייה ראשי ומהנדס אתר פיקחו על הקמת בניין מגורים חדש. כדי לחסוך בעלויות, הקבלן הורה להשתמש בכמויות בטון ופלדה פחותות מהנדרש בתוכניות ההנדסיות המקוריות, והמהנדס חתם על אישור תקינות מבלי לבדוק את היסודות בפועל. שנתיים לאחר אכלוס הבניין, מרפסת בקומה הרביעית קרסה ופגעה באנשים שהיו בקרבתה.

משפט פלילי/משפט אזרחי

8. מטופלת הגיעה למרפאת שיניים פרטית לצורך השתלת שיניים מורכבת. במהלך הטיפול, רופא השיניים פגע בעצב בלסת התחתונה שלה. כתוצאה מכך, המטופלת נותרה עם אובדן תחושה קבוע, כאבים כרוניים וקושי בדיבור. היא הגישה תביעת נזיקין גד הרופא והמרפאה.

משפט פלילי/משפט אזרחי

9. לקוח שהיה לא מרוצה משירות שקיבל במוסך רכב, פרסם פוסט בקבוצת פייסבוק מקומית גדולה (עם מעל 50,000 חברים). בפוסט הוא כינה את בעל המוסך "נוכל", "רמאי" ו"גנב שמחליף חלקים מקוריים בחלקים משומשים", ללא כל הוכחה. בעל המוסך תבע את הלקוח אזרחית בגין פגיעה בשמו הטוב ובפרנסתו.

משפט פלילי/משפט אזרחי

10. מעצבת אופנה עצמאית פיתחה דפוס ייחודי של פרחים עבור שמלות קיץ ומכרה אותן בחנות הבוטיק שלה. כעבור מספר חודשים, היא גילתה שרשת אופנה ארצית גדולה החלה לייצר ולמכור שמלות עם דפוס זהה לחלוטין, במחיר זול משמעותית

משפט פלילי/משפט אזרחי

תרגול רשויות השלטון

הקיפו בעיגול את התשובה הנכונה.

1. במדינה דמוקרטית:

א. השלטון מרוכז כולו בידיו של ראש הממשלה.
ב. המלך הוא השליט העליון במדינה והשלטון עובר בירושה.
ג. השלטון מחולק בין הרשויות ולכל רשות תפקיד משלו.
ד. ראש הממשלה שולט במדינה ואי אפשר להתנגד לו.

2. בישראל קיימת הפרדת רשויות, מהן רשויות השלטון?

א. המבצעת, המחוקקת, השופטת.
ב. הדתית, המבצעת, השופטת, העובדת.

ג. המבצעת, הממשלה, הכנסת.
ד. המחנכת, השופטת, המבצעת.

3. הרשות המחוקקת בישראל היא:

א. הממשלה
ב. הכנסת
ג. בית כנסת
ד. בית משפט

4. מליאת הכנסת מורכבת מ:

א. 100 חברי כנסת.
ב. 120 חברי כנסת.
ג. 160 חברי כנסת.
ד. 65 חברי כנסת.

5. חברי הכנסת הם נבחרי הציבור, ותפקידם המרכזי לייצג את האינטרסים ואת רצון הבוחרים, וזהו ביטוי לעקרון :

א. עקרון שלטון החוק.
ב. עקרון הגבלת השלטון.
ג. עקרון שלטון העם.
ד. עקרון הכרעת הרוב..

6. הכנסת שומרת על ביצוע החוקים במדינה. נכון /לא נכון

7. הרשות המבצעת בישראל היא:

א. הממשלה
ב. הכנסת
ג. משטרה
ד. בית משפט

8. ממשלה מחוקקת את חוקי המדינה. נכון/לא נכון

9. הכנסת מבקרת את פעולות הממשלה. נכון/לא נכון

10. **תפקיד הרשות השופטת** :

1. להגן על האזרח מאנשים שעוברים על חוק.

2. לקבל החלטות ולבצע אותן.
3. להכריע בסכסוכים
4. ניהול ענייני הפנים והחוץ של המדינה

11. תפקיד הממשלה הוא:

א. לחוקק חוקים.
ב. לקבל החלטות ולבצע אותן.
ג. לשפוט בין אדם לחברו.
ד. ללמד את האזרחים להתבטא

איזו מבין שלוש הרשויות נתפסת בעיניך כמשפיעה ביותר על החיים היומיומיים שלך כאזרח?
מדוע?

יחידה 9

הרקע ההיסטורי להקמת המדינה

מגילת העצמאות

הרקע ההיסטורי להקמת המדינה:

<u>הצהרת בלפור</u>

הצהרת בלפור (1917):

מכתב ששלח שר החוץ הבריטי בלפור ללורד רוטשילד, כדי שיעבירו להסתדרות הציונית.
.. "ממשלת הוד מלכותו מביטה בעין יפה על ייסודו של בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל...בתנאי ברור, שלא ייעשה דבר העלול לפגוע בזכויות האזרחיות והדתיות של עדות לא יהודיות בארץ ישראל"... .

הלורד בלפור וההצהרה בכתב ידו
©ויקיפדיה העברית

**"הצהרת בלפור" ביטאה את יחסה החיובי
של בריטניה להקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל,
והחלטת חבר הלאומים הטילה על בריטניה את האחריות לביצועה
של "הצהרת בלפור".**

הצהרת בלפור מהווה לגיטימציה/ הכרה בקיום בית לאומי לעם היהודי מן ההצהרה אל ההלכה למעשה:

כתב המנדט מעניק תוקף משפטי בינלאומי ומחייב להצהרת בלפור, והופך את ההכרה הרעיונית בבית לאומי לעם היהודי לתוכנית עבודה מעשית של חבר הלאומים בארץ ישראל.

קראו את כותרות העיתונים וכתבו מה אתם למדים מכותרות אלה:

איזה מאורע היסטורי חשוב התרחש בתאריך29/11/1948

כתבו 3 עובדות חשובות שאתם למדים מכותרות העיתונים

כ״ט בנובמבר - תאריך לועזי בלבוש עברי

ביום י״ז בכסלו תש״ח, 29 בנובמבר 1947, אישר האו״ם את תוכנית החלוקה של ארץ ישראל, וכך נסללה הדרך להקמת מדינת ישראל.

יום זה ידוע בשם כ״ט בנובמבר, שהוא שם משונה למדי:

אנו רגילים לציין תאריך עברי באותיות (למשל: ה׳ באייר, י״א באדר)

ותאריך לועזי בסְפָרוֹת (למשל: 1 באפריל, 4 ביולי), ואילו כאן משמשות אותיות לציון תאריך לועזי.

השילוב המיוחד של הלועזי עם העברי מצביע על חשיבותו ההיסטורית של האירוע כבעל חשיבות רבה לעם היהודי והקשר לאומות העולם.

זו ככל הנראה הסיבה למבנה המיוחד שלהם: מצד אחד התאריך הוא על פי לוח השנה הכללי ויש בו הבעת כבוד לאומות העולם על חלקן במאורע. מצד שני השימוש באותיות עבריות נותן לתאריך נופך חגיגי ומלמד על זיקתו ההדוקה לעם היהודי.

החלטה 181 של האו"ם
תוכנית החלוקה מיום כ"ט בנובמבר 1947

הבריטים נתקלים בקשיים בסכסוך בין ערבים ליהודים
המצב הביטחוני בארץ ישראל הלך והחמיר והם אינם מצליחים למצוא פתרון.
ולכן בשנת 1947 החליטה בריטניה להעביר את שאלת ארץ ישראל לטיפול האו"ם .

עצרת האו"ם החליטה על חלוקת ארץ ישראל והקמת שתי מדינות: יהודית וערבית.
ירושלים תוכרז שטח בינלאומי.

ההנהגה היהודית הסכימה להחלטת עצרת האו"ם אך הערבים התנגדו לה, ופתחו ביום שלמחרת בפעולות איבה. כך החל השלב הראשון של מלחמת העצמאות.

תוכנית החלוקה 1947 © ויקיפדיה העברית

54 מילים ששינו את ההיסטוריה: הדרמה שמאחורי הקמת המדינה

מאת: כתבנו לענייני היסטוריה

תארו לעצמכם את התרחיש הבא :
שתי המעצמות הגדולות בתבל) ארה״ב ובריה״ם (מעניקות לכם אור ירוק להקים מדינה ,אבל כל השכנים שלכם מודיעים שאם תעשו את זה , מחר בבוקר נפתחת מלחמת חורמה .מפקדי הצבא שלכם מעריכים את סיכויי ההישרדות שלכם כ 50%-בלבד ,ושר החוץ האמריקאי מזהיר אתכם מפורשות״ :*אל תכריזו ,זו התאבדות.״*
מה הייתם עושים?
זה בדיוק המבוי הסתום והדרמטי שבו עמדה הנהגת הישוב היהודי בארץ ישראל באמצע מאי 1948.

הספירה לאחור :מרגע ההחלטה ועד לשעה ארבע אחה״ס

מאז החלטת האו״ם ב 29-בנובמבר 1947 (כ״ט בנובמבר) על חלוקת הארץ , נתונה הייתה הארץ בלחימה קשה .הבריטים ,ששלטו כאן במשך כ 30-שנה תחת״ המנדט הבריטי״ , הודיעו שהם צורזים את חפציהם ועוזבים סופית ב 15-במאי.
ביום ד ,׳ה 12-במאי – 1948 פחות מכמה ימים לפני הפינוי הבריטי, התכנסה **מנהלת העם** (הממשלה שבדרך) לישיבה גורלית שנמשכה כ 13-שעות .שאלת הפיקוח הייתה אחת :**האם להכריז על הקמת המדינה מיד עם צאת , או להמתין?**
הלחץ הבינלאומי לדחות את ההכרזה היה אדיר .הציבור בארץ היה צמא למדינה ,אך חרד מהמלחמה שבתפתח ברגע שהמטוס הבריטי האחרון יעזוב .בתום הצבעה צמודה ומתוחה 6) תומכים מול 4 מתנגדים ,(התקבלה ההחלטה ההיסטורית : **מכריזים.**

סודות מחדר המוזיאון: הכנות ברגע האחרון

יום שישי, ה׳ באייר תש״ח (14 במאי 1948). בעוד מספר שעות נכנסת השבת.
כדי למנוע מהבריטים להפריע או מהערבים להפציץ, הטקס נשמר בסוד כמעט עד הרגע האחרון.
הפיזור הפיזי של ההזמנות נעשה על ידי שליחים בדיסקרטיות.
שעה 16:00 אחה״ס. מוזיאון תל אביב הישן (בשדרות רוטשילד).
כ-350 איש מצטופפים באולם הלוהט. דוד בן-גוריון קם, דופק בפטיש העץ, והנוכחים פוצחים בשירת ״התקווה״.
מיד לאחר מכן פותח בן-גוריון בקריאת המסמך ההיסטורי: **מגילת העצמאות**.
״לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם... ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל.״

הטקס נמשך 32 דקות בלבד. שעות ספורות לאחר מכן, נכנסו לתוקפן האזהרות: צבאות חמש מדינות ערב פלשו לישראל, ומלחמת העצמאות עברה שלב.

הימור או מנהיגות?

אילו היית חברה ב"מנהלת העם" בישיבה הדרמטית של ה-12 במאי 1948 בהתחשב באזהרות של ארה"ב ובסיכוי של 50% בלבד לשרוד פלישה ערבית , **כיצד היית מצביעה? נמק את שיקוליך**.

תזמון וסיכון:

ראש שירות ההגנה (ישראל גלילי) ומפקד המבצעים (יגאל ידין) הוזמנו לישיבה הגורלית כדי לתת הערכת מצב צבאית, והגדירו את הסיכוי כ-50-50.

כיצד הייתה מגדיר את ההבדל בין "אומץ לב אזרחי ומנהיגותי" לבין "הפקרות והימור על חיי אדם" במצב כזה?

הדילמה מול ארצות הברית והעולם -ידידה קרובה או מכשול?

ארצות הברית הייתה המדינה החזקה בעולם והתנגדה נחרצות להכרזה בטווח המיידי. בן-גוריון בחר לחלוק על דעתה של המעצמה החשובה ביותר עבור היישוב היהודי.

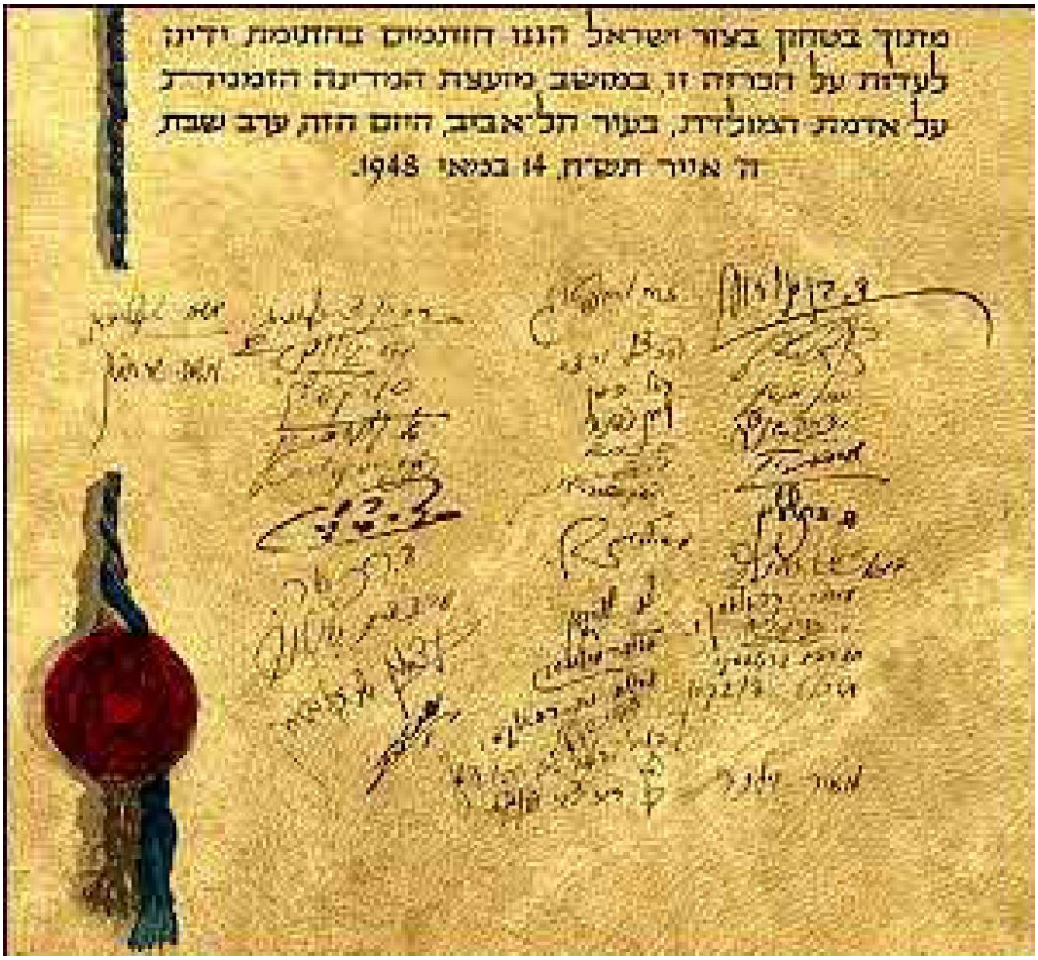
מתי לדעתך מנהיג צריך להקשיב לעצות וללחצים של בעלות ברית בינלאומיות, ומתי עליו לפעול בניגוד לדעתן?

"חלון ההזדמנויות ההיסטורי"

אחד הנימוקים להכרזה המיידית היה החשש שאם לא נכריז עכשיו, האו"ם והמעצמות יתחרטו ויבטלו את החלטת כ"ט בנובמבר.

האם נתקלת במצבים שבהם "אם לא פועלים עכשיו, ההזדמנות תאבד לנצח"? כיצד תחושת הדחיפות הזו משפיעה על קבלת החלטות תחת לחץ?

1. מדוע מגילת העצמאות נקראת "מגילה"?
2. אלו עוד מגילות אתם מכירים?
3. מה ההבדל בין מגילת העצמאות לבין שאר המגילות אותן ציינת?
4. התבוננו בחתימות, זהה את האנשים החתומים על המגילה וכתוב את שמם.
   בחר אדם אחד שחתום על המגילה וחקור אודותיו

הכרזת העצמאות – ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948)

בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל קָם הָעָם הַיְּהוּדִי, בָּהּ עֻצְּבָה דְּמוּתוֹ הָרוּחָנִית, הַדָּתִית וְהַמַּדִינִית, בָּהּ חַי חַיֵּי קוֹמְמִיוּת מַמְלַכְתִּית, בָּהּ יָצַר נְכָסֵי תַּרְבּוּת לְאֻמִּיִּים וּכְלָל-אֱנוֹשִׁיִּים וְהוֹרִישׁ לָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֶת סֵפֶר הַסְּפָרִים הַנִּצְחִי.

לְאַחַר שֶׁהֻגְלָה הָעָם מֵאַרְצוֹ בְּכֹחַ הַזְּרוֹעַ שָׁמַר לָהּ אֱמוּנִים בְּכָל אַרְצוֹת פְּזוּרָיו, וְלֹא חָדַל מִתְּפִלָּה וּמִתִּקְוָה לָשׁוּב לְאַרְצוֹ וּלְחַדֵּשׁ בְּתוֹכָהּ אֶת חֵרוּתוֹ הַמַּדִינִית.

מִתּוֹךְ קֶשֶׁר הִיסְטוֹרִי וּמָסֹרְתִּי זֶה חָתְרוּ הַיְּהוּדִים בְּכָל דּוֹר לָשׁוּב וּלְהֵאָחֵז בְּמוֹלַדְתָּם הָעַתִּיקָה; וּבַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים שָׁבוּ לְאַרְצָם בַּהֲמוֹנִים, וַחֲלוּצִים, מַעְפִּילִים וּמָגִנִּים הִפְרִיחוּ נְשָׁמוֹת, הֶחֱיוּ שְׂפָתָם הָעִבְרִית, בָּנוּ כְּפָרִים וְעָרִים, וְהֵקִימוּ יִשּׁוּב גָּדֵל וְהוֹלֵךְ הַשַּׁלִּיט עַל מִשְׁקּוֹ וְתַרְבּוּתוֹ, שׁוֹחֵר שָׁלוֹם וּמָגֵן עַל עַצְמוֹ, מֵבִיא בִּרְכַּת הַקִּדְמָה לְכָל תּוֹשָׁבֵי הָאָרֶץ וְנוֹשֵׂא נַפְשׁוֹ לְעַצְמָאוּת מַמְלַכְתִּית.

בִּשְׁנַת תרנ"ז (1897) נִתְכַּנֵּס הַקּוֹנְגְּרֶס הַצִּיּוֹנִי לְקוֹל קְרִיאָתוֹ שֶׁל הוֹגֵה חֲזוֹן הַמְּדִינָה הַיְּהוּדִית תֵּיאוֹדוֹר הֶרְצֶל וְהִכְרִיז עַל זְכוּת הָעָם הַיְּהוּדִי לִתְקוּמָה לְאֻמִּית בְּאַרְצוֹ.

זְכוּת זוֹ הֻכְּרָה בְּהַצְהָרַת בַּלְפּוּר מִיּוֹם ב' בְּנוֹבֶמְבֶּר 1917 וְאֻשְּׁרָה בַּמַּנְדָּט מִטַּעַם חֶבֶר הַלְּאֻמִּים, אֲשֶׁר נָתַן בְּמְיֻחָד תֹּקֶף בֵּין-לְאֻמִּי לַקֶּשֶׁר הַהִיסְטוֹרִי, שֶׁבֵּין הָעָם הַיְּהוּדִי לְבֵין אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְלִזְכוּת הָעָם הַיְּהוּדִי לְהָקִים מֶחְדָּשׁ אֶת בֵּיתוֹ הַלְּאֻמִּי.

הַשּׁוֹאָה שֶׁנִּתְחוֹלְלָה עַל עַם יִשְׂרָאֵל בַּזְּמַן הָאַחֲרוֹן, בָּהּ הֻכְרְעוּ לַטֶּבַח מִילְיוֹנִים יְהוּדִים בְּאֵירוֹפָּה, הוֹכִיחָה מֶחְדָּשׁ בַּעֲלִיל אֶת הַהֶכְרֵחַ בְּפִתְרוֹן בְּעָיַת הָעָם הַיְּהוּדִי מְחֵסַר הַמּוֹלֶדֶת וְהָעַצְמָאוּת עַל-יְדֵי חִדּוּשׁ הַמְּדִינָה הַיְּהוּדִית בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר תִּפְתַּח לִרְוָחָה אֶת שַׁעֲרֵי הַמּוֹלֶדֶת לְכָל יְהוּדִי וְתַעֲנִיק לָעָם הַיְּהוּדִי מַעֲמָד שֶׁל אֻמָּה שָׁוָת-זְכֻיּוֹת בְּתוֹךְ מִשְׁפַּחַת הָעַמִּים.

שְׁאֵרִית הַפְּלֵיטָה שֶׁנִּצְּלָה מֵהַטֶּבַח הַנָּאצִי הָאַיִם בְּאֵירוֹפָּה וְיהוּדֵי אֲרָצוֹת אֲחֵרוֹת לֹא חָדְלוּ לְהַעְפִּיל לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל אַף כָּל קֹשִׁי, מְנִיעָה וְסַכָּנָה, וְלֹא פָּסְקוּ לִתְבֹּעַ אֶת זְכוּתָם לְחַיֵּי כָּבוֹד, חֵרוּת וַעֲמַל-יְשָׁרִים בְּמוֹלֶדֶת עַמָּם.

בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה תָּרַם הַיִּשּׁוּב הָעִבְרִי בָּאָרֶץ אֶת מְלוֹא-חֶלְקוֹ לְמַאֲבַק הָאֻמּוֹת הַשּׁוֹחֲרוֹת חֵרוּת וְשָׁלוֹם נֶגֶד כֹּחוֹת הָרָשָׁע הַנָּאצִי, וּבְדַם חַיָּלָיו וּבְמַאֲמַצּוֹ הַמִּלְחָמְתִּי קָנָה לוֹ אֶת הַזְּכוּת לְהִמָּנוֹת עִם הָעַמִּים מְיַסְּדֵי בְּרִית הָאֻמּוֹת הַמְּאֻחָדוֹת.

בְּ-29 בְּנוֹבֶמְבֶּר 1947 קִבְּלָה עֲצֶרֶת הָאֻמּוֹת הַמְּאֻחָדוֹת הַחְלָטָה הַמְחַיֶּבֶת הֲקָמַת מְדִינָה יְהוּדִית בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל; הָעֲצֶרֶת תָּבְעָה מֵאֶת תּוֹשָׁבֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לֶאֱחוֹז בְּעַצְמָם בְּכָל הַצְּעָדִים הַנִּדְרָשִׁים בְּצִדָּם הֵם לְבִצּוּעַ הַהַחְלָטָה. הַכָּרָה זוֹ שֶׁל הָאֻמּוֹת הַמְּאֻחָדוֹת בִּזְכוּת הָעָם הַיְּהוּדִי לְהָקִים אֶת מְדִינָתוֹ אֵינָהּ נִתָּנֶת לַהַפְקָעָה.

זוֹהִי זְכוּתוֹ הַטִּבְעִית שֶׁל הָעָם הַיְּהוּדִי לִהְיוֹת כְּכָל עַם וְעַם עוֹמֵד בִּרְשׁוּת עַצְמוֹ בְּמְדִינָתוֹ הָרִבּוֹנִית.

לְפִיכָךְ נִתְכַּנַּסְנוּ, אָנוּ חַבְרֵי מוֹעֶצֶת הָעָם, נְצִיגֵי הַיִּשּׁוּב הָעִבְרִי וְהַתְּנוּעָה הַצִּיּוֹנִית, בְּיוֹם סִיּוּם הַמַּנְדָּט הַבְּרִיטִי עַל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּבְתֹקֶף זְכוּתֵנוּ הַטִּבְעִית וְהַהִיסְטוֹרִית וְעַל יְסוֹד הַחְלָטַת עֲצֶרֶת הָאֻמּוֹת הַמְּאֻחָדוֹת אָנוּ מַכְרִיזִים בָּזֹאת עַל הֲקָמַת מְדִינָה יְהוּדִית בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִיא מְדִינַת יִשְׂרָאֵל.

אָנוּ קוֹבְעִים שֶׁהַחֵל מֵרֶגַע סִיּוּם הַמַּנְדָּט, הַלַּיְלָה, אוֹר לְיוֹם שַׁבָּת ו׳ אִיָּר תש״ח, 15 בְּמַאי 1948, וְעַד לַהֲקָמַת הַשִּׁלְטוֹנוֹת הַנִּבְחָרִים וְהַסְּדִירִים שֶׁל הַמְּדִינָה בְּהֶתְאֵם לַחֻקָּה שֶׁתִּקָּבַע עַל-יְדֵי הָאֲסֵפָה הַמְכוֹנֶנֶת הַנִּבְחֶרֶת לֹא יְאֻחַר מֵ-1 בְּאוֹקְטוֹבֶּר 1948 – תִּפְעַל מוֹעֶצֶת הָעָם כְּמוֹעֶצֶת מְדִינָה זְמַנִּית וּמוֹסַד הַבִּצּוּעַ שֶׁלָּהּ, מִנְהֶלֶת-הָעָם, ה׳ אֶת הַמֶּמְשָׁלָה הַזְּמַנִּית שֶׁל הַמְּדִינָה הַיְּהוּדִית, אֲשֶׁר תִּקָּרֵא בַּשֵּׁם יִשְׂרָאֵל.

מְדִינַת יִשְׂרָאֵל תְּהֵא פְּתוּחָה לַעֲלִיָּה יְהוּדִית וּלְקִבּוּץ גָּלֻיּוֹת ; תִּשְׁקֹד עַל פִּתּוּחַ הָאָרֶץ לְטוֹבַת כָּל תּוֹשָׁבֶיהָ ; תְּהֵא מֻשְׁתָּתָה עַל יְסוֹדוֹת הַחֵרוּת, הַצֶּדֶק וְהַשָּׁלוֹם לְאוֹר חֲזוֹנָם שֶׁל נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל ; תְּקַיֵּם שִׁוְיוֹן זְכֻיּוֹת חֶבְרָתִי וּמְדִינִי גָּמוּר לְכָל אֶזְרָחֶיהָ בְּלִי הֶבְדֵּל דָּת, גֶּזַע וּמִין ; תַּבְטִיחַ חׇפְשׁ דָּת, מַצְפּוּן, לָשׁוֹן, חִנּוּךְ וְתַרְבּוּת ; תִּשְׁמֹר עַל הַמְּקוֹמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל כָּל הַדָּתוֹת ; וְתִהְיֶה נֶאֱמָנָה לְעִקְרוֹנוֹתֶיהָ שֶׁל מְגִלַּת הָאֻמּוֹת הַמְּאֻחָדוֹת.

מְדִינַת יִשְׂרָאֵל תְּהֵא מוּכָנָה לְשַׁתֵּף פְּעֻלָּה עִם הַמּוֹסָדוֹת וְהַנְּצִיגִים שֶׁל הָאֻמּוֹת הַמְּאֻחָדוֹת בְּהַגְשָׁמַת הַחְלָטַת הָעֲצָרֶת מִיּוֹם 29 בְּנוֹבֶמְבֶּר 1947 וְתִפְעַל לַהֲקָמַת הָאַחְדוּת הַכַּלְכָּלִית שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּשׁלֵמוּתָהּ.

אָנוּ קוֹרְאִים לָאֻמּוֹת הַמְּאֻחָדוֹת לָתֵת יָד לָעָם הַיְּהוּדִי בְּבִנְיַן מְדִינָתוֹ וּלְקַבֵּל אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל לְתוֹךְ מִשְׁפַּחַת הָעַמִּים.

אָנוּ קוֹרְאִים - גַּם בְּתוֹךְ הַתְּקָפַת-הַדָּמִים הַנֶּעֱרֶכֶת עָלֵינוּ זֶה חֳדָשִׁים - לִבְנֵי הָעָם הָעַרְבִי תּוֹשָׁבֵי מְדִינַת יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר עַל שָׁלוֹם וְלִטֹּל חֶלְקָם בִּבְנְיַן הַמְּדִינָה עַל יְסוֹד אֶזְרָחוּת מְלֵאָה וְשָׁוָה וְעַל יְסוֹד נְצִיגוּת מַתְאִימָה בְּכָל מוֹסְדוֹתֶיהָ, הַזְּמַנִּיִּים וְהַקְּבוּעִים.

אָנוּ מוֹשִׁיטִים יַד שָׁלוֹם וּשְׁכֵנוּת טוֹבָה לְכָל הַמְּדִינוֹת הַשְּׁכֵנוֹת וְעַמֵּיהֶן, וְקוֹרְאִים לָהֶם לְשִׁתּוּף פְּעֻלָּה וְעֶזְרָה הֲדָדִית עִם הָעָם הָעִבְרִי הָעַצְמָאִי בְּאַרְצוֹ. מְדִינַת יִשְׂרָאֵל מוּכָנָה לִתְרֹם חֶלְקָהּ בְּמַאֲמָץ מְשֻׁתָּף לְקִדְמַת הַמִּזְרָח הַתִּיכוֹן כֻּלּוֹ.

אָנוּ קוֹרְאִים אֶל הָעָם הַיְּהוּדִי בְּכָל הַתְּפוּצוֹת לְהִתְלַכֵּד סְבִיב הַיִּשּׁוּב בַּעֲלִיָּה וּבִבְנְיָן וְלַעֲמֹד לִימִינוֹ בַּמַּעֲרָכָה הַגְּדוֹלָה עַל הַגְשָׁמַת שְׁאִיפַת הַדּוֹרוֹת לִגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל.

מִתּוֹךְ בְּטָחוֹן בְּצוּר יִשְׂרָאֵל הִנֵּנוּ חוֹתְמִים בַּחֲתִימַת יָדֵנוּ לְעֵדוּת עַל הַכְרָזָה זוֹ, בְּמוֹשַׁב מוֹעֶצֶת הַמְּדִינָה הַזְּמַנִּית, עַל אַדְמַת הַמּוֹלֶדֶת, בָּעִיר תֵּל-אָבִיב, הַיּוֹם הַזֶּה, עֶרֶב שַׁבָּת, ה אִיָּר תש״ח, 14 בְּמַאי 1948.

מבנה מגילת העצמאות

מגילת העצמאות היא לא רק קטע היסטורי מרגש, היא למעשה **תעודת הזהות של מדינת ישראל**. כשילמדו אתכם על המגילה, תגלו שהיא בנויה ממש כמו טיעון משפטי ופילוסופי ובו החלקים הבאים:

- **החלק ההיסטורי:** למה מגיעה לנו מדינה? (הקשר התנכ"י, השואה, העלייה וההתיישבות).
- **החלק המעשי (האופרטיבי):** ההודעה הרשמית על הקמת המדינה ומוסדות השלטון שלה.
- **החלק הצהרתי/הצהרת הכוונות:** איזה אופי יהיה למדינה? (חופש, צדק, שלום, שוויון זכויות חברתי ומדיני ללא הבדל דת, גזע ומין).
- **הפנייה לגורמים שונים:** פנייה לאו"ם, לתושבים הערבים בישראל, למדינות השכנות וליהודי התפוצות.

<u>משימה:</u> לפניך תיאור המבנה של המגילה. רשום בכל משבצת את מספרי הסעיפים במגילת העצמאות המתאים לתוכן הכותרת.

סעיפים: _____

החלק ההיסטורי / עבר

זכויותינו להקמת המדינה מהבחינה המשפטית וההיסטורית המשפטית והטבעית.

סעיפים: _____

החלק המעשי / הווה

ההכרזה על המדינה ומוסדותיה.

סעיפים: _____

החלק העקרוני- הצהרתי / עתיד

עקרונות הניהול של המדינה כלפי תושבי הארץ.
קריאות לאו"ם, לערבים בישראל ובמדינות השונות ולעם היהודי.

סעיפים: _____

חתימות

הכרזת העצמאות – ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948)

החלק ההיסטורי

בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי.

לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקוה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית.

מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו.

זכות זו הוכרה בהצהרת בלפור מיום ב' בנובמבר 1917 ואושרה במנדט מטעם חבר הלאומים, אשר נתן במיוחד תוקף בין-לאומי לקשר ההיסטורי שבין העם היהודי לבין ארץ-ישראל ולזכות העם היהודי להקים מחדש את ביתו הלאומי.

השואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה הוכרעו לטבח מיליונים יהודים באירופה, הוכיחה מחדש בעליל את ההכרח בפתרון בעית העם היהודי מחוסר המולדת והעצמאות על-ידי חידוש המדינה היהודית בארץ-ישראל, אשר תפתח לרווחה את שערי המולדת לכל יהודי ותעניק לעם היהודי מעמד של אומה שוות-זכויות בתוך משפחת העמים.

שארית הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ-ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה, ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל-ישרים במולדת עמם.

במלחמת העולם השניה תרם הישוב העברי בארץ את מלוא-חלקו למאבק האומות השוחרות חירות ושלום נגד כוחות הרשע הנאצי, ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להמנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות.

ב-29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל; העצרת תבעה מאת תושבי ארץ-ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים הנדרשים מצדם הם לביצוע ההחלטה. הכרה זו של האומות המאוחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה ניתנת להפקעה.

סיבות/נימוקים/ הצדקות להקמת מדינת ישראל כמדינה יהודית בארץ ישראל

<u>משימה 1:</u> בתוך חלקו הראשון של הכרזת העצמאות מסומנים משפטים בצבע אפור

✓ סמנו בצבע צהוב את **הנימוקים ההיסטוריים** - פירוט של אירועים ופעולות מן העבר המצביעים על קשר בין עם ישראל לארץ ישראל.
הצדקה היסטורית

לעם היהודי זכות להקים מדינה יהודית דווקא בארץ ישראל בשל הכמיהה במהלך הדורות והקשר / הזיקה ההיסטורית והתרבותית בינו לבין ארץ ישראל, קשר שלא נותק גם בגלות.

- ✓ סמנו בצבע ירוק את **הנימוקים המשפטיים הבינלאומיים** - הכרה של מדינות, ארגונים בינלאומיים או מסמכים בינלאומיים שבהם יש הכרה בזכותו של עם ישראל למדינה בארץ ישראל.
- ✓ סמנו בצבע כחול את **הנימוקים הטבעיים** - הזכות של כל עם למדינה. הזכות להגדרה עצמית היא זכות של קבוצה לאומית להגדיר את זהותה הפוליטית, את רצונה להיות לשלוט על עצמה במדינה משלה.

<u>משימה 2:</u> העתק לטבלה את סיבות/הנימוקים ההיסטוריים, הבינלאומיים והטבעיים מתוך הכרזת העצמאות לטור המתאים.

	נימוקים היסטוריים	נימוקים טבעיים	נימוקים- בינלאומיות
הצהרה	פירוק של אירועים ופעולות מן העבר המצביעים על קשר בין עם ישראל לארץ ישראל.	הזכות של כל עם למדינה. הזכות להצהרה עצמית היא זכות של קבוצה לאומית להגדיר את זהותה הפוליטית, את רצונה להיות לשלוט על עצמה במדינה משלה.	הכרה של מדינות, ארגונים בינלאומיים או מסמכים בינלאומיים שבהם יש הכרה בזכותו של עם ישראל למדינה בארץ ישראל.
דיווח מתוך המפלגה			

לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל.

אנו קובעים שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, אור ליום שבת ו׳ אייר תש״ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתיקבע על-ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ-1 באוקטובר 1948 - תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת-העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תיקר א בשם ישראל.

מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות ; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה ; תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל ; תקיים שויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין ; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות ; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות ; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.

מדינת ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ-ישראל בשלמותה.

אנו קוראים לאומות המאוחדות לתת יד לעם היהודי בבנין מדינתו ולקבל את מדינת ישראל לתוך משפחת העמים.

אנו קוראים - גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים - לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו.

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית, על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת, ה׳ אייר תש״ח, 14 במאי 1948.

<u>משימה 1:</u> בתוך חלקו האחרון של הכרזת העצמאות מסומנים משפטים בצבע אפור.

✓ סמן בצבע ורוד/סגול את המשפטים בהם מצוין הרצון **למדינה יהודית**

✓ סמן בצבע כתום את המשפטים בהם מצוין הרצון **למדינה דמוקרטית**

<u>משימה 2:</u> העתיקו את המשפטים לטור המתאים.

מדינה יהודית	מדינה דמוקרטית

<u>משימה 3:</u> בקטע זה של מגילת העצמאות יש פניות לגורמים שונים

העתק מתוך המגילה **מה מטרות הפניה**

מדינת ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ-ישראל בשלמותה.

אנו קוראים לאומות המאוחדות לתת יד לעם היהודי בבנין מדינתו ולקבל את מדינת ישראל לתוך משפחת העמים.

אנו קוראים - גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים - לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו.

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית, על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת, ה' אייר תש"ח, 14 במאי 1948.

<u>פניה לאומות המאוחדות:</u>

1.

2.

<u>פניה לערבי ישראל:</u>

1.

2.

3.

4.

<u>פניה למדינות ערב השכנות:</u>

1.

2.

<u>פניה לעם היהודי בתפוצות:</u>

1.

2.

<u>תרגול</u>:

<u>1. הקף את התשובה הנכונה</u>

1. **מגילת העצמאות היא:**
   א. החוקה הזמנית של ישראל.
   ב. מסמך בעל אופי היסטורי שהודיע על הקמת המדינה.
   ג. הנחיות לכנסת איך לחוקק חוקים בישראל.
   ד. אוסף של חוקי יסוד.

2. הלגיטימציה (הבסיס החוקי) להקמתה של מדינת ישראל המתוארת במגילת העצמאות מבוססת על:
א. אירועים היסטוריים אשר קרו בעברו של העם היהודי.
ב. הקמת התנועה הציונית, השואה והצהרת בלפור.
ג. זכות היסטורית, זכות טבעית, זכות משפטית.
ד. זכותו הטבעית של כל לאום למדינה משלו

3. "מדינת ישראל תהה פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות". פירושו:
א. שהמדינה קמה רק עבור תושביה היהודים.
ב. שמדינת ישראל קמה עבור תושביה, ועבור כל היהודים בגולה.
ג. שכל מי שרוצה יכול להתאזרח בישראל.
ד. שיש בארץ קבוצים לכל גלות וגלות.

4. "מדינת ישראל תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה" פירושו:
א. הכרזת העצמאות אוסרת להפלות בין יהודים לערבים.
ב. שאסור להפלות אדם על רקע מיני.
ג. שלכל האזרחים יש אותן זכויות פוליטיות.
ד. כל התשובות נכונות.

5. מגילת העצמאות:
א. מבטיחה אזרחות מלאה ושווה לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל
ב. מבטיחה זכויות חברתיות ומדיניות רק לבני העם היהודי
ג. מדגישה רק את היות מדינת ישראל מדינה יהודית
ד. אינה מתייחסת כלל לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל

6. מי הם הגורמים אליהם פונה מגילת העצמאות ?
1. מועצת הביטחון של האו"ם
2. מועצת הביטחון, עצרת האו"ם, מדינות האסלאם, מעצמות המערב
3. מעצמות המערב, חיל השלום של האו"ם, מדינות ערב, הקונגרס היהודי
4. מדינות ערב, ערביי ישראל, היהודים בתפוצות, האומות המאוחדות
5. אף תשובה לא נכונה

2. לפניך טבלה, כתוב לצד כל אחד מההיגדים האם מדובר ב- :

הצדקה היסטורית / הצדקה בינלאומית / הצדקה טבעית.

ההיגד	ההצדקה
בארץ ישראל קם העם היהודי	
במשך שנים עלו לארץ ישראל יהודים רבים למרות הקשיים ורצו ליישב אותה	
הצהרת בלפור	
היהודים שלחמו במלחמת העולם השניה , הקנו אתה זכות לעם ישראל על הארץ	
השואה הוכיחה את בעיית ״עם בלי ארץ״	
העם היהודי הוֹרִישׁ לָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֶת סֵפֶר הַסְּפָרִים הַנִּצְחִי	
בכט׳ בנובמבר 1947 האו״ם מעניק לעם היהודי את האישור להקים מדינה	
לעם ישראל יש זכות להגדרה עצמית כמו שאר העמים	
עם ישראל הוגלה בכוח הזרוע ולמרות זאת שמר לה אמונים	
היהודים התפללו תמיד לשוב לארץ ישראל	

3. **לפניכם ציטוטים מתוך מגילת העצמאות. עליכם <u>להקיף בעיגול</u> ליד כל משפט האם הוא משקף את היות המדינה בעלת אופי יהודי או דמוקרטי:**

1. מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

2. תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

3. תהא מושתת על יסודות החירות, הצדק והשלום

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

4. תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

5. תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

6. תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

7. בהתאם לחוקה שתיקבע על-ידי האספה המכוננת הנבחרת

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

8. מדינת ישראל תהיה מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

9. פניה לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על השלום וליטול חלקם בבניין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

10. פיתוח הארץ לטובת כל תושביה

מדינה דמוקרטית / מדינה יהודית

4. מגילת העצמאות פנתה לארבעה גורמים:

העם היהודי בכל התפוצות / לאו״ם / לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל / המדינות השכנות

ציין על יד כל מטרת פניה, אל מי המגילה פונה.
(ישנם מקרים שהפנייה מיועדת ליותר מגורם אחד)

מטרת פניה	אל מי המגילה פונה
לשמור על שלום	
ליטול חלקם בבניין המדינה	
לפעול למען פיתוח משותף של המזרח התיכון.	
לקבל את מדינת ישראל לתוך משפחת העמים.	
לסייע לעם היהודי בבניין מדינתו	
קריאה לעליה למדינת ישראל	
קבלת אזרחות מלאה ושווה	
ייצוג בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים.	

5. קראו את האירועים הבאים והשיבו על השאלות:

1. לבג"ץ הוגשה עתירה בדרישה למנות אזרח ערבי למועצת המנהלים של מוסד ממשלתי. העותרים טענו שמועצת המנהלים של מוסד זה כוללת כיום רק אזרחים יהודים. בג"ץ (בית דין גבוה לצדק) קיבל את העתירה ופסק שצריך לכלול גם ערבי במועצת המנהלים.

הקף בעיגול את ה**פנייה בהכרזת העצמאות** (מבין הפניות לגורמים השונים) שבג"ץ התבסס בפסיקתו.

- ❖ לאו"ם (אומות מאוחדות)
- ❖ יהודי התפוצות
- ❖ מדינות ערב
- ❖ הערבים תושבי מדינת ישראל

2. ממשלת ישראל החליטה לפעול כדי למנוע את ההתייבשות של ים המלח , שהוא אתר טבע ותיירות ייחודי בעולם. אחת התוכניות שיזמה הממשלה להשגת יעד זה גובשה יחד עם מדינת ירדן, מפני שהגבול בינה לבין מדינת ישראל עובר לאורך ים המלח, לפי התכנית יועברו מים, באמצעות צינור, מים סוף לים המלח.

חברי כנסת הפועלים למען הגנת הסביבה דורשים שהממשלה תביא את התוכנית לדיון בוועדה של הכנסת, כדי שבוועדה יוצגו חלופות לתוכנית המוצעת. לטענתם של חברי הכנסת יישום התכנית עלול לגרום לפגיעה באופיו של ים המלח ובאוצרות הטבע שבו.

ציין את **הפנייה בהכרזת העצמאות** (מבין הפניות לגורמים השונים), שממשלת ישראל מממשת בפעולותיה בנוגע לים המלח.

_____

_____

צטט כיצד פנייה זו באה לידי ביטוי בקטע.

_____

_____

_____

תוצר:

"מגילת העצמאות של הכיתה שלנו"

המשימה לתלמידים

דמיינו שהכיתה שלכם היא מדינה חדשה.

היום אתם מקימים את **"מדינת הכיתה שלנו"**.

כמו שמגילת העצמאות הכריזה על הקמת מדינת ישראל והציגה את הערכים שעליהם היא מבקשת להתבסס, גם אתם תכתבו **מגילה כיתתית** שתגדיר:

- מי אנחנו?
- באילו ערכים אנחנו מאמינים?
- אילו זכויות יש לכל תלמיד?
- מה האחריות של כל אחד מאיתנו?
- איך נקבל החלטות?
- איך נתמודד עם מחלוקות?
- איזה סוג של כיתה אנחנו רוצים להיות?

ההנחיות

המגילה חייבת לכלול **6 חלקים**:

1. הכרזה
משפט פתיחה חגיגי המכריז על הקמת "הכיתה שלנו"

לדוגמה:

"אנו, תלמידי ____, מכריזים בזאת על הקמתה של קהילה כיתתית המבוססת על..."

2. מי אנחנו?
כתבו 2–3 משפטים המתארים את הכיתה ואת הייחוד שלה.

3. הערכים שלנו
בחרו **5 ערכים מרכזיים** שעליהם תתבסס הכיתה.

לדוגמה:
כבוד | שוויון | אחריות | סובלנות | עזרה הדדית | יושר | הקשבה | שייכות

ליד כל ערך כתבו **משפט שמסביר כיצד הוא יבוא לידי ביטוי בכיתה.**

4. הזכויות שלנו
נסחו לפחות **5 זכויות של תלמידים בכיתה**.

לדוגמה:

לכל תלמיד יש הזכות להביע את דעתו בכבוד.

5. האחריות שלנו
לכל זכות מצמידים אחריות.

לדוגמה:

האחריות המתאימה	**זכות**
להקשיב גם לדעות שונות	הזכות להביע דעה
להימנע מאלימות ופגיעה	הזכות להרגיש בטוח
לכבד אחרים	הזכות לקבל יחס מכבד
לאפשר לאחרים ללמוד	הזכות ללמוד

6. כיצד נפתור מחלוקות?
נסחו **3–4 כללים** שיקבעו כיצד הכיתה תתמודד עם ויכוחים, קונפליקטים ואי-הסכמות.

🎯 החלק המאתגר

בסוף המגילה כל קבוצה צריכה לנסח **משפט חזון אחד**:

"בעוד שנה, נרצה שכל מי שייכנס לכיתה שלנו ירגיש ש..."

זה המשפט שיסגור את המגילה.

💡 חיבור ישיר למגילת העצמאות

לאחר שהתלמידים מסיימים, בקשו מהם לסמן בצבעים:

🔵 **כחול** – רעיון שלקחנו ממגילת העצמאות

🟢 **ירוק** – רעיון שהוספנו שמתאים לכיתה שלנו

🟠 **כתום** – רעיון שהיה קשה לנו להסכים עליו

כך התלמידים מבינים שמגילת העצמאות היא לא רק טקסט היסטורי, אלא **מסמך שמעלה שאלות על ערכים, זכויות, אחריות ואיך רוצים שהחברה תיראה.**

🏆 תוצר סופי

מעצבים את המגילה שלה בצורה חגיגית:
כותרת + סמל הכיתה + חתימות התלמידים + 6 החלקים.

בסיום עורכים **טקס חתימה על "מגילת העצמאות של הכיתה"** וכל תלמיד חותם עליה.

לאחר שסיימת ללמוד את נושא מגילת העצמאות

- ✓ כתוב דבר אחד שהפתיע אותך
- ✓ דבר אחד שעניין אותך
- ✓ דבר אחד שתזכור
- ✓ דבר אחד שאולי היית משנה

יחידה 10

המאפיינים היהודים של מדינת ישראל

סמלים וחוקים

פעילות פתיחה: "הסמל מספר סיפור"

משך: 20–25 דקות

מטרה: להגיע למושג "סמל מדינה" בלי ללמד עדיין מהם סמלי ישראל.

שלב 1 – תמונה מסתורית

הקריני על הלוח 4 סמלים, בלי לכתוב את שמות המדינות:

US דגל ארה"ב

JP דגל יפן

ZA דגל דרום אפריקה

IL דגל ישראל

ושאלי:

מה אפשר ללמוד על מדינה רק מהסמל שלה?

לא שואלים עדיין "מה אתם חושבים על ישראל".
מבקשים רק להתבונן ולפרש.

על הלוח אפשר ליצור ארבעה טורים:

האם כולם במדינה חייבים להזדהות איתו?	למי זה יכול להיות משמעותי?	מה זה אולי מסמל?	מה אני רואה?

שלב 2 – "מי מדבר דרך הסמל?"

עכשיו תני לכל קבוצה כרטיס עם אחד מהמשפטים:

א. "הסמל צריך לבטא את ההיסטוריה של הרוב במדינה."

ב. "הסמל צריך לייצג את כל האזרחים במדינה."

ג. "הסמל יכול לבטא את הזהות הלאומית של המדינה, גם אם לא כל אזרח מזדהה איתו באותה מידה."

ד. "לא חייבים להזדהות רגשית עם סמל המדינה כדי לכבד אותו."

המשימה:

בחרו את המשפט שהכי משכנע אתכם והסבירו מדוע.

כאן חשוב להבהיר:

אין תשובה אחת נכונה. אנחנו בודקים רעיון, לא את הזהות של מי שיושב בכיתה.

💥 שלב 3 – התרחיש

עכשיו תני להם תרחיש קצר:

דמיינו שמדינה חדשה קמה.

במדינה חיים כמה קבוצות בעלות היסטוריה, תרבות, שפה ודת שונות.

הממשלה רוצה לבחור:

- דגל
- סמל
- המנון

יש מחלוקת:

קבוצה אחת אומרת:
"הסמלים צריכים לבטא את הסיפור הלאומי של הקבוצה המרכזית."

קבוצה אחרת אומרת:
"אם הסמלים שייכים למדינה, הם צריכים להיות כאלה שכל האזרחים יכולים לראות בהם את עצמם."

השאלה:

מי צודק? או שאפשר למצוא פתרון שלישי?

תני להם 5 דקות.

🧠 ואז מגיעה השאלה שתפתח את כל היחידה

כתבי בגדול:

האם סמל מדינה צריך לייצג את המדינה – או את כל האזרחים?

תני לתלמידים לעמוד על קו דמיוני בכיתה:

מסכים מאוד ←——————→ לא מסכים

אבל הוסיפי כלל:

לא מספיק להגיד "אני חושב".
מי שעומד במקום מסוים צריך להיות מסוגל להסביר למה.

אפשר לבקש מתלמיד אחד מכל אזור להסביר את עמדתו.

ורק עכשיו חושפים את נושא היחידה

היום אנחנו מתחילים לבדוק:

מה הופך את מדינת ישראל למדינה יהודית?

ואיך הדבר בא לידי ביטוי ב:

IL סמלים

חוקים

לוח השנה

השפה

המרחב הציבורי

מדינת ישראל היא מדינת לאום אתנית המדגישה ומבטאת יסודות שמשקפים את הלאום היהודי התרבות, השפה וההיסטוריה .

המדינה מבטאת האופי היהודי שלה באופנים שונים / באמצעות : סמלי המדינה וחוקי המדינה אחת הדרכים שבאמצעותן המדינה משפיעה על חיי האזרחים שלה היא בעזרת חוקי המדינה.

חלק מחוקי המדינה משקפים את האופי של המדינה / את היותה מדינה יהודית

מדוע בני אדם זקוקים לסמלים שייצגו אותם?

האם יש לחייב בחוק להציג את סמלי המדינה במקומות ובאירועים?

צפה בסרטון

https://www.youtube.com/watch?v=xq4jehIfMAs

והשב על השאלות הבאות:

איך נולד דגל ישראל ?

היכן דגל ישראל הראשון עוצב והונף לראשונה?

דגל מדינת ישראל

דגל המדינה הוא סמלה הרשמי של המדינה. הדגל מבקש לבטא את אחדות העם והוא מונף בטקסים ואירועים רשמיים בארץ ובעולם.

דגל ישראל מורכב ממגן דוד שהוא סמל יהודי מסורתי

וצבעי הדגל, תכלת ולבן, הם צבעי הטלית שבה מתעטפים יהודים בתפילה.

<u>מה המשמעות של דגל ישראל?</u>

דגל עם ישראל הוא דגל כחול לבן עם סמל המגן דוד באמצעו. יש הסבורים שעל הדגל מוצג סמל של יציאת מצרים, כשעם ישראל שאותו מיצג מגן דויד, פוסע בין שני צידי הים החצוי (שני הפסים מייצגים אותו) אבל כנראה שסברה זו אין לה בסיס אמיתי.

סברה שונה אומרת שמגן הדויד מקורו באיזכור הראשון של העם העברי - "דרך כוכב מיעקב".

פסי התכלת שבדגל באים כנראה מלבוש הכהונה.

לפי גרסה שונה צבעי הכחול הלבן של הדגל הם בהשראת הטלית, ובמרכזו מגן דוד, הקסגראם, כוכב בעל שישה קודקודים, שהוא סוג של משושה משוכלל וסמל יהודי עתיק יומין

דוד וולפסון, נשיאה השני של ההסתדרות הציונית, הציע גם הוא דגל הדומה לדגל שעיצב בלקינד. יתכן שהעיצוב של וולפסון נעשה על בסיס העיצוב של בלקינד או שהוא הגיע לעיצוב דומה בעצמו. מכל מקום, הדגל שהציע וולפסון נקבע כדגלה של התנועה הציונית בהקונגרס הציוני הראשון בבאזל בשנת 1897. הוא עיצב את הדגל בהשראת הטלית היהודית. כך הוא אמר: "והנה הבהיק רעיון במוחי: הרי יש לנו דגל. לבן כחול. הטלית אשר בה נתעטף בתפילתנו - טלית זו היא סמלנו. נוציא נא את הטלית מנרתיקה ונגולל אותה לעיני ישראל ולעיני כל העמים. הזמנתי אז דגל כחול לבן ומגן דוד מצויר עליו. וכך בא לעולם דגלנו הלאומי".

בסרטון הבא יש הצעות שונות לדגל ישראל

https://www.youtube.com/watch?v=Kxpb1wc7OLE

מה משותף לכל ההצעות?

מהו סמל המגן דוד

https://www.youtube.com/watch?v=cxQufWus2cQ&t=31s

הצעות לסמל המדינה

צפה בסרטון

https://www.youtube.com/watch?v=JGGz5dtbGQY&t=12s

והשב: מה הקשר בין שער טיטוס שברומא לבין סמל המנורה?

סמל מדינת ישראל

סמל המדינה הינו המנורה ובה שבעה קנים , שעמדה בבית המקדש בירושלים ומשני צדיה ענפי זית
עלי הזית מבטאים את תקוותו של העם היהודי לשלום, הם נלקחו מהסיפור התנכ"י של **תיבת נוח**.

בתנ"ך אנו נפגשים עם המנורה לראשונה בחומש שמות כ"ה:

"וְעָשִׂיתָ מְנֹרַת, זָהָב טָהוֹר; מִקְשָׁה תֵּעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה, יְרֵכָהּ וְקָנָהּ, גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ, מִמֶּנָּה יִהְיוּ. וְשִׁשָּׁה קָנִים, יֹצְאִים מִצִּדֶּיהָ: שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה, מִצִּדָּהּ הָאֶחָד, וּשְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה, מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי ...כְּלָהּ מִקְשָׁה אַחַת, זָהָב טָהוֹר. וְעָשִׂיתָ אֶת-נֵרֹתֶיהָ, שִׁבְעָה; וְהֶעֱלָה, אֶת-נֵרֹתֶיהָ, וְהֵאִיר, עַל-עֵבֶר פָּנֶי ה. "

ניתן להבין: כי המנורה הייתה עשויה זהב טהור- המתכת המשובחת והיקרה ביותר מבין המתכות, כמו כן,היא עשויה מיקשה אחת ולא חלקים, חלקים, דבר זה מרמז על אחדות עם ישראל, ממש כפי שהתאחדו במעמד הר סיני כאיש אחד בלב אחד.

הידעת ש...סמל המדינה מוזכר בתנ"ך:

הפסוקים שלהלן הם חלק מתיאור של מראות לילה שונים שהיו לנביא זכריה בן ברכיה. הנביא **זכריה** חי ופעל בתקופת שיבת ציון.

"וַיָּשָׁב, הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי; וַיְעִירֵנִי, כְּאִישׁ אֲשֶׁר-יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ.

וַיֹּאמֶר אֵלַי, מָה אַתָּה רֹאֶה; ויאמר)וָאֹמַר(רָאִיתִי וְהִנֵּה **מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל-**

רֹאשָׁהּ, וְשִׂבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶי ה--שִׂבְעָה וְשִׂבְ עה מוּצָקוֹת, לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֹאשָׁהּ .

וּשְׁנַיִם זֵיתִים, עָלֶיהָ: אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה, וְאֶחָד עַל-שְׂמאלָהּ .

וָאַעַן, וָאֹמַר, אֹל-הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי, לֵאמֹר: מָה-אֵלֶּה, אֲדֹנִי .

וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי, וַיֹּאמֶר אֵלַי, הֲלוֹא יָדַעְתָּ, מָה-הֵמָּה אֵלֶּה ; וָאֹמַר, לֹא אֲדֹנִי

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי, לֵאמֹר, זֶה דְבַר-יְהוָה, אֶל-זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר: לֹא בְחַיִל, וְלֹא בְכֹ ח--כִּי אִם-בְּרוּחִי, אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת״

מועצת המדינה הזמנית החליטה על הקמת ועדת סמלים, וזו פנתה אל תושבי המדינה וביקשה לקבל הצעות ורעיונות לסמל רשמי למדינת ישראל. מאות הצעות הוגשו לוועדה, ובתהליך ארוך נבחרו שלוש הצעות. אלה הובאו בפני מועצת המדינה הזמנית, והמועצה החליטה לבחור בהצעה שהגישו המעצבים (האחים) גבריאל ומקסים שמיר. וכך, ביום י״א בשבט תש״ט, נבחר סמל

המנורה המעוטרת בענפי זית של האחים שמיר לסמל הרשמי של מדינת ישראל

המנון מדינת ישראל

המנון המדינה, ״התקווה״, מבטא את שאיפת העם היהודי לחזור לארצו ולחדש בה את חרותו המדינית

הידעת?

- ✓ מקור המילה המנון הוא מקור יווני – hymnos שיר שבח, שיר עלילות גבורה על אלים ועל גיבורים קדומים.במעבר לשפות שונות המילה קיבלה משמעות של שיר תפילה דתי. לפני כ-200 שנה כשמדינות רבות הקימו משטרים חדשים,הרגישו האזרחים משוחררים. המושג המנון הפך לשיר רשמי לכבוד העם, המדינה וביטא רגשות לאומיים.ההמנון הלאומי משמש סימן היכר ממלכתי למדינה המבטא את ריבונותה והרעיונות הלאומיים של העם.
- ✓ השיר נכתב ע"י נפתלי הרץ אימבר)1856-1909(.
- ✓ השיר נכתב תחילה בשם "תקוותינו", אך רק שני הבתים הראשונים התקבלו כהמנון.
- ✓ מיד עם פרסומו הושר בפי כול בארץ ישראל וגם בחו"ל.
- ✓ החל מהקונגרס החמישי, 1901. הושר השיר בסיום כל קונגרס.ומאז ללא כל משאל והחלטה הסתיימו כל הקונגרסים בשירת התקווה. בשנת 1933 בקונגרס ה- 18 הוכר כהמנון ההסתדרות הציונית.
- ✓ בטקס הכרזת המדינה בשנת 1948 הושרה בתחילת האסיפה,נוגנה בסופה ושודרה לרחבי העולם ב"קול ישראל".
- ✓ שנים רבות נמנעה כנסת ישראל מלהכריז חוקית על "התקווה" כהמנון המדינה, מתוך התחשבות במיעוטים הלא-יהודיים)הערבים, הדרוזים, הבדווים, הצ'רקסים והאחרים(עבורם "נפש יהודי הומייה" היא אמירה מנוכרת.
- ✓ בשנת 1994 נכתב ב"חוק הכנסת" כי טקס ישיבת הפתיחה של הכנסת יינעל בשירת "התקווה". כך מצאה "התקווה" את דרכה אל חוקי מדינת ישראל בדרך אגב.
- ✓ בשנת 2004 הועבר תיקון ל"חוק הדגל, הסמל והמנון המדינה", המגדיר את "התקווה" כהמנון הרשמי והקבוע של מדינת ישראל , 126 שנים לאחר כתיבתה.

לסיכום:

ההמנון הלאומי, "התקווה", מבטא את רצונו של העם היהודי לשוב לארץ ישראל ולחיות בה בעצמאות מדינית. ההמנון מבטא לאומיות אתנית כיוון שהוא מתייחס במילותיו להיסטוריה המשותפת של העם היהודי.

תרגול סמלי מדינת ישראל:

1. סמלי המדינה מבוססים על:

א. המורשת של כל אזרחי המדינה.

ב. המורשת הבריטית.

ג. המורשת היהודית.

ד. המורשת של עמי האזור.

2. סמל המדינה, הדגל וההמנון הם סמלי מדינת ישראל המבטאים את:

א. היות ישראל מדינה יהודית.

ב. היות ישראל מדינה דמוקרטית.

ג. היות ישראל מדינת כל אזרחיה.

ד. תרבותם של כל אזרחי המדינה

3.המנון המדינה, "התקווה", מבטא את

א. שאיפת העם היהודי לחיות במדינה דמוקרטית

ב. שאיפת כלל אזרחי המדינה לחיות במדינה דמוקרטית

ג. שאיפת העם היהודי לחזור לארצו ולחדש בה את חרותו המדינית

ד. שאיפת כלל אזרחי המדינה לחדש במדינת ישראל את חרותו המדינית.

4.סמל המדינה הינו

א. חנוכייה ומשני צדיה ענפי זית

ב. יונה לבנה כשבפיה ענפי זית

ג. מגן דוד במרכז ולציידו פסי כחול לבן

ד. המנורה שעמדה בבית המקדש בירושלים ומשני צדיה ענפי זית

5.לפניך מילות המנון המדינה, השלם את החסר

כֹּל עוֹד _____פְּנִימָה

נֶפֶשׁ _____הוֹמִיָּה

וּלְפַאֲתֵי מִזְרָח _____

_____ לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה.

עוֹד לֹא אָבְדָה _____

_____ בַּת שְׁנוֹת אַלְפַּיִם

לִהְיוֹת _____ _____ בְּאַרְצֵנוּ אֶרֶץ _____ וִירוּשָׁלַיִם.

מחסן מילים:

ציון, תקוותינו, קדימה, עם, בלבב, יהודי, התקווה, חופשי, עין

חוקי המדינה - ביטוי למדינה יהודית

<u>מה הופך חוק ל"יהודי"?</u>

חוק נחשב "יהודי" כאשר הוא נועד לשמר ערכים, מנהגים או סמלים מהמסורת היהודית

כגון שבת, כשרות, זיכרון השואה, או הזכות לעלייה לארץ.

חוקים אלה אינם הופכים את ישראל למדינה דתית , אלא מבטאים את זהותה הלאומית-תרבותית.

<u>ניתן לסווג את החוקים לשלושה תחומים:</u>

חוקים המבטאים דת יהודית

חוקים המבטאים תרבות יהודית

חוקים המבטאים לאום יהודי

☒ חוק זה מעגן את אופייה היהודי של מדינת ישראל ומגדיר את מדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי ☒ החוק מגדיר את מאפייני המדינה כגון: דגל, המנון, סמל, שפה, ירושלים כעיר הבירה	חוק-יסוד :ישראל-מדינת הלאום של העם היהודי
☒ החוק מגדיר את שעות העבודה וימי עבודה ומנוחה במשק ☒ ליהודים נקבעה השבת כיום השבתון השבועי. ללא יהודים-בשישי, שבת או ראשון לפי בחירתם	חוק שעות עבודה ומנוחה
☒ החוק אוסר גידול חזיר באזורים יהודים ומוסלמים ☒ החוק אינו אוסר על אכילת חזיר/גידול חיות לא כשרות אחרות ☒ האיסור על גידול חזיר נובע ממעמדו השלילי הסמלי וההיסטורי ביהדות	חוק איסור גידול חזיר
☒ החוק אוסר על בעלי עסקים הצגת ומכירת חמץ ברשות הרבים באזורים יהודים במהלך ימי חג הפסח ☒ החוק אינו אוסר אכילת חמץ	חוק חג המצות
☒ החוק קובע שכל אזרחי ישראל מחויבים להתחתן ולהתגרש במסגרת בתי הדין של בני דתם וממילא נישואין וגירושין של יהודים בישראל יערכו על פי דין תורה ☒ (החל מ-2010 המדינה מאפשרת נישואין אזרחיים לאזרחים שהינם חסרי דת)	חוק בתי הדין הרבניים
☒ החוק קובע את יום כ"ז בניסן (התאריך הלועזי משתנה בכל שנה) כיום הזיכרון לשואה ולגבורה ☒ החוק מבטא את הזיקה של מדינת ישראל להיסטוריה של העם היהודי	חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה
☒ חוק משנת 1950 הקובע שכל יהודי זכאי לעלות לארץ ☒ החוק מאפשר גם לבני/בנות זוגם של יהודים, ילדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם, ונכדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם לעלות לארץ (אם כי הם לא נרשמים כיהודים) ☒ חוק זה נובע מתפיסת היסוד של מדינת ישראל כמדינת הלאום של כל יהודי העולם	חוק השבות

שם החוק	שנה	מה הוא קובע	הרציונל
חוק השבות	1950	זכות עלייה וקבלת אזרחות לכל יהודי	מפלט לאומי ומימוש הציונות
חוק שעות עבודה ומנוחה	1951	השבת כיום מנוחה רשמי	שמירה על לוח השנה היהודי
חוק בתי הדין הרבניים	1953	בתי דין רבניים מוסמכים בנישואין וגירושין	הלכה יהודית בענייני משפחה
חוק איסור גידול חזיר	1962	איסור גידול חזירים ברוב הארץ	שמירה על כשרות במרחב הציבורי
חוק חג המצות	1986	איסור הצגת חמץ בחנויות בפסח	אופי יהודי בחגים הלאומיים
חוק יום הזיכרון לשואה	1959	יום לאומי רשמי וצפירת זיכרון	הנצחת זכר ששת מיליון הקורבנות
חוק יסוד: הלאום	2018	ישראל מדינת הלאום של העם היהודי	עיגון חוקתי של הזהות הלאומית

תרגול חוקים:

1. הקף בעיגול את התשובה הנכונה:

1. החוק נחקק זמן קצר לאחר קום המדינה. החוק מעניק לכל יהודי בעולם ולבני משפחתו את הזכות לבוא לישראל ולקבל אזרחות. החוק מממש את החזון הציוני ומספק מקלט לאומי לפזורה היהודית.

א. חוק-יסוד : ישראל-מדינת הלאום של העם היהודי
ב. חוק השבות
ג. חוק שעות עבודה ומנוחה
ד. חוק בתי דין רבניים

2. **בעל חנות בישראל אינו רשאי לפרוס לחם או עוגות על המדפים בתקופת פסח. החוק מגן על האופי היהודי של המרחב הציבורי בחג יציאת מצרים**

ה. חוק איסור גידול חזיר
ו. חוק חג המצות
ז. חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה
ח. חוק שעות עבודה ומנוחה

3. חוק איסור גידול חזיר קובע כי:

א. החוק אוסר אכילת חזיר.
ב. החוק אוסר גידול חזירים במקומות שיש בהם אוכלוסייה יהודית ומוסלמית.

ג. החוק אוסר גידול חזירים בכל הארץ.
ד. החוק אוסר גידול, מכירה ואכילה של חזירים במקומות שיש בהם אוכלוסייה יהודית ומוסלמית.

4. כל ישראל עוצרת ועומדת דום פעמיים בשנה לצפירה. החוק הופך יום בלוח השנה לאות לאומי של זיכרון ואבל לשש מיליון קורבנות.

א. חוק איסור גידול חזיר
ב. חוק חג המצות
ג. חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה
ד. חוק שעות עבודה ומנוחה

5. יש לחוק מעמד חוקתי עליון. החוק קובע שישראל היא המדינה הלאומית של העם היהודי, שהעברית היא השפה הרשמית, ושזכות ההגדרה העצמית הלאומית שמורה לעם היהודי בלבד.

א. חוק-יסוד : ישראל-מדינת הלאום של העם היהודי
ב. חוק השבות
ג. חוק שעות עבודה ומנוחה
ד. חוק בתי דין רבניים

6. מה משמעות חוק השבות?

א. במדינת ישראל יהיה רוב של אנשים דמוקרטיים.
ב. במדינת ישראל יהיה רוב יהודי.
ג. במדינת ישראל יהיה רוב של עולים חדשים.
ד. במדינת ישראל יהיו אנשים שלא מסכנים את ביטחון המדינה ובריאות הציבור.

2. חוק השבות

לפניכם סיפורם של מספר אנשים המבקשים להיות אזרחים במדינת ישראל. ציינו האם מגיעה להם אזרחות על פי חוק השבות ונמקו.

מקרה א'

אפרים נולד בצ'כיה לזוג הורים צ'כים. אפרים יודע בעל פה את כל ההיסטוריה של מדינת ישראל ומאמין כי לעם ישראל שייכת ארץ ישראל כולה. אפרים הוא אתאיסט (אינו מאמין בה'). אפרים בקיא בשפה העברית, בה שלט כבר מגיל 4. מעוניין להגיע לישראל ולסייע בקידומה.

מקצועו: רופא ילדים.

האם על פי חוק מגיעה לו אזרחות: כן/ לא

נימוק:

מקרה ב'

אלכס נולד בגיאורגיה, לאימא יהודייה ולאבא אוקראיני . אלכס אינו יודע עברית , גדל בגן נוצרי ומכיר בקווים כלליים בלבד את סיפורי התנ"ך. אלכס מעוניין להגיע לישראל כדי לשפר את מצבו הכלכלי.

האם על פי חוק מגיעה לו אזרחות: כן/ לא

נימוק:

מקרה ג'

אנה היא נוצרית חילונית שחיה ברוסיה ונישאה שם בנישואים אזרחיים לאלכס – יהודי חילוני. אנה רוצה לעלות לישראל עם בן זוגה ולקבל אזרחות.

האם על פי חוק מגיעה לו אזרחות: כן/ לא

נימוק:

מקרה ד'

סשה הוא יהודי שגדל בבית יהודי שומר מצוות. כל ילדותו שמע מהוריו על רצונם לעלות לישראל. כשהיה בן 15 , נפטרו הוריו ממחלה קשה. הנער שנאלץ לדאוג לפרנסתו בכוחות עצמו, התחבר לחבורת עבריינים והפך לגנב ולסוחר סמים. סשה מעוניין לעלות לארץ-ישראל ולקבל אזרחות ישראלית.

האם על פי חוק מגיעה לו אזרחות: כן/ לא

נימוק:

3..לפניכם טבלה, השלימו את שם החוק בהתאם לנושא המרכזי בה עוסק החוק:

שם החוק	הנושא המרכזי
	זכות עלייה לכל יהודי
	השבת כיום מנוחה רשמי
	נישואין וגירושין דרך הרבנות
	כשרות במרחב הציבורי
	איסור הצגת חמץ בפסח
	צפירה וזיכרון ממלכתי
	הגדרת ישראל כמדינת הלאום היהודי

תוצרים:

בחרו תוצר אחד

1. "ציירו את ה־DNA של מדינת ישראל"

אתם צריכים ליצור אינפוגרפיקה שמראה:

מה מאפיין את מדינת ישראל

עליכם להציג לפחות:

- 3 סמלים
- 3 חוקים
- 2 ביטויים במרחב הציבורי
- 2 ביטויים הקשורים לעם היהודי
- ולצד כל אחד להסביר **מה הוא מבטא** .

ובמרכז האינפוגרפיקה:

IL מדינת ישראל

ומתחת:

"האם כל המאפיינים האלה מספרים את אותו הסיפור?"

1. IL תוצר יחידה: "הכיתה שלנו - מדינה קטנה"

המשימה

דמיינו שהכיתה שלכם מקימה מדינה חדשה.

למדינה שלכם יש:

זהות

ערכים

סמלים

חוקים

זכויות

אחריות

כללים לחיים משותפים

עליכם ליצור" ערכת זהות "למדינה שלכם.

המטרה אינה להעתיק את מדינת ישראל ,אלא להבין:

למה למדינה יש סמלים וחוקים ,ומה הם מספרים עליה?

חלק א – 'בוחרים את הזהות

לפני שמעצבים משהו ,הקבוצה צריכה לענות על השאלה:

"מה אנחנו רוצים שהכיתה שלנו תייצג"?

בחרו **5 ערכים** מתוך הרשימה:

כבוד | שוויון | אחריות | חירות | סובלנות | שייכות | עזרה הדדית | הקשבה | יצירתיות | צדק | ביטחון | שונות | שיתוף פעולה

אפשר להוסיף ערכים משלכם.

ליד כל ערך כתבו:

איך הערך הזה יבוא לידי ביטוי בחיים שלנו?

לדוגמה:

כבוד – אנחנו מאפשרים לכל תלמיד להביע דעה גם כאשר איננו מסכימים איתו.

חלק ב – 'יוצרים את" סמלי המדינה"

עליכם ליצור **3 סמלים**:

1 זIL דגל

הדגל צריך לבטא לפחות **שני ערכים** שבחרתם.

עליכם להסביר:

למה בחרנו בצבעים האלה?

מה הצורות מסמלות?

איזה רעיון עומד מאחורי הדגל?

🏛 סמל

צרו סמל למדינה/כיתה שלכם.

הסמל יכול להיות מורכב מציור ,צורה ,חפץ ,טבע ,מילה או שילוב ביניהם.

הסבירו:

"הסמל שלנו מספר את הסיפור של"...

המנון

כתבו **4-6 שורות** שיהיו ההמנון שלכם.

ההמנון צריך לבטא:

ערך מרכזי

תחושת שייכות

תקווה לעתיד

חלק ג" - "החוקה שלנו"

עכשיו מגיע החלק החשוב:

אילו חוקים צריכים להיות במדינה שלנו?

נסחו **5 חוקים/כללים** שיאפשרו לכל חברי הקהילה לחיות יחד.

אבל יש תנאי:

לכל חוק חייב להיות גם הסבר.

לדוגמה:

חוק 1: לכל תלמיד יש זכות להביע את דעתו.

למה?
כי אנחנו רוצים ליצור קהילה שבה מחלוקת היא אפשרית ,אבל הפגיעה באדם אינה אפשרית.

חוק 2: אין להפריע לתלמיד אחר בזמן שהוא מדבר.

למה?
כי חופש הביטוי מחייב גם אחריות והקשבה.

חלק ד – "התוצר הדיגיטלי

אפשר להשתמש ב:

PowerPoint / Google Sites / Genially / Canvaאינטראקטיבי

העמוד הראשי יכלול:

ברוכים הבאים ל"מדינת"_____

ומתחת:

הדגל שלנו | הסמל שלנו | ההמנון שלנו | החוקים שלנו | הערכים שלנו

כל כפתור מוביל לעמוד/שקופית אחרת.

אפשר להוסיף AI

ה AI-יכול לשמש כ"מעצב המדינה."

לדוגמה:

"צור רעיון לסמל למדינה דמיונית שהערכים המרכזיים שלה הם כבוד, שוויון, שיתוף פעולה ויצירתיות. הסמל צריך להתאים לקהילה מגוונת".

אבל יש כלל:

AI לא מחליט עבורנו.

התלמידים חייבים להסביר:

מה לקחנו מההצעה של AI, מה שינינו ולמה.

שלב הסיום" – טקס ההכרזה"

כל קבוצה מציגה במשך **3 דקות**.

היא צריכה להכריז:

"אנו, חברי הקהילה _____, מכריזים בזאת"...

ולהציג:

הדגל

הסמל

ההמנון

שלושה חוקים מרכזיים

הערך החשוב ביותר מבחינתם

בסיום כל חברי הקבוצה" חותמים "על המגילה הדיגיטלית.

☆שאלת הסיום של המורה

אחרי שכל הקבוצות מציגות ,לא שואלים" איזה תוצר הכי יפה"!

שואלים:

"מה למדנו על מדינה דרך הניסיון ליצור מדינה משלנו"?

ואז:

"אם סמלים וחוקים מספרים לנו משהו על המדינה - מה הסמלים והחוקים של מדינת ישראל מספרים לנו עליה"?

איזה מהחוקים שלמד מעניין
אתכם הכי הרבה ?מדוע?

האם אי פעם הרגשתם או הבחנתם
בהשפעה של אחד מהחוקים הללו
על חיי היומיום בישראל?